

BROWEN BOOK ONLY

**TEXT CUT WITHIN
THE BOOK ONLY**

**TEXT FLY WITHIN
THE BOOK ONLY**

**TEXT PROBLEM
WITHIN THE
BOOK ONLY**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU 198979

UNIVERSAL
LIBRARY

ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವ!

೧. ತಂತು

“ನಾಥ! ಸೋಮೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಗನಲ್ಲವೆ? ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅವನು ಭಾವೀಸಮ್ರಾಟನಲ್ಲವೆ? ಯಾವರಾಜ್ಯದ ಸೊತ್ತು ಅವನಿಗಲ್ಲದೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಲ್ಲುವದು?”

“ನಿನ್ನ ಮಾತು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಜ. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವೆಯಾ? ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪ್ರತಾಪ ನಿಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಳು. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯಮಗ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ದುರದೃಷ್ಟನು; ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿಯು, ಅಂತೆಯೆ ಪ್ರತಾಪನು ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಿ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ. ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿರಿಯನೆಂಬ ಭರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದರೆ ಅದರ ಪಾಡು ಒಳಿತಾಗದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಮ್ಮ ಮನೆಗನದ ಸೊತ್ತಲ್ಲ; ಅದು ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೊತ್ತು. ಅದರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಸಂವರ್ಧನೆಗಳು ಯಾರಿಂದ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನೆರವೇರುವವೋ ಅಂತ ಹೆರನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.”

“ಸೋಮೇಶ್ವರನು ವಿಕ್ರಮನಷ್ಟು ಪ್ರತಾಪಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಿರ್ವಹಣಕ್ಕೆ ತೀರ ಅಯೋಗ್ಯನಿರುವನೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಿಲ್ಲ. ಬರಬರುತ್ತ ಅವನೇ ಯೋಗ್ಯನಾಗಬಹುದು. ಅಣ್ಣನ ನೆರವಿಗಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನು ಇದ್ದೇಇರುವನಲ್ಲ?”

“ಪ್ರಿಯೆ, ನಿನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ ತಪ್ಪಾದದ್ದಿದೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮ ಗುಡರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾದದ್ದು ನಮ್ಮ ದೈವ ದುರ್ವಿಘ್ನ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದುದೈವ. ಅವನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ದುರ್ಗುಣ

ಗಳು ಬೀಜ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಗಾಗಲೆ ದೃಗ್ಗೋಚಾರವಾಗುತ್ತಿರುವವು. ನಮ್ಮ ಅನುಪಮವಾದ ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನು ದುಃಖಾಂಕುರನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದು ದೈವಲೀಲೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು.”

“ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನವನು. ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿದರೆ ಅವನು ಆದರ್ಶ ರಾಜನಾಗಬಹುದು. ಅವನು ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಿರುವದರಿಂದ ನಾವು ಅವನನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ವೀರಶ್ರೀಯು ಅವನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವಹಾಗೆ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಅಯೋಗ್ಯನಿರುವನೆಂದು ಈಗಿನಿಂದಲೆ ನಾವು ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದರೆ ಅವನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಅಯೋಗ್ಯನಾಗುವನು. ನೀವು ಅವನಿಗೆ ಈಗಲೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿರಿ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹುರುಪುಬಂದು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರನಾಗಬಹುದು.”

“ಪ್ರಿಯೆ, ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಜ್ಯೇಷ್ಠನಿರುವನೆಂದು ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಯುವರಾಜಪಟ್ಟವನ್ನು ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಅಪಾತ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅವನತಿಗಳಿಸಲು ನನ್ನಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಿರ್ವಹಣವೆಂದರೆ ಅದು ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಯಲ್ಲ. ಈ ವಿಶಾಲಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಲು ವಿಕ್ರಮನೇ ಯೋಗ್ಯನಿರುವದರಿಂದ ಅವನಿಗೇ ಯೌವರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿರುವೆನು. ನಾನು ಹೀಗೆ ಆಡುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪ್ರೇಮವಿರುವದೆಂದು ನಿನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಬಹುದು. ಅವನು ನನ್ನಮಗನಲ್ಲವೆ? ಪಿರಿಯರಶಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಉದರದಿಂದ ಜನಿಸಿಲ್ಲವೆ? ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅವನು ತೇಜೋಹೀನನಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಅತಿರೇಕವಾದ ವ್ಯಸನವಾಗಿದೆ.”

“ನೀವು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿಸಬೇಕೆನ್ನುವಿರಿ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನೊಪ್ಪುವನೇ? ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಒಡಂಬಡುವರೇ? ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಿರಲು ಶಕ್ತ

ಮನು ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಮುಂದಾಗಬಹುದೇ? ನಿಮ್ಮ ಕೃತ್ಯವು ಅಸಮಂಜಸವಾದದ್ದೆಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತೋರುವದರಿಂದ ಅವರು ಅಸಂತುಷ್ಟರಾಗದೆ ಇರುವರೆ?”

“ನಾನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳೊಡ ನೆಯೂ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೊಡನೆಯೂ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿರುವೆನು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಲು ಎಲ್ಲರೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿರುವರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ. ಜೈಷ್ಠ ತನದ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನ ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ; ಪ್ರತಿ ಭಾಶಾಲಿಯಾದವನು ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯನಾಗುವನು ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿ ಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಸಿಂಹಾಸನಾ ರೂಢನಾಗಿ ವಿಲಾಸೋಪಭೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವದಷ್ಟೇ ರಾಜನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಅವನ ಭಾವನೆಯುಂಟು, ವಿಕ್ರಮನಂತಹ ಬಂಧುವೂ, ಭಿಲ್ಲಮನಂತಹ ಮಾವನೂ, ಮಹಾಪ್ರಚಂಡರಾದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಮಹಾ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ, ಚತುರರೂ ವೀರರೂ ಆದ ಮಹಾ ಪ್ರಧಾನಿ ಮಹಾ ಸೇನಾನಿಗಳೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವವರೆಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭಾರವು ತನ್ನವೇಲೇನಿರುವದೆಂದು ಅವನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಆಡಿ ತೋರಿಸಿರು ವನು. ಅವನು ಮಹಾ ವಿಲಾಸಿಯು, ಕರ್ತವ್ಯದ ಮಹತ್ವ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಾಪವಂತು ಅವನಲ್ಲಿ ತಿಲಾಂಶವಾದರೂ ಇಲ್ಲ. ಇದುವರೆಗೆ ಅವನು ಯಾವ ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸಿಲ್ಲ. ಕಾಳಗಗಳ ಪ್ರಸಂಗ ಗಳನ್ನು ಅವನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸುವನು. ಜೀವನವನ್ನು ಗಂಡಾಂತರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗವೇನಿರುವದೆಂದು ಅವನು ಅನ್ನುತ್ತಿರುವನು. ರಾಜರಾದವರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ಏತಕ್ಕೆ ಇರ ಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವನು. ಪ್ರಿಯೇ, ನೀನೇ ಹೇಳು; ಇಂತಹ ಅಪಾತ್ರನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಸಲಿ? ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಇಂತಹ ಹೇಡಿ ಜನಿಸಿದ್ದು ವಿಸ್ಮಯ!”

“ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ವಿಕ್ರಮನಂತೆ ಪ್ರತಾಪಿಯಲ್ಲ; ತೇಜೋನಿಧಿಯಲ್ಲ ಉದಾರನಲ್ಲ; ಕಾರ್ಯತತ್ಪರನಲ್ಲ. ನೀವಾಡುವ ಮಾತುಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ನಿಜ. ಆದರೆ ಹಿರಿಯನು ತಾನಿರಲಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ವಾದರೆ ಅವನು ವಿತುಷ್ಟನಾಗುವನು. ವಿತುಷ್ಟನಾದ ಅವನಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತುವ ಸಂದರ್ಭವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಚೋಳರಸನಾದ ಕೋಪರ ಕೇಸರಿವರ್ಮ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನಂತಹ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಸ್ಥಿವೈರತಳೆದಂತಹರ ಬೆನ್ನು ಬಿದ್ದು ಅನೇಕ ಅನರ್ಥಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಬಹುದು. ಜ್ಯೇಷ್ಠನಿಗೆ ಪಟ್ಟವೆಂಬುದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತ ಸಂಗತಿ. ಹೀಗಿದ್ದು ನೀವು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಈ ಮಾತು ರುಚಿಸಲಾರದು. ಅನೇಕ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ, ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾನಾಯಕರೂ ನಿಮ್ಮ ಈ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಬಹುದು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಿರಿ? ”

“ ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿಯೆ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸುವ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಈಗಾಗಲೆ ವಿಕ್ರಮನು ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನೂ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿರುವನು. ಕನ್ನಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜಾಜನರು ವಿಕ್ರಮನ ವಿಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಕೌತುಕಬಡುತ್ತಿರುವರು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನೇಕೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದೆ ಅವರು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಕೇವಲ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ಒಬ್ಬ ಅಪಾತ್ರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಘನತೆ ಹೊಂದಿದ ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಿ? ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವು ಮಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಆಶಾಭಂಗ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಕೂಡುವನೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವೆ. ನಿನ್ನ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರೆನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನು ಹಾಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ್ರೋಹಿಯಾದರೆ ವೈರಿಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವನು. ವಿಕ್ರಮನು ಮಿಕ್ಕ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಶಾಸನ ಮಾಡುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಸಹದಂಡಿಸಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗಿದೆ. ”

“ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆ ಅಸಾಮಾನ್ಯ. ಅದು ವೈರಿಗಳ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಉಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವಂತಹದು. ಇದಕ್ಕೆನು ಹೇಳುವಿರಿ?”

“ಇಂತಹ ದುರ್ಘಟೆ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಹುಡುಕುವದರಲ್ಲಿಯೇ ವಿಕ್ರಮನ ವಿಕ್ರಮವು ಒರೆಗೆ ಹತ್ತುವದು; ಅವನ ರೀತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವದು; ಕನ್ನಡ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅವನ ಅಳಿಕೆ ಸುವರ್ಣಯುಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದು!”

“ನಾಥರೆ, ನೀವು ಹೇಳುವದೆಲ್ಲ ನಿಜವೆನ್ನದೆ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ? ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿದ್ದರೂ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟವೀಯಬೇಕೆಂಬ ನಿಮ್ಮ ಮನೀಷೆಯು ಸಿದ್ಧಿಸುವದೆಂಬದೇ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ ಸಂಗತಿ.”

“ಪ್ರಿಯೆ, ನೀನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತಳಾದುದೇಕೆ? ಸೋಮೇಶ್ವರನು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ತರುವನೆಂದು ನಿನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿರುವದೇನು?”

“ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಅಷ್ಟು ಅಡ್ಡಿಯಾಗಲಾರದು; ಆದರೆ ಈ ಮಾತಿಗೆ ವಿಕ್ರಮನಿಂದಲೇ ಅಡ್ಡಿಯುಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ.”

“ಅವನು ಯೌವರಾಜ್ಯಪಟ್ಟವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವನೆ?”

“ನಿಶ್ಚಯ. ವಿಕ್ರಮನಲ್ಲಿಯ ಭ್ರಾತೃಭಾವವು ಅತ್ಯಂತ ಜಾಗ್ರತವಿದೆ. ತಾನು ಎಂತಹ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟು ಪ್ರತಾಪ ನಿಧಿಯಿದ್ದರೂ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಗೌರವಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಯೌವರಾಜ್ಯಪದವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುವದು. ಮೊದಲು ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಯೆ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿರಿ. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂದೂ, ತಾನು ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿದ್ದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಸಂವರ್ಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದೂ ಅವನು ಹೇಳಬಹುದು.”

“ಒಳ್ಳೇದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಯೆ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡೋಣ.”

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಟ್ ದಿವ್ಯಪ್ರತಾಪನಿಧಿ ಆಹವಮಲ್ಲ ಒಂದನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿಯಾದ ಬಾಚಲದೇವಿಯೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣನಡೆಯಿಸಿದ್ದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಹಿರಿಯಮಗನಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಯುವರಾಜಪದವಿಯು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂತಲೂ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಾಡಲಿತ ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿತ್ತು. ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಎರಡನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಅಪಾತ್ರನಿರುವನೆಂಬುದು ಆಹವಮಲ್ಲ ಒಂದನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಯೌವರಾಜ್ಯಪದವನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದನು. ಈ ವಿಷಯವಿನ್ನೂ ತಿರೆಯಮರೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಹಲಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖರ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಿಗೆ ಸಹ ಈ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾದ ಬಾಚಲದೇವಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯತಿಳಿದು ಬೇಗನೆ ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟಬಂಧ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ವಿಚಾರವಿತ್ತು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಳ ಗಳಿಂದ ಭದ್ರಪಡಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಹೊಸ ಕಟ್ಟಡಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿ ಅದರ ಸೊಬಗನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿದ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಹಾ ಸಮಾರಂಭವೊಂದನ್ನು ಜರುಗಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯಿತ್ತು.

ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮಹಾಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯೂ ಅವನು ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗಿನಿಂದ ಕೇವಲ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೆ ಇದುವರೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ವೈರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದರ ವೈಭವವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿದ್ದನು. ಜೇದಿರಾಜಕರ್ಣ ಪರಮಾರಭೋಜ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಅನೇಕಸಲ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಲಿತನವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿದ್ದನು. ತನ್ನಂತೆಯೆ ಮುಂದಿನ ಸಮ್ರಾಟರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಂತಹರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯು ಅನುಚಿತವಾದದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಎರಡನೆಯವನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ

ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಆಹವಮಲ್ಲನು ಪಿರಿಯರಸಿಯಾದ ಬಾಚಲದೇವಿಯೊಡನೆ ಇದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಪ್ರತಿಹಾರಿಂಬನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಬಸವಾಸಿಯ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಚಾವುಂಡರಾಯರಸರಿಂದ ದೂತನು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನು ದೂತನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಬಂಧ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಕಂಚಿಯ ಅರಸನಾದ ಕೋಪರ ಕೇಸರಿವರ್ಮ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹಾವಳಿ ಮಾಡತೊಡಗಿರುವನೆಂದೂ, ಕನ್ನಡಿಗರ ದಂಡುಗಳು ಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಿ ನಿರ್ನಾಮವಾದವೆಂದೂ ಚಾವುಂಡರಾಯನು ತಿಳಿಸಿದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ದೂತನು ಆಹವಮಲ್ಲನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಜೋಳರಸನಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಪ್ತನಾದನು. ಆಗ ಅವನು ದೂತನನ್ನು ಕುರಿತು— “ರಾಜೇಂದ್ರ ದೇವನು ಚಾವುಂಡರಾಯನಿಗೆ ಮಾರಿದನೆ?”

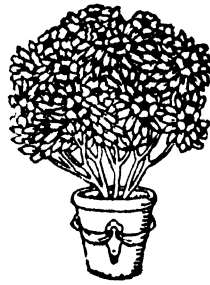
“ಒಡೆಯರೆ, ಚಾವುಂಡರಾಯರ ಮಹಾಸೇನೆಯನ್ನೂ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಎದುರಾಗಿ, ಜೋಳರಸನ ರಭಸಕ್ಕೆ ತಡೆಯದೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿರುವರು. ಚಾವುಂಡರಾಯರಸರು ಕಂಚಿಯರಸನ ಮಹಾಸೇನೆಯನ್ನು ಸದೆಬಡೆಯಲು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವರು. ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯವನ್ನು ಆತುರತೆಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ವಿಜಯ ಮದದಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತನಾದ ಜೋಳರಸನು ನಡೆಯಿಸಿದ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ಅವನು ಊರುಗಳನ್ನು ಸುಲಿಯುತ್ತಿರುವನು; ಕೊಳ್ಳೆಯಿಡುತ್ತಿರುವನು. ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಿರುವನು; ಜನರನ್ನು ಕೊಲೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದಿರುವದು ಜೀಯಾ!”

“ಒಳ್ಳೇದು!” ಸಂತಪ್ತ ಧೈರ್ಯಿಯಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ನುಡಿದು ದೂತನನ್ನು ಕುರಿತು— “ಚಾವುಂಡರಾಯರಸರಿಗೆ ಇಷ್ಟೇ ಹೇಳು:- ಆಹವ

ಮಲ್ಲನು ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಸಸೈನ್ಯನಾಗಿ ಬಂದು ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನನ್ನು ದಂಡಿಸುವನು. ಮೊದಲು ಚೋಳರಸನಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡುವದೇ ಮೊದಲನೆಯ ವಿಚಾರವಿರುವದೆಂಬದನ್ನೂ ನೀನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿರ್ಭಂಶರಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಲು ಮರೆಯಬೇಡ.”

ದೂತನು ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಮ್ರಾಟನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಹೊರಟನು. ಅನಂತರ ಚೋಳರಸನ ಪಾರುಪತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡಲು ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮಂತ್ರಣಾಗಾರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೨ ವಿರಪ್ರತಿಜ್ಞೆ

ಆಹವಮಲ್ಲ ಮೊದಲನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜ ಧಾನಿಯೊಳಗಿನ ನೂತನ ಮಂತ್ರಣಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಕೋವರ ಕೇಶರಿವರ್ಮ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಕೊಪ್ಪದ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಜಯ ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ವರದಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಅನ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯು ಗುಪ್ತಚಾರರಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದುದರಿಂದ ಅವನ ಶಾಸನ ವನ್ನು ಮಾಡುವಬಗ್ಗೆ ಅಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳೊಡನೆ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು. ಚಾವುಂಡರಾಯರ ಸನು ಬನವಾಸಿಯಿಂದ ದೂತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಹಾವಳಿಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ಕಂಚಿಯರಸನ ಅತ್ಯಾಚಾರದಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಪ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಣಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯ, ಮಹಾಸೇನಾಪತಿ ಉದಯಾದಿತ್ಯ, ಯುವರಾಜ ಎರಡನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಪ್ರತಾಪನಿಧಿ ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಇದ್ದರು.

“ಮಹಾಪ್ರಧಾನರೆ, ಸೇನಾಪತಿಗಳೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಹಾವಳಿ ನಡೆಯಿಸಿರುವನೆಂದೂ, ಅವನು ಕೊಪ್ಪದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯಮಂಡಲೇಶ್ವರರ ದಂಡುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸುಲಿಯುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ, ಬನವಾಸಿಯ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾದ ಚಾವುಂಡರಾಯರಸರಿಂದ ಸುದ್ದಿಬಂದಿದೆ. ನಾವು ಉನ್ನತ್ತ ನಾದ ಕಂಚಿಯ ಅರಸನಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಕೈತೋರಿಸಬೇಕು. ಕೊಪ್ಪದ ಕಾಳಗ ದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ವಿಜಯದಿಂದ ಅವನು ತಾನೊಬ್ಬ ಅಸಾಮಾನ್ಯವೀರನೆಂದು ಬಗೆದು ಮೈಮರೆತು ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವನು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೇನಾಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡದಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು.” ಎಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಗಂಭೀರತೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದನು.

“ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಟರೆ!” ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾದ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನು ಎದ್ದುನಿಂತು ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಚೂಡಿಸಿ— “ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅವನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಬಂದು ಕಾಳಗ ನಡೆಯಿಸಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ತನ್ನ ಆತ್ಮನಾಶವಾದೀತೆಂಬದರ ಪರಿವೆ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯದ ಕೊಂಚ ವಿಜಯವು ಸ್ಥಿರವಾದ ವಿಜಯವೆಂದು ಅವನ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿದ್ದರೂ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಸುಲಭವಿಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಕೂಡದು. ಅವನು ಸಂಗಡ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಪಡೆಯನ್ನು ತಂದಿರುವನು. ಈಗ ದೊರೆಯತೊಡಗಿರುವ ವಿಜಯದ ವಾರ್ತೆಯಿಂದ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಹೊಸ ಸೈನಿಕರು ನಿತ್ಯವೂ ಬಂದು ಕೂಡುತ್ತಿರುವರು. ಸುಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಭಾಗವನ್ನು ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಹಂಚುತ್ತಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ಸೈನಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ನಡೆದಂತೆ ಅವರ ಹುರುವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿದೆ. ಈಗ ಅವನು ತುಂಗಭದ್ರೆ ನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿಬಂದು ಊರುಗಳನ್ನು ಸುಲಿಯುತ್ತಲಿರುವನು; ಕೊಳ್ಳೆಯಿಡುತ್ತಿರುವನು; ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಾಹಾಕಾರ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳತೊಡಗಿದೆ. ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸುವದು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತಚಾರರು ದಿನಾಲು ಅಲ್ಲಿಯ ವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವರು. ಅವರ ವಾರ್ತೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಭೀಷಣವೂ, ಘನವೂ ಆಗಿರುವವು. ನಾವು ದಿನ ಕಳೆದಹಾಗೆ ಅವನ ಶಕ್ತಿ ಸಂಚಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆಯುವದು. ನಾವು ಬೇಗನೇ ಆ ಮದಾಂಧ ಕಂಚಿಯರಸನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಅವನ ಬಲವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ದಿನಾವಧಿಯಾದರೆ ಅವನು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯನಾಗಿ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಲಕ್ಷಣಗಳು ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿವೆ. ಪ್ರಭುಗಳೆ, ಈ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ಸೇನಾನಾಯಕರ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಜೋಳರಸನ ಬಲಕೃಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಲವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಭಾವೀ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾವು ಪರಾಭೂತರಾದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ನಷ್ಟವಾಗುವದೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.”

ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಕೂಡಲೆ ಮಹಾಸೇನಾಪತಿ ಉದಯಾದಿತ್ಯನು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— “ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಧಾನರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮಾತುಗಳು ನಿಜವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬಲಕ್ಕೆ ಆ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಎಂದೂ ಈಡಾಗಲಾರನು. ಕೊಪ್ಪದ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರ ಪಡೆಗಳು ತೀರಸಣ್ಣವಿದ್ದವು. ಅಂತೆಯೇ ಪರಾಭವ ಹೊಂದಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದವು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಮುಂದುವರಿದು ಹಾವಳಿಮಾಡತೊಡಗಿರುವನು. ಜೀಯಾ, ನಾನು ಸಸೈನ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಟು ಆ ಉನ್ನತ್ತ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಬಲವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಜೀವಂತ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತರುವೆನು. ತಾವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೂ ಸಂದೇಹ ಪಡಕೂಡದು.”

ಉದಯಾದಿತ್ಯನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಮೇಲೆ ಅಹವಮಲ್ಲನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ— “ ಯುವರಾಜ ! ನೀನು ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಮಹಾಸೇನಾಪತಿಗಳೊಡನೆ ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಟು ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ಬರುವೆಯಾ? ”

ತಂದೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಯುವರಾಜ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮೂಗು ಮುರಿದನು. ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪವೇಳೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು. ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಅವನು ಕುಳಿತದ್ದು ನೋಡಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು— “ ಯಾಕೆ? ಉತ್ತರ ದೊರೆಯಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲವೇನು? ”

“ತಂದೆಯವರೆ!” ಯುವರಾಜ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಣಿಯಿಂದ— “ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದಯಾದಿತ್ಯರಂತಹ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ, ಬನವಾಸಿಯ ಚಾವುಂಡರಾಯರಸ, ಪಾಠಾಂಗಲಿನ ಸೋಯಿಮರಸ, ಸಂತಲಿಗೆಯ ವೀರಶಾಂತರಸ, ವಿನಯಾದಿತ್ಯ ಹೊಯ್ಸಳ ಮೊದಮೊದಲಾದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮಹಾರಾಜ ಯುವರಾಜರು ಯುದ್ಧದಂತಹ ಜೀವಮರಣಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಲುಕುವದೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಹೇಯವಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಅರಸರೇ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾದರೆ ಅವರ ಕೈಕೆಳಗೆ ಇಷ್ಟು ಜನ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳೇಕೆ ಬೇಕು?”

“ಶಾಬಾಸ್! ವೀರಕುಮಾರಾ, ನಿನ್ನ ಕ್ವಾತ್ರಧರ್ಮದ ಗುಟ್ಟು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಿದೆ! ಕೇವಲ ವಿಲಾಸೋಪಭೋಗವೊಂದು ಅರಸರ ಇತಿಕರ್ತವ್ಯವೆಂದಹಾಗಾಯಿತು. ನಿನ್ನಂತಹನಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಹೊರಿಸಿದರೆ ಅದರ ಅವಸ್ಥೆ ಹೇಗಾದೀತೆಂಬದರ ಕಲ್ಪನೆ ನನಗಾಯಿತು.”

“ಅಂದರೆ? ನಾನು ಯುವರಾಜನಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ತಮ್ಮ ಮನೀಷೆಯಿದ್ದಹಾಗಾಯಿತು. ತಂದೆಯವರೆ, ನೀವು ವಿಕ್ರಮನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವಿರಿ; ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಂದಿಸಿದಲೂ ವೈಷಮ್ಯಭಾವ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಮತೆಯು ಸಮಯಬಂದಾಗ ವಿಷರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.”

“ಮೂರ್ಖಾ! ನನ್ನೊಡನೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಮಾಡುವಿಯಾ? ನೀನು ಅಪಾತ್ರನಿರುವೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ವರ್ತನವೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗುವನೆಂದು ಶ್ರೀ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರನು ಆಕಾಶವಾಣಿಯಿಂದ ಹೇಳಿರುವನು. ನೀನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಿಡುವದೇ ಒಳಿತು.

“ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಬಿಡಬೇಕೇ? ಒಳ್ಳೇದು. ಹಿರಿಯರಾದ ನೀವೇ ಗೃಹ ಕಲಹದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿರಿ. ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಹಾಗೆ ನಡೆಯಲು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾವೀ ಸಮ್ರಾಟನಾದ ನಾನು ಸಿದ್ಧನೇ ಇರುವೆನು!”

ತಂದೆಮಕ್ಕಳ ಈ ವಾದವು ಪ್ರಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದೆಂದು ರೂಪ ಭಟ್ಟಯ್ಯನೂ, ಉದಯಾದಿತ್ಯನು ಬೆದರಿದನು. ಅವರು ಸಮ್ರಾಟನಿ ಗಾಗಲಿ, ಯುವರಾಜನಿಗಾಗಲಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಆಗ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ತಂದೆ ಯನ್ನು ಕುರಿತು— “ಇದು ಅಸಮಯ. ಗೃಹಸಂಬಂಧವಾದ ಈ ವಾದ ವನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಾಕಬೇಕು. ವೈರಿಯು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳ ತೊಡಗಿರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಾದಗಳನ್ನು ಉಪಸ್ಥಿತಗೊಳಿಸುವದು ತೀರ ಅನುಚಿತವು. ಹಿರಿಯರಾದ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ ಅಣ್ಣಂದಿರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಅವರಿಗೆ ದೊರೆ ತರೆ ನನಗೆ ದೊರೆತಹಾಗೆ. ಅವರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವೈಭವಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರಲಿ. ನಾನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹ ಸವೆಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಆಮರಣ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವೆನು. ಯುವರಾಜನು ರಾಜಧಾ ನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ. ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಾನು ಹೊರಡುವೆನು.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಸೇವಕನೊಬ್ಬನು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು— “ಮಹಾಪ್ರಭು ಗಳೆ, ಪಾನುಂಗಲ್ಲಿನ ಸೋಯಿಮರಸನ ಕಡೆಯಿಂದ ದೂತನೊಬ್ಬನು ಬಂದಿರುವನು.”

ಸೋಮೇಶ್ವರನು ದೂತನನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಡಲು ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಗೆ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಆ ಸೇವಕನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಯಲ್ಲಿ ಸೋಯಿಮರಸನ ದೂತನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅರಸನಿಗೆ ಅಭಿವಂದನೆ ಮಾಡಿ— “ಜೀಯಾ, ಕಂಚಿಯ ಅರಸನ ಹಾವಳಿ ಮಿತಿವಿಾರಿದೆ. ನಾಗ

ರಿಕರ ಸಂಪತ್ತು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ; ಬೆಳೆ ಹಾಳಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಬಸದಿಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಅವನು ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಊರುಗಳನ್ನೂ, ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ ಸುಲಿಯುತ್ತ ಈಗಾಗಲೇ ಅಣ್ಣೀಗೇರಿಯ ನಾಡನ್ನು ಸವಿಾಪಿಸಿರುವನು. ಕಂಚಿಯರಸನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಚಾವುಂಡರಾಯರಸರ ಸೈನ್ಯವು ಈಡಾಗಲಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಅರಸರ ಸೈನ್ಯವು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ತಮ್ಮ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ಚಾತಕದಂತೆ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಲಿರುವರು.

ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಊರುಗಳನ್ನು ಸುಲಿಯುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಬಸದಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಧರ್ಮದಮೇಲೆಯೂ ದಾಳಿತಂದನೆಂದು ಆಹವ ಮಲ್ಲನು ಅತಿರೇಕವಾಗಿ ಉರವಣಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲೆ— “ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನವರೆ, ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಪುಂಡಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಾ? ಧರ್ಮದಮೇಲೆ ಕೂಡ ದಾಳಿಮಾಡಿದಂತಹ ಈ ನರಪಶುವಿಗೆ ಯಾವ ಶಾಸನ ವಿಧಿಸಬೇಕು?”

“ಮಹಾರಾಜರೆ! ಧರ್ಮದಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡುವಂತಹನಿಗೆ ದೇಹಾಂತ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೇ ಶಾಸನವು!” ಎಂದು ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದನು.

ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಕೂಡಲೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಕ್ರೋಧವಾಣಿಯಿಂದ— “ಉನ್ಮತ್ತನಾದ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ತಲೆಬುರುಡಿಯನ್ನು ಉರುಳಿಸದೆ ನಾನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು!”

ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಈ ವಿರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಆವೇಶಗೊಂಡರು. ‘ಹೊಡೆಯುವೆವು; ಇಲ್ಲವೇ ಮಡಿಯುವೆವು.’ ಎಂದು ಸೇನಾನಾಯಕರೂ, ಉಪಸೇನಾನಾಯಕರೂ ಗರ್ಜಿಸತೊಡಗಿದರು. ತಂದೆಯ ಈ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ವಿಚಾರಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಕಂಚಿಯ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಶಕ್ತಿಗೆ ಈಡಾಗಲಾರನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನು ಸೋತು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಂದೆಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅವಕಾಶ

ದೊರೆಯದಂತಾಯಿತೆಂಬದೇ ಅವನ ಯೋಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವೂ ಅವನನ್ನು ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿತು. ರಾಜೇಂದ್ರ ದೇವನ ಸೈನ್ಯವು ಮೊದಲೇ ಪ್ರಚಂಡವಾದದ್ದಿದ್ದು, ಸುಲಿಗೆಯ ಸವಿಹಚ್ಚಿ ಅದನ್ನು ಅತಿರೇಕವಾಗಿ ಬಲಿಸಿರುವನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಗುಪ್ತ ಚಾರರಿಂದ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆಯುದ್ಧವಾರಂಭವಾದಮೇಲೆ ಹೊಡೆಯ ಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ಮಡಿಯಬೇಕು ಇವೆರಡರ ಹೊರತು ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವು ತಂದೆಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಉಳಿಯದಹಾಗಾಯಿತೆಂಬದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಗೊಂದಲದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಸದ್ಯದ ಪ್ರಸಂಗ ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವದೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ಹೇಡಿತನದ ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸಬಹುದೆಂದೂ, ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳ ಹುರುಪು ಕಡಿಮೆಯಾಗ ಬಹುದೆಂದೂ ಬಗೆದು, ಅವನು ತನ್ನ ಯಾವ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕದೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ- “ತಂದೆಯವರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ವಿರೋಚಿತ ಪ್ರತಿ ಜ್ಞೆಯು! ಅವರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲು ನಾನು ಪ್ರಾಣಪಣದಿಂದ ಹೋರಾಡುವೆನು. ಪ್ರಕೃತ ಸಮರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಇಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮ ತಲೆಬುರುಡೆಗಳು ಉರುಳಲೇಬೇಕು.”

“ಹೀಗೆ ತಲೆಬುರುಡೆಗಳನ್ನು ರುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಏನು ದೈವ ಕಾಡು ತ್ತಿರಬಹುದು! ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರಿಲ್ಲವೆ? ಸೈನ್ಯವಿಲ್ಲವೆ? ಅವರನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದರೆ ಸಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು.

“ಕುಮಾರ! ಬಾಯಿಮುಚ್ಚು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಲಹೆ ಅನಾವಶ್ಯಕ! ನೀನು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದೇ ತಪ್ಪು. ಹೋಗು, ಅಂತಃ ಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಪಡೆ.” ಎಂದು ಆಹವಮಲ್ಲನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ವ್ಯಂಗೋಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಡಿದನು.

“ತಂದೆಯವರೆ, ಇದೋ ಹೊರಟೆನು. ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ವದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಅಮೌಲ್ಯವಾದ ಜೀವನ ವನ್ನು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಡುವದು ಎಲ್ಲಿಯ ಬುದ್ಧಿ ಚಾತುರ್ಯ?

ಲ್ಲಿಯ ನ್ಯಾಯ?" ಎಂದು ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತಂದೆಗೆ ಹೇಳಿ
ಲ್ಲಿಂದ ದ್ರುತಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಪುರದ ದಾರೀ ಹಿಡಿದನು.

ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಈ ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ಭಾಷಣದಿಂದ
ಹವಮಲ್ಲನಿಗೆ ವಿಷಾದವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿ
ವ ಸಂದರ್ಭವು ಆಗ ಇರದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು
ೋಗಗೊಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ಅವನು ಪಾನುಂಗಲ್ಲಿನ ದೂತನನ್ನು
ುರಿತು- "ಬನವಾಸಿಯ ಚಾವುಂಡರಾಯರಸರಿಂದ ದೂತನು ಬಂದಿದ್ದನು.
ೇಗನೇ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವೆನೆಂದು ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಸಂದೇಶ
ಳುಹಿಸಿರುವೆನು. ಈಗ ರಾಜೇಂದ್ರ ದೇವನು ಅಣ್ಣೇಗೇರಿಯ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ
ೇಡು ಬಿಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ನಾನು ಸಸೈನ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆನು. ಈ
ಂಗತಿಯನ್ನು ನೀನು ನಿಮ್ಮ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಅರುಹು. ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು
ಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ ಬೇಗನೆ ನಮ್ಮ ದಂಡನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಿಳಿಸು.
ನವಾಸಿಯ ಚಾವುಂಡರಾಯರಸರೂ ಮಿಕ್ಕ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ
ರುವರು. ಅಣ್ಣೇಗೇರಿಯ ಕಾಳಗವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಚಿರ
್ಮರಣೀಯವಾಗಿ ಉಳಿಯುವಂತಹದಿರುವದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ
ಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಸರ್ವಸ್ವಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು
ನು ಸೋಯಮರಸರಿಗೆ ತಿಳಿಸು."

ದೂತನು ಸಾರ್ವಭೌಮನ ನಿರೋಪ ಹೊಂದಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದನು.
ರುವಾಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ದಂಡನಾಯಕ ಉದಯಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು
ಉದಯಾದಿತ್ಯರೆ, ನಾಳೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಯಣ
ಾಡಬೇಕು. ನೀವು ಉಪಸೇನಾಪತಿಗಳಿಗೂ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆ
ುನ್ನರುಹಿರಿ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ
ೇವೂ ಹೊರಡಿರಿ. ಮಹಾಪ್ರಧಾನರು ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಉಳಿಯಲಿ.
ಣಾಂಗಣದೊಳಗಿನ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಅವರು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಪೂರೈ
ುವರು."

ತರುವಾಯ ಕರಣಿಕರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾ ಪತ್ರಗಳು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅಣ್ಣೀಗೇರಿಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಬಲದೊಡನೆ ಆಗಮಿಸಬೇಕೆಂಬಾಶಯದ ಆಜ್ಞೆಯು ಎಲ್ಲ ಮಾಂಡಲಿಕ ಅರಸರಿಗೂ ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಅಣ್ಣೀಗೇರಿಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕಾಳಗಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ, ಉಪಸೇನಾಪತಿಗಳೂ, ಸೈನಿಕರೂ ಹುರುಪುಗೊಂಡು ' ನಾ ಮುಂದೆ, ನೀ ಮುಂದೆ ' ಎಂದೆನ್ನತೊಡಗಿದರು. ಕನ್ನಡ ಕಲಿಗಳ ಈ ವೀರಾವೇಶವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಹವಮಲ್ಲನೂ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡರು. ಸಭೆಯೊಳಗಿನ ಸೇನಾನಿಗಳ ಆವೇಶವನ್ನು ಕಂಡು ತಮಗೆ ಮಹಾ ವಿಜಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು ಖಂಡಿತವೆಂದು ಅವರು ಹರ್ಷನಿರ್ಭರರಾದರು. ಅಣ್ಣೀಗೇರಿಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೇಳೆ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಮಾತು ನಡೆದವು. ಅನಂತರ ಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿವಾಸಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಓಲಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಂದ ಜರುಗಿದ ಹೇಡಿ ನಡುವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇಂತಹ ವೃತ್ತಿಗೆ ಅವನು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಅಣ್ಣನೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾವೀ ಸಮ್ರಾಟನೂ ಆದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಏನೂ ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಓಲಗದೊಳಗಿನ ಘಟನೆಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಬಹಳೇ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಣ್ಣನ ಬುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಿಡುಕುತ್ತ ತನ್ನ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೩ ನೀರಪತ್ನಿಯ ನಿರೋಪ

“ನಾಥ!”

“ಮತ್ತೇನು ದೇವಿ?”

“ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜಧಾನಿಯು ಇಂದು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತುಂಬಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸೈನಿಕನೂ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸೇನಾಪತಿಯೂ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಪಯಣಿಸಿದ್ದಂತೆ ಸಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಹುರುಪನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದು ನಾನು ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ.”

“ನಿಜವು ಪ್ರಿಯೆ!”

“ಯುವರಾಜ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತಾವೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಮ್ರಾಟರೆಂದು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಗೌರವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರ ಆನಂದ ಶರಧಿಯು ಮೇರೆದಪ್ಪಿ ಉಕ್ಕೇರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವದು.”

“ನಿಜ.”

“ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡಿರುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯು ಔದಾಸೀನ್ಯ ತಳೆದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವದು.”

“ನಿಜವು, ನಿಜವು.”

“ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ತೆರಳುವಾಗ ಇಂತಹ ಉದಾಸೀನತೆಯು ಅನುಚಿತವೆಂದು ನನ್ನ ಅಲ್ಪಮತಿಗೆ ತೋರುವದು. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ತಾವು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರಿರಿ.”

“ನಿಜವು.”

“ಕರ್ತೃತ್ವಶೂನ್ಯರಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಉತ್ಸಾಹವು ಎಷ್ಟು ಅಸಮಂಜಸವೋ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ನಿರುತ್ಸಾಹವು ಅಷ್ಟೇ ಅಸ

ಮಂಜಸವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಈ ಮಾತಿಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯಲಾರದು.”

“ನಿಜ.”

“ನನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವು ಇಷ್ಟು ಸೂತ್ರಬದ್ಧವಾಗಿಯೆ ದೊರೆಯತಕ್ಕದ್ದೆ?”

“ನಿಜ.”

“ನಿಮ್ಮ ಇಂತಹ ಗುಟ್ಟೇ ನೈಜವಾದುದು; ನನ್ನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೈಜವಾದವುಗಳಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯರೆ, ಇಂತಹ ಹೊಸ ಪಾಠವನ್ನು ನೀವು ಇಂದೇ ಕಲಿತು ಬಂದಹಾಗೆ ಭಾಸವಾಗುವದು.”

“ನಿಜ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಪ್ರಯಾಣ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಚಿಲಕತ್ತು ತೊಡಿಸುವದಿಲ್ಲ ನೋಡಿರಿ. ಆರತಿಯನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ!”

ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸಾವಳದೇವಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ಸಿಟ್ಟಿನ ಅಭಿನಯಮಾಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸಿದಷ್ಟು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅರಗಿಯ ಸಂಜರದಬಳಿಗೆ ಬಂದು— “ಶುಕರಾಜಾ! ನಿನಗೆ ಆರೈ ಪುತ್ರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತುಗಳು ಬರುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ವೇಳೆಗಳೆಯುವೆನು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಮ್ರಾಟ ರಾಗಲು ಯೋಗ್ಯರಾರು ಶುಕರಾಜಾ?”

“ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ, ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ!” ಶುಕವು ಗಂಭೀರತೆಯಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿತು.

“ನೋಡಿದಿರಾ; ಮೂಕಪಕ್ಷಿಗಳು ಸಹ ಆರ್ಯಪುತ್ರರಂತಹ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಷೆಯಾಡುವಂತಹವೂ, ಹೆಚ್ಚು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯವೂ ಇರುತ್ತವೆ!”

ಸಾವಳದೇವಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಟೆದಾ ಸೀನೈಭಾವದಲ್ಲಿಯೆ ಆನಂದಾಂಕುರವುಂಟಾಯಿತು. ಅವನು ಕುಳಿತ

ಮಂಚದಿಂದೆದ್ದು ಪತ್ನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವಳ ಸ್ಕಂದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಿ- “ಪ್ರಿಯೆ, ಎಂತಹ ಔದಾಸೀನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹ ಆನಂದವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಕಲೆಯು ವರ್ಣನೀಯವಿರುವದು.”

“ನಿಜವು.”

“ಯಾವುದೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಮನಸ್ಸು ದಿಜ್ಞಾಢ ವಾಗಿರುವಾಗ ಸಮಯೋಚಿತ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಅಲೌಕಿಕವಿರುವದು.”

“ನಿಜವು, ನಿಜವು!”

“ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬುದ್ಧಿಯು ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಆದರೆ ನೀನು ಮಾತ್ರ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರಸ್ತಗೊಳಿಸಲು ತುಂಬಾ ಸಮರ್ಥಳಿರುವೆ.”

“ನಿಜವು, ನಿಜವು, ನಿಜವು!”

“ಮುಯ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಯ್ಯ ತೀರಿದ್ದಾದರೂ ನಿಜವೆ?” ಎಂದು ವಿಕ್ರ ಮಾರ್ಕನು ನುಡಿದು ಪತ್ನಿಯ ಕಪೋಲಗಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಟ್ಟಿ ಮುಗುಳು ನಗೆ ನಕ್ಕನು. ಸಾವಳದೇವಿಯು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕಳು, ಆಮೇಲೆ ವಿಕ್ರಮನೂ ಅಷ್ಟೇ ನಕ್ಕನು. ಆ ನವದಂಪತಿಗಳು ವಿನೋದಲಹರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ತನ್ನ ಔದಾಸೀನ್ಯವನ್ನು ಪೂರಾ ಮರೆತನು. ಕೆಲವು ವೇಳೆಯ ಮೇಲೆ- “ಪ್ರಿಯೆ, ಮನಸ್ಸು ಉದ್ವಿಗ್ನತೆ ಹೊಂದಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಹೋಗ ಲಾಡಿಸುವ ದಿವ್ಯೌಷಧವು ಎಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವದೆಂಬದರ ಕಲ್ಪನೆ ಇಂದು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಂಟಾಯಿತು.” ಎಂದು ಅವನು ನಗುತ್ತಲೆ ಪತ್ನಿಯ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನುಡಿದನು.

“ದಿವ್ಯಪುರುಷರಾದ ತಮ್ಮಿಂದ ದೊರಕಿಸಿದ ಔಷಧಕ್ಕೆ ದಿವ್ಯೌಷಧ ವೆನ್ನುವರು. ಈ ವ್ಯಾಕರಣದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯು ಸರಿಯಾಗಿರುವದು ನೋಡಿರಿ.”

“ಜೋಗಮರಾಜ ಕುಮಾರಿ, ನೀನು ಮಹಾ ಚತುರಳಿರುವೆ. ಎಲ್ಲೆ ಲ್ಲಿಯೂ ಅಜೇಯವಾದ ನಾನು ನಿನ್ನೆದುರಿಗೆ ಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡಲೇ ಬೇಕಾಗುವದು.”

“ ಪರಾಭೂತರು ಒಪ್ಪಂದದ ಕಟ್ಟಳೆಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಕೊಡಬೇಕು.”

“ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಜಯಶೀಲರು ಕೇಳುವರೆಲ್ಲಿ? ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಔದಾಸೀನ್ಯದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸುವದಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಓಲಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೇನು? ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಣ್ಣವಾಗಲು ಯಾವ ಕಾರಣ ಘಟಿಸಿತು? ಯಾವ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವೇಕೆ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವೇ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರಲಿರುವದೆಂದು ಭಾವನವರು ಈಗಾಗಲೆ ತಾಂಡವ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರ ಇತಿವೇನು? ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮಾಜದೆ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಹೇಳದೆ ಹೋದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸೇನು! ಪರಾಭೂತರೂ ಜಯಶಾಲಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಗತ್ಯಂತರ ವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ನುರಿತ ತಮಗೆ ನಾನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡ. ”

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಾದ ಜೋಗಮರಸರು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಚತುರಳನ್ನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆಂಬುದೇ ನನಗುಂಟಾದ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆ. ಉಳಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹೇಗಾದರೂ ಬಿಡುವವು. ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಿಡುವದೇ ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ”

“ ಹಾ! ಮತ್ತೆ ವಿಷಯಾಂತರ ಮಾಡತೊಡಗಿದಿರಿ. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ನಿವೇದಿಸುವದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಈಗ ನಿಮಗಿಲ್ಲ. ”

ಒಳ್ಳೇದು ಪ್ರಿಯೆ, ನೀನು ಬಹು ಹಟವಾರಿ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು. ” ಎಂದು ವಿಕ್ರಮನು ನುಡಿದು, ಪತ್ನಿಯ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿ “ಕಂಚಿಯ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹಾವಳಿ ಮಾಡುತ್ತ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದಿರುವನಷ್ಟೆ. ಅವನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವಬಗ್ಗೆ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ನಡೆಯಿತು. ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ಯುವರಾಜ ಸೋಮೇಶ್ವರರು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಡುವದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣ ಮಾಡಲು ಅಪಾತ್ರತೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಅವರ ವರ್ತನದಿಂದ ತಂದೆಯವರು

ಬಹಳೇ ಖಿನ್ನರಾದರು. ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಗೆಲ್ಲುವದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಯುವರಾಜರ ತಿಳುವಳಿಕೆ. 'ಜೋಳರಸನ ತಲೆಬುರುಡೆಯನ್ನು ಉರುಳಿಸುವೆನು; ಇಲ್ಲವೆ ತಲೆ ಕೊಡುವೆನು' ಎಂದು ತಂದೆಯವರು ಆಘೋರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ತಂದೆಯವರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಪೂರೈಸಲು ನಾನು ವಚನಬದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಈ ಘಟನೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ, ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ತಲೆಯನ್ನು ರುಳಿಸಲು ಇವರು ಸಮರ್ಥರಾಗುವದಿಲ್ಲ; ತಲೆ ಕೊಡುವದೇ ನಿಶ್ಚಯ. ಹಿರಿಯರ ತರುವಾಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನ ತಮ್ಮದೆ ಆಗುವದು. ಹಿರಿಯರ ಜೊತೆಗೆ ನಾನೂ ಧಾರಾತಿರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸುವೆನೆಂದು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿಹೋಗಿರುವದರಿಂದ ನಿಷ್ಕುಂಟಕವಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ತಮ್ಮದೇ ಆಗುವದೆಂದು ಅವರು ಗಾಳಿಗೋಪುರ ಕಟ್ಟಿ ತೊಡಗಿರುವರು. ನಾನು ಅಣ್ಣಂದಿರೊಡನೆ ಎಷ್ಟು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನಡೆದರೂ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ತಿಲಾಂಶವಾದರೂ ನಂಬಲಾರದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನನಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ತಂದೆಯವರು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಹೇಗೋ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳೇ ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿರುವರು. ಅವರ ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಯು ಭಯವು ನನಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗೃಹಕಲದ ಬೇಗೆ ಹಬ್ಬಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲಿ ಹುರುಪಳಿಸಿ ಹೋಗುವದೋ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುವದು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಹಂಬಲಿಸುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವು ದೊರೆತರೆ ಸಾಕೆಂದು ಅನ್ನುವ ನನ್ನಂತಹನಮೇಲೆ ಸಹ ಅಣ್ಣನವರು ವಿಪರೀತ ಭಾವನೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದ್ದು ನೋಡಿ ಖೇದವಾಗುವದು."

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸಾವಳದೇವಿಯು ಸ್ವಲ್ಪವೇಳೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವಳು- "ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆ ಪರಪ್ರಕಾಶಕರಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಕೇವಲ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿರಿಯರೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಮಾನ್ಯತೆ ಕೊಡಬೇಕು?"

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಘನತೆಗೆ ಭಂಗ ತರುವ ಅವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಿಧಿಸಿ ಮುಂದಡಿಯಿಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಗೃಹಕಲಹದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಯುಂಟಾದರೆ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಗೌರವಪೂರ್ಣ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಕಲಂಕಪ್ರದವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದು. ಇದು ತ್ರೇತಾಯುಗವಲ್ಲ. ರಾಮ - ಭರತರಂತಹ ಬಾಂಧವ್ಯವು ಈಗಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಬೇಕು? ಕೇವಲ ವಿಲಾಸವೇ ಆಯುಷ್ಯದ ಇತಿಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ ಹೇಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರರು ಘನತೆಗೆರಿದ ಕನ್ನಡ ಸಾರ್ವಭೌಮಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅಪಾತ್ರರು. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತಲಿದೆ; ಹಾಗೂ ಅದು ನಿರ್ವೈರವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರಿಗೆ ಸಂತುಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಅವರು ಮತ್ಸರ ಪಡತೊಡಗುವರು. ಇಂತಹ ಹೊಟ್ಟೆಯುರುಕರನ್ನು ಸೆರೆಗಿಡುವುದಾದಿ ರಾಜ್ಯಯಂತ್ರವನ್ನು ನಿಷ್ಕುಂಟಕವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸಬಾರದೇಕೆ? ಅಣ್ಣಗೆರಿಯ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ಮಾವಂದಿರೂ ನೀವೂ ತಲೆಗೊಡಬೇಕೆಂದೇ ಅವರ ಹಾರೈಕೆ; ಅಷ್ಟೇಕೆ ತಲೆಗೊಡುವಿರೆಂದೇ ಅವರ ತಿಳುವಳಿಕೆ!”

“ಪ್ರಿಯೆ, ಬುದ್ಧಿಯು ಕರ್ಮಾನುಸಾರಣಿಯು. ನಾನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ:— ತಂದೆಯವರ ತಪಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕುಂದುಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಉದರದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಗನು ಜನಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಅಟ್ಟವನೇ ಜಾಣ” ಎಂಬಂತೆ ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿಯೇ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

“ಓಹೋ! ಒಳ್ಳೆಯ ನೆನಪು ಮಾಡಿದಿರಿ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿರುವೆನು. ಕೇಳಲೋ ಬೇಡವೋ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ಇಂದುಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂಬಂತಾಗಿದೆ. ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಳುವಿರಾ? ಅತ್ತೆಯವರಾದ ಬಾಚಲದೇವಿಯವರು ಕೇಳದೆ ಹೇಳಿದರು. ಪೂರ್ಣ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಹೇಳಿದರು. ಹೊಳೆಯದಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಹೊಳೆಯುವಂತೆ

ಹೇಳಲು ಕೇಳಿದರೆ ಅದು ಹೇಳಿದರೂ ಹೊಳೆಯದೆಂದರು. ಹೇಳಿದರೆ ಹೊಳೆಯದಂತಹ ಬುದ್ಧಿವಾಂದ್ಯವು ನನ್ನಲ್ಲಿರುವದೇ ಹೆಗೆಂಬದನ್ನು ಇಂದು ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ಏನದು ದೇವೀ?” ಕುತೂಹಲದಿಂದ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನು ಕೇಳಿದನು.

“ಆರ್ಯಪುತ್ರರೇ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಬಹಳ ದಿವಸ ಸಂತಾನ ಲಾಭವಾಗಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ನಿಜವೆ?”

“ನಾನಾಗ ಹುಟ್ಟಿಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸತ್ಯವಾದ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ?” ಎಂದು ವಿಕ್ರಮನು ನುಡಿದು ನಕ್ಕನು.

“ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಹೇಳ ಬರುವಂತೆ ಕೆವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಯೂ ಹೇಳಲು ಬರುವದು; ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವು ಸತ್ಯವಿದ್ದಹಾಗೆ ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ಯತೆಯುಂಟು.”

“ಒಳ್ಳೇದು. ಕೇಳು, ನೀನು ಕೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳು.”

“ಮಾವನವರು ತಮಗೆ ಸಂತಾನಲಾಭವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಲ್ಲಿಗಾವಿಯ ಶ್ರೀ ಉನಾಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಾಚರಣೆ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಆಗ ಆಕಾಶವಾಣಿಯು ಏನಾಯಿತು?”

“ನಿನಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಯಾರು ಹೇಳಿದರು?”

“ಕೊನೆಗೆ ಆಕಾಶವಾಣಿಯೇ ಏನಾಗುವದೋ ಏನೋ ಎಂದು ಅತ್ತಿಯವರು ಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರೆ ಅಂದರು. ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದು ನಾನು ವಿಚಾರಿಸಿದೆನು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೀನು ಮಾಡುವದೇನೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ನೀವಾ ದರೂ ಹೇಳುವಿರೋ, ಅವರಂತೆ ಅಂದು ಬಿಡುವಿರೋ?”

“ಅಂದುಬಿಟ್ಟರೆ ಏನು ಮಾಡುವೆ?”

“ಜೋಳರಸನ ದಾಳಿ ನಾಳೆ; ನನ್ನ ದಾಳಿ ಇಂದು! ಪರಾಭೂತ ರಾದವರು ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಂತೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ನಡೆಯುವದೇ?” ಎಂದು ನಗುನಗುತ್ತ ಸಾವಳದೇವಿ ನುಡಿದಳು.

“ ಪರಾಜಯಗೊಂಡವರ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ಅತ್ಯಾಚಾರವೆ? ಬಲು ಮೆಯ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇಡಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಜೋಕೆ!”

“ ಪರವಿಲ್ಲ. ನಾನದಕ್ಕೆ ಎದೆಗೊಡುವೆನು” ಎಂದು ಸಾವಳದೇವಿಯು ನುಡಿದು— “ ಈಗಲಾದರೂ ಹೇಳುವಿರಾ? ”

“ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಆಶಯವು ಇಷ್ಟೇ. ಮೊದಲನೆಯ ಮಗನು ಕರ್ತವ್ಯಶೂನ್ಯನಾಗುವನು. ಎರಡನೆಯವನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ಪುತ್ರನು. ಅವನು ಆಸಮುದ್ರದ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನಾಳಿ ರಾಮನಂತೆ ಕೀರ್ತಿಶೇಷನಾಗುವನು’ ಇಷ್ಟೇ ಆ ಸಂಗತಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾರದಂತಹ ಗೂಢವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬಚ್ಚಿಡುವ ಪರಿಪಾಠವು ಮಾತ್ರ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಈ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದಮಾತ್ರದಿಂದ ಮಹಾರಾಣಿಯಾಗುವೆನೆಂದು ನೀನು ಉಬ್ಬುಬ್ಬಿಮಾತ್ರ ಬೀಳಬೇಡ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸದವನ್ನು ಹೊಂದಿದಮೇಲೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಉಬ್ಬಿದರೂ ನಡೆಯುವುದು; ಹಿಗ್ಗಿದರೂ ಸಾಗುವುದು. ”

“ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಂತೆ ನಾನು ಭ್ರಾಂತಿಷ್ಠಳಲ್ಲ” ಎಂದು ಸಾವಳದೇವಿಯು ನುಡಿದು, ವಿಷಯಾಂತರಮಾಡಿ—“ ಆರ್ಯಪುತ್ರರೆ, ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಡುಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಅವನು ಅಷ್ಟು ಬಲಾಢ್ಯನಿರುವನೆ? ”

“ ಅವನ ದಾಳಿ ಅಕಲ್ಪಿತವಾಗಿ ಆಗಿರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ಧರ್ಮಿಯುಧ್ಧರತನಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಸುಲಿದು ಸುಲಿಗೆಯ ಹಣವನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಹಂಚಿಬಿಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಈ ಪ್ರಥಮಿಯಿಂದ ಅವನ ಸೈನಿಕರು ಜೀವದ ಹಂಗುದೊರೆದು ಕಾದುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅವನ ಸೈನ್ಯವೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ”

“ ಅಂತು ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಕಾಳಗವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಚಂಡವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದೆಂದಹಾಗಾಯಿತು. ”

“ ನಿಜವು. ಈ ಯುದ್ಧವು ಜೀವಮರಣಗಳ ಸಮಸೈಯುಳ್ಳದ್ದು ಆಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ನೀನು ನನಗೆ ಆತ್ಮ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿರೋಪ ಕೊಡುವೆಯಾ? ”

“ಅಗತ್ಯ! ಅಗತ್ಯ!!” ಸಾವಳದೇವಿಯು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ—
 “ಆರ್ಯಪುತ್ರರೆ, ವೀರ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಪರಾಕ್ರಮ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಇಂತಹ
 ಸುವರ್ಣ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಎಂದೂ ವ್ಯರ್ಥ ಹೋಗಗೊಡಬಾರದು. ವೀರರು
 ಕೀರ್ತಿಶೇಷರಾಗುವ ಸಂದರ್ಭವೇ ಇಂತಹದಿರುವದು. ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ
 ಗಳಾದ ವೀರರು ವೀರತನ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರೆ ಸಾಮ್ರಾ
 ಜ್ಯವನ್ನು ಪಭೋಗಿಸುವರು.; ಒಂದು ವೇಳೆ ಧಾರಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರೆ
 ವೀರಸ್ವರ್ಗ ಹೊಂದುವರು. ಇಂತಹ ಸುಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಪತ್ನಿಯರು
 ಪತಿಗೆ ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿರೋಪಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅವರು ವೀರಪತ್ನಿಯ
 ರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನರ್ಹರಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ದೈವದರ್ವಿವಾಕ
 ದಿಂದ ಪತಿಗೆ ವೀರಸ್ವರ್ಗವೇ ದೊರೆತರೆ ಪರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪತಿತಿರೋಮಣಿಯು
 ಸತೀಧರ್ಮಕ್ಕುಚಿತವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪತಿಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಲು
 ಪ್ರಯಾಸವಾಗುವದೆ?”

“ಶಾಬಾಸ್ ವೀರಪತ್ನಿ!” ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಪತ್ನಿಯ ಬೆನ್ನು ಬಡೆದು
 “ನೀನು ವೀರ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರಿ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವೀರಾಂಗನೆಯರಿಗುಚಿತವಾದ
 ಗುಣಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡದ್ದು ನೋಡಿ ಆನಂದವಾಯಿತು.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಂಗ್ರಾಮ ಪ್ರಯಾಣ
 ಸೂಚಕವಾದ ಭೇರಿನಾದವು “ಢಂ, ಢಂ, ಢಮ್! ಧುಡುಂ ಧುಡುಂ!”
 ಎಂದು ಕೇಳತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಸಾವಳದೇವಿಯು— “ನೋಡಿರಿ, ಈಗಾ
 ಗಲೇ ಸಂಗ್ರಾಮ ಪ್ರಯಾಣದ ಸೂಚನೆಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಬೇಗನೇ
 ಪ್ರಯಾಣ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯಲಿ. ನಾನು ಆರತಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು
 ಬರುವೆನು.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಪ್ರಯಾಣದ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತೊಡಗಿದನು. ಬೆಳಗಿನ
 ಜಾವವಾಯಿತು. ಪ್ರಾಚೀದಿಶೆಯು ಅರುಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ಪರಿಶೋಭಿತ
 ವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಮಂಗಲ ಸುಪ್ರಭಾತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣನಗರಿ
 ಯೊಳಗೆ ಮಂಗಲವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಸುಮಂಗಲಿಯಾದ
 ಮಂಗಲಾಂಗಿಯು ಮಂಗಲ ಸೂತ್ರಧಾರಿಯಾದ ಪತಿಗೆ ಮಂಗಲಾರತಿ

ಮಾಡಿ ಮಂಗಲವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸಿ ನಿರೋಪಕೊಟ್ಟಳು. ವಿಕ್ರಮನಾದ ವಿಕ್ರಮನು ವಿಕ್ರಮ ಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡಿ ಕಲಿವಿಕ್ರಮನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಬ್ಬಿ ನಿಂದ ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಪಾಳ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮೋದ್ಧತನಾಗಿ ಸಾಗಿದನು.

೪ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಕಾಳಗ

ಕಂಚಿಯರಸನಾದ ಕೋಪರ ಕೇಸರಿವರ್ಮ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಕಡೂರು ನಾಡನ್ನು ಸುಲಿದು, ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಬನವಾಸಿಯ ಚಾವುಂಡರಾಯರಸನ ಪಡೆಯನ್ನು ಸಂತಲಿಗೆಯ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ ವೀರ ಶಾಂತರಸನ ಪಡೆಯನ್ನೂ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ, ಪಾನುಂಗಲ್ ಮಂಡಲವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೂ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ ಸುಲಿಯುತ್ತ, ಕೊಳ್ಳೆಯಿಡುತ್ತ, ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತ, ಬಸದಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಹಾ ಸೇನಾಸಾಗರದ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಚಂಡ ವಾದ ದಂಡಿಗೆ ಎದುರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಬಹಳೇ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಹೆಮ್ಮೆ ಅಯಥಾರ್ಥವಾದದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬಲಕ್ಕೆ ಅವನ ಬಲವು ಮಿಕ್ಕಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ವಿಜಯೇನ್ಮತ್ತನಾದ ಆ ಚೋಳರಸನು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣಪುರಿಯನ್ನು ಸುಲಿದು, ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಉದ್ಧಂಸಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಮನೋ ರಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟುತ್ತಲಿದ್ದನು.

ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾನಾಯಕರೊಡನೆ ತನ್ನ ಶಿಬಿರ ದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ನಾಡಿ ನಿಂದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತ ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ವಿಚಾರ

ವಿನಿಮಯ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಂಚಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಗುಪ್ತಚಾರ ನೊಬ್ಬನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸೈನ್ಯವು ಅಣ್ಣೀಗೇರಿಯ ನಾಡನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಹಾಗೂ ಚಾಲುಕ್ಯ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾದ ಬನವಾಸಿಯ ಚಾವುಂಡರಾಯರಸ, ಪಾನುಂಗಲ್ಲಿನ ಸೋಯಿಮರಸ ಸಂತಲಿಗೆಯ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ, ಭುಜಬಲ ಶಾಂತರಸ, ಕೊಂಕಣದ ಜಯಕೇಶಿ, ಮಾಡೂರ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯದದೇವ ಮೊದಲಾದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊರಟಿರುವರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಗುಪ್ತಚಾರರು ತಿಳುಹಿಸಿರುವರೆಂದು ಅವನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದಕೂಡಲೇ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ತನ್ನ ಪ್ರಸ್ಥಾಪವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮಹಾ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಲು ಯೋಗ್ಯ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಮಹಾ ಸೇನಾಪತಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಸೈನ್ಯವೂ ಇತರ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರ ಸೈನ್ಯಗಳೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವದರಿಂದ ಮಹಾಸಂಗ್ರಾಮವೆಸಗುವದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನಿಗಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅವನು ಅಳೊಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸೈನ್ಯವಾದರೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿಜಯದಮೇಲೆ ವಿಜಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಹುರುಪುಗೊಂಡದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಕಂಚಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದವರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಎದುರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಪುರ-ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಸುಲಿದುದರಿಂದ ಚೋಳದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಧನಸಂಚಯವೂ, ಅನ್ನಸಾಮುಗ್ರಿ ಸಂಚಯವೂ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಲಕ್ಕೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕುವರೆ? ಒಂದು ಬಲ್ಲಾಳಗವನ್ನು ಹೊಡೆದು ವಿಜಯ ದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ತುಂಬ ಮೊಳಗಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಕಂಚಿಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ತಾನು ನಿಜವಾದ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನೇ ಆಗಬೇಕೆಂತಲೂ ಕಂಚಿಯರಸ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಹೆಬ್ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು.

ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಮಹಾ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಶಚೀಂದ್ರದೇವನೊಡನೆ ಮುಂದಿನ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಭಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನು ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು, ಎಷ್ಟು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಾದಿಡಬೇಕು, ಕಾದಿಟ್ಟು ಸೈನ್ಯದ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಯಾರ ಕಡೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ನಡೆದು, ಗೊತ್ತುವಳಿಗಳೂ ಆದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಾರನೊಬ್ಬನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು— “ಮಹಾರಾಜರೆ, ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಮ್ರಾಟ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರು ಸಂತಲಿಗೆಯ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ ಭುಜಬಲ ಶಾಂತರಸರನ್ನು ಶಿಷ್ಟಾಯನಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿರುವರು” ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು.

“ಓಹೋ! ಇನ್ನೂ ಕಾಳಗದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಂತಿಯಾಚನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೇನು? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸುವ ಕಾರಣವೇನಿತ್ತು? ನಮ್ಮ ಮಾಂಡಲಿಕತ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿ ಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ನಾಡು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ತೀರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೇದು; ಶಾಂತರಸನನ್ನು ಸನ್ಮಾನದಿಂದ ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.” ಎಂದು ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಆಢ್ಯತೆಯಿಂದ ಚಾರನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ವಿಧಿಸಿದನು.

ಸ್ವಲ್ಪವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತರಸನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಅವನನ್ನು ಉಚಿತಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಜಂಭದಿಂದ— “ನೀವು ನಮಗೆ ಪರಾಭೂತರಾಗಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಈಗ ಸೋಮೇಶ್ವರರಿಂದ ಶಾಂತಿದೂತರಾಗಿ ಶಿಷ್ಟಾಯಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ನಾವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಲೇಬೇಕು.”

ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಆಢ್ಯತೆಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಶಾಂತರಸನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಬೈಲಿಗೆಳೆಯದೆ ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ— “ಸತ್ತಾರ ಮಾಡುವದು ಬಿಡುವದು ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ನಾನು ಸಂಗರದಲ್ಲಿ ಸೋತದ್ದು ನಿಜ. ನಾನು ಸೋತಿರುವುದರಿಂದ ನೀವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದೆವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ನಾನು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದು

ಕೊಳ್ಳದೆ, ಶಾಂತಿಯಾಚನೆಗೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ಶುದ್ಧ ತಪ್ಪು.”

“ಶಾಂತಿಯಾಚನೆಗೆ ಬಾರದಿದ್ದುದೇ ವಿಹಿತ. ವೈದ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದೂ ಅದೆ, ರೋಗಿ ಬಯಸಿದ್ದೂ ಅದೇ. ಒಮ್ಮೆ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಡನೆ ಕೈ ಗೊಟ್ಟು ಕಂಚಿಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸ ಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ಹೀಗೇನು? ವಿರೋಚಿತ ಭಾಷಣವು. ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡ ದಿದ್ದರೆ, ಕುಳಿತವರು ಹೇಗೆ ವೀರರೆನ್ನಬೇಕು? ಇರಲಿ. ಕಂಚಿಯ ಮಂಡ ಲವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ನಿಮಿಷಗಳಾದವು?”

“ಇವೆಲ್ಲ ಭಾಷ್ಯ ಭಾಷಣಗಳು, ಶಿಷ್ಟಾಯಿಯಾಗಿ ಬಂದ ದೂತ ರಿಗೆ ಭೂಷಣವಾದವುಗಳಲ್ಲ.”

“ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಶಿಷ್ಟಾಯಿಗೆ ಬಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆದುರಿಗೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ವಿಕ್ರಮದ ಹಾಗೂ ಆಡ್ಯತೆಯ ಭಾಷ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವಿರಲಿಲ್ಲ.”

“ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸವೆಷ್ಟಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಿ. ರಾಜಮಹಾರಾಜರ ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ಬರುವಂತಹ ಭಾಷೆಗಳು ಹೊರಟರೆ ಶಿಷ್ಟಾಯಿ ದೂತನೆಂಬದರ ಕಡೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಸಹ ಕೊಡದೆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸೇನು!”

“ಪರವಿಲ್ಲ ತಾವು ನಡೆಯಿಸಿದ ಅಧರ್ಮ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಜೊತೆಗೆ ಇದೂ ಏಕೆ ಆಗಬಾರದು?”

“ನಾನು ಅಧರ್ಮ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿಸಿರುವೆನೆ?”

“ಇದನ್ನೇ ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಗೆ ಬಂದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಟ ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರದೇವ ಮಹಾರಾಜರು ಕಂಚಿಯ ಅರಸನು ಧರ್ಮಯುದ್ಧ ಮಾಡುವನೋ, ಅಧರ್ಮಯುದ್ಧ ಮಾಡುವನೋ ಎಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.”

“ನಾನು ಅಧರ್ಮಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿಸಿರುವೆನೆ? ನಾನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದು ಅಧರ್ಮ ಸಂಗ್ರಾಮವೆಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸದೆ ಹೋದರೆ ನೀವು ಇಲ್ಲಿಂದ

ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲಾರಿರಿ. ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನೂ, ಬನವಾಸಿಯ ಚಾವುಂಡ ರಾಯರಸರನ್ನೂ ಪಾನುಂಗಲ್ಲಿನ ಸೋಯಿವರಸರನ್ನೂ ಧರ್ಮಯುದ್ಧ ಮಾಡಿಯೇ ಸೋಲಿಸಿರುವೆನು.”

“ ಈ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಒಪ್ಪುವೆನು. ಧರ್ಮ ಸಂಗ್ರಾಮ ಮಾಡಿರುವೆ ವೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆ ತಳಿಯುವ ನಿಮ್ಮಂತಹ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳಿಂದ ಊರು ಸುಲಿಯುವದು, ಪ್ರಜೆಗಳ ಕೊಲೆ ಮಾಡುವದು, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಬಸದಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವದು, ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವದು ಮೊದಲಾದ ಕೃತ್ಯಗಳು ಘಟಿಸಬೇಕೆ? ಇವು ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಯುದ್ಧದ ಅಂಗಗಳೇನು? ಸೈನ್ಯವೂ, ಸೇನಾಪತಿಯೂ, ರಾಜನೂ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಂತಹರು. ಅವರೊಡನೆ ಕಾಳಗಗೊಟ್ಟರೆ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವದಿಲ್ಲ. ನಿಶ್ಯಸ್ತ್ರ ನಾಗರಿಕರು, ಬೆಳೆಗಳು, ಗುಡಿ-ಬಸದಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ವಿಕ್ರಮ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮುಂಬರುವ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಪಟ ನೀತಿಯನ್ನನುಸರಿಸದೆ ಧರ್ಮ ಸಂಗ್ರಾಮವೆಸಗಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಸಿದ್ಧತೆಯಿರುವದೋ ಹೇಗೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಂದ ಶಿಷ್ಟಾಯಿಗಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.”

ಶಾಂತರಸನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೇ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಗಹಿ ಗಹಿಸಿ ನಗತೊಡಗಿದನು. ಮಹಾಸೇನಾಪತಿ ಶಚೀಂದ್ರದೇವನೂ ಹಾಗೆಯೆ ನಕ್ಕನು; ಉಪಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಅಷ್ಟೇ ನಕ್ಕರು; ಉಳಿದ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ನೆನಸಿನೆನಸಿಕೊಂಡು ನಕ್ಕೇ ನಕ್ಕರು. ಒಮ್ಮೆ ನಗುವದು ಮುಗಿಯಿತು. ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಾಯಿತು ಕಂಚಿಯರಸನಿಂದ.

“ ನಗುವು ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯವಾದುದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಷ್ಟಾಯಿ ದೂತರು ಏನೂ ಭಾವಿಸಕೂಡದು” ಎಂದು ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಡೌಲಿನಿಂದ ನುಡಿದು— “ ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದವರು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡದೆ ‘ ಹಾಗೆ - ಹೀಗೆ ’

ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪೌರುಷವಿದೆ? ಬಾಹುಬಲದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಶತ್ರು ಜಯಹೊಂದಿ ಪ್ರಜಾಸೀಡೆ ಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು; ಅಂತಹ ಕಲಿತನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶರಣು ಬಂದು ಮಾಂಡಲಿಕತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕು. 'ಶರಣೆಂದವರಿಗೆ ಮರಣವಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ನಾಣ್ಣುಡಿ ಕನ್ನಡಿಗರೆಂದು ಜಂಬ ಬಡೆಯುವ ಕನ್ನಡ ಸಾಮ್ರಾಟ ನಿಗೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ನಗದೆ ಹೇಗೆ ಇರಬೇಕು?"

“ನಗಿರಿ, ನಗಿರಿ, ಹೊಟ್ಟೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ನಗಿರಿ. ನಗುವಕಾಲ ವಿರುವಾಗ ನಗದೆ ಇರುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ನಿಮ್ಮ ನಗೆಗಳು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿರುವವು. ಮರಣ ಬೇಕಾದವರಿಗೆ ಶರಣು ಏಕೆ ಬೇಕು? ಭಾವೀ ಸಂಗ್ರಾಮವು ಇಬ್ಬರು ಅರಸರಲ್ಲೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ನಿಲ್ಲುವದು. ರಾಜೇಂದ್ರದೇವ, ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ತಿಳಿಯಿತು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ನಿರೋಪ ಕೊಡಿರಿ.”

“ದಯಮಾಡಿಸಿರಿ!” ಎಂದು ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಅಧ್ಯತೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಶಾಂತರಸನು ಶಿಬಿರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ತೆರಳಿದನು.

ಶಾಂತರಸನು ಹೋದಮೇಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಶಾಂತರಸನ ಶಿಷ್ಯಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ವಿನೋದ ಮಾಡಿದರು. ತರುವಾಯ ಅವನು ಸಂಗ್ರಾಮದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡಿ ಅಂದಿನ ಓಲಗವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿದನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನವೆ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಚಾಲುಕ್ಯ ಸೇನಾಸಾಗರಕ್ಕೂ ಕಂಚಿಯ ಸೈನ್ಯಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ ಕಡುತರವಾದ ಕಾಳಗ ವೆಸಗಿತು. ಎರಡೂ ನಿಟ್ಟಿನವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಳಕಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಎರಡೂ ದಂಡಿಗಳ ಕಲಿತನ ಕೈನೂ ಕುಂದಿಲ್ಲ. ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಯಾರ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಲಾರದವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಹೆಣಗಳು

ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದವು ! ನೆತ್ತರವು ಸರವುಗಟ್ಟಿ ಹರಿಯಿತು ! ರಣಭೂಮಿಯು ತನ್ನ ವಿಕ್ರಾಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತ ಭಯಾನಕವಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿತು. ಅಸಂಖ್ಯ ವೀರರು ಎರಡೂ ನಿಟ್ಟಿನವರೂ ರಣಭೂಮಿಗೆ ಮೈಗೊಟ್ಟು ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಕಂಚಿಯರಸನು ತನ್ನ ಕಲಿತನವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ವೈರಿಗಳನ್ನು ಧೃತಿಗುಂದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಪಡೆಯೊಳಗೆ ಕೆಲವು ಪಥಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಊರು ಸುಲಿಯಲು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅವನು ಈ ಕೃತ್ಯದಿಂದ ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಹಾಗೂ ಕುಮಾರ ವೀರವಿಕ್ರಮಾದಿ ತ್ಯನ ಸಂತಾಪವು ಮಿತಿಮೀರಿತು. ಅವರು ಕಂಚಿಯ ಸೈನ್ಯ ಸದೆಬಡೆಯಲು ಅನೇಕ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಉಭಯ ಬಲಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿಯೆ ಉಳಿದವು. ಚಾಲುಕ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಕಂಚಿಯವರನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಲು ಅಧಟದಿಂದ ಕಾದಿದರು. ಕನ್ನಡಿಗರು ತಮ್ಮ ಕಲಿತನವನ್ನು ಒಳತಾಗಿ ತೋರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರೂ ಕಂಚಿಯ ಸೈನ್ಯವು ಒಂದು ಬೆರಳು ಸಹ ಹಿಂದಡಿಯಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅಧರ್ಮಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ತಲೆಬುರುಡೆಯುರುಳಿಸುವೆನೆಂದು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವ ಸಮಯ ಬಂದಿತೆಂದು ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾದನು. ಕೊನೆಗೆ ಕಂಚಿಯ ಸೇನಾಸಾಗರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಸಹ ಅಪನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಹೋಯಿತು. ಅವನು ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನೆತ್ತಿದನು. ಆದರೆ ಆ ವೀರವರನು ತಂದೆಗೆ ಧೈರ್ಯವುಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಆಶ್ವಾಸನೆಯಿತ್ತನು.

ಮರುದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅಗ್ರೇಸರನಾಗಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ವ್ಯೂಹ ರಚನೆಮಾಡಿ ದಾಳಿಯ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಸಹ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದನು. ಅವನ ಈ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯ ದಾಳಿಯು ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಈ ದಾಳಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೈನ್ಯ ನಾಶವು ಬಹಳವಾದರೂ ಫಲವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಕನ್ನಡ ಸೇನೆಯ ದಾಳಿಯಿಂದ ಕಂಚಿಯ ಸೈನ್ಯವು ಇಚ್ಛಾಗವಾಯಿತು. ದೊಡ್ಡ

ಭಾಗವು ಮಹಾಸೇನಾಪತಿ ಶಚೀಂದ್ರದೇವನಿದ್ದಕಡೆಗಾಯಿತು. ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಶಿಬಿರದ ಕಡೆಗೆ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾಕ ಸೈನ್ಯವು ಉಳಿಯಿತು. ಈ ಘಟನೆಯಾದೊಡನೆಯೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕಾಯ್ದಿಟ್ಟ ದಳದೊಳಗಿನ ಕೆಲವು ನಾಮಾಂಕಿತ ಯೋಧರೊಡನೆ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಪಡೆಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಬೆಚ್ಚಿದನು; ಬೆದರಿದನು.; ಚಿತ್ತದೊಳಗಿನ ಕಲಿತನವು ಮಾಯವಾಯಿತು. ಮನದೊಳಗಿನ ಹೆಮ್ಮೆ ಹರಿಯಿತು. ಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು; ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಲಿವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ವಿದ್ಯುದ್ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪವೇಳೆ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯುವಷ್ಟೆ ರಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮನ ವಿಜಯಾ ಖಡ್ಗವು ಜೋಳರಸ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಶಿರವನ್ನು ಹಾರಿಸಿತು! ವೈರಿಯು ಇಳಿಗುರುಳಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಿನಾದವೆದ್ದಿತು. ವಿಜಯದುಂಬುಭಿಗಳು ಮೊಳಗತೊಡಗಿದವು ವಿಕ್ರಮನು ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಶಿರವನ್ನು ಬರ್ಚಿಯ ತುದಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯಿಸಿದನು. ಒಡೆಯನು ಮಡಿದ ವಾರ್ತೆಯು ಹಾ ಹಾ ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಂಚಿಯ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಸರಿಸಿತು. ಕೂಡಲೆ ಶತ್ರು ಸೇನೆಯು ಎದೆಗುಂದಿತು. ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ವಾಡು ಒಳಿತಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿತು. ಚದುರುತ್ತಿರುವ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾಸೇನಾಪತಿ ಶಚೀಂದ್ರದೇವನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಚಾಲುಕ್ಯ ಸೇನಾಸಾಗರದ ವೆದುರಿಗೆ ನಿಂತರೆ ಸರ್ವನಾಶವಾಗುವದೆಂದು ಬಗೆದು ಅವನು ಅಳಿದುಳಿದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಂಚಿಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾದನು. ಅವನು ಓಟವನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸುವದೇ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಯಾಕಂದರೆ ಸೈನ್ಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಪಲಾಯನವು ಅಷ್ಟು ರಭಸವುಳ್ಳದ್ದಾಯಿತು.

ಓಟದ ಭರದಲ್ಲಿ ಜೋಳ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೇಹದೊಳಗಿನ ಪ್ರಾಣವೊಂದುಳಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ಚಾಲುಕ್ಯ

ಸೈನ್ಯವು ಚೋಳರನ್ನು ಬಹುದೂರ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿತು. ಇಷ್ಟುದಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿ ದೊರಕಿಸಿದ ಸಂಪತ್ತು ಚಾಲುಕ್ಯರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ದೊರೆಯಿತಲ್ಲದೆ, ಕಂಚಿಯವರ ಸಂಪತ್ತು ಕೈವಶವಾಯಿತು. ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಸೈನ್ಯದೊಳಗಿನ ಸಾವಿರಾರು ಆನೆ-ಕುದುರೆಗಳು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸ್ವಾಧೀನವಾದವು. ಈ ಮೇರೆಗೆ ಮಹಾವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ವೀರ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಭಿವಂದನೆ ಮಾಡಿದನು. ಬರ್ಚಿಯ ತುದಿಗಿದ್ದ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಶಿರವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು— “ಶಾಬಾಸ್! ವೀರ ಕುಮಾರಾ, ನೀನೇ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಳಿಸುವ ವೀರ ಪುತ್ರನು!” ಎಂದು ಧನ್ಯೋದ್ಗಾರ ತೆಗೆದನು.

ವಿಜಯಿಗಳಾದ ವೀರ ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಪಾರಿತೋಷಕವು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಚೋಳರಿಂದುಂಟಾದ ನಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಗುಡಿ-ಬಸದಿಗಳ ಪುನರುದ್ಧಾರ ಧನವು ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯ ಬೆಳೆಗಳು ನಾಶವಾಗಿವೆಯೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಕಂದಾಯ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಆಜ್ಞೆಯು ಹೊರಟಿತು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಸೈನ್ಯದ ತಳ ಕಿತ್ತುವ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದನು. ಚೋಳರಿಂದುಂಟಾದ ಅನವಸ್ಥೆ ದೂರಾಗುವ ವರೆಗೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಬನವಾಸಿ ಗಂಗುನಾಡುಗಳಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ಕಂಚಿಯವರ ಹಾವಳಿಯಿಂದುಂಟಾದ ದುರವಸ್ಥೆ ದೂರಾದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಕಂಚಿಯವರೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಸೇಡಿಗೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಮಗನ ಮಾತಿಗೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಒಪ್ಪಿದನು. ಬಹು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮಗನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ಉಳಿದ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಅವನು ಕಲ್ಯಾಣನಗರಿಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಸಾರ್ವಭೌಮ ಆಜ್ಞೆ ಹೊಂದಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಗಳಿಗೆ ಹೊರಟರು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕಂಚಿಯವರೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಮುಯ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಯ್ಯ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಸನಿಂದ ಹೇರಳ ಕಪ್ಪವನ್ನೆತ್ತಿ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನುಗ್ಗಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ವೀರ ವಿಕ್ರಮನು ಶತ್ರುರಾಜರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವೈರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ತರುವಾಯ ಅವನು ಅಗಣಿತವಾದ ಸಂಪತ್ತಿನೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದನು. ಮಗನ ಮಹಾ ವಿಜಯದಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು.

೫ ಮಹಾನುಭಾವ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ !

ಅಣ್ಣೇಗೇರಿಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ಮಹಾ ವಿಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಳವಳಪಡುವ ಪ್ರಾಣಿಯೆಂದರೆ ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಾಣಿಯೆಂದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನದಾಗಿರದೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟದ್ದೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರ ಹೊಂದಲರ್ಹವಾದದ್ದೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾವೀ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ! ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅವನ ತಂದೆಯೂ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ ಈಗ ವೈರಿಯಂತೆ ತೋರತೊಡಗಿದ್ದರು. ತಾನು ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಿದ್ದರೂ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸುವ ಹಂಬಲವು ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ವೈರಿಯಂತೆ ಇವನಿಗೆ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ವೀರಾಗ್ರಣಿಯೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದುದರಿಂದಲೇ ತಂದೆಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ಕಾರಣೀಭೂತನಾದುದರಿಂದ ಅವನೂ ಅರಿಯಾಗಿಯೇ ತೋರಹತ್ತಿದನು. ಈ ವೈರಿದ್ವಯರು ಅಣ್ಣೇಗೇರಿಯ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮೈಗೂಡುವರೆಂದು ಅವನ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನ ದುರ್ದೈವವೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸುದೈವವೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಗೊಡ

ಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಪಡತೊಡಗಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕಂಚಿಯವರೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಅನೇಕ ಅರಸರನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವೈರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹೇರಳವಾದ ಕಸ್ತುರಿ-ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದಮೇಲೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಅವನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಹಮ್ಮಿದ್ದರಿಂದ ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟು ಹೋದಂತಾಗಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮನ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಹಾಳುಗಡವಲು ಏನು ಉಪಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು.

ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ರಾಣಿಯಾದ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಾತ್ವಿಕ ವೃತ್ತಿಯವಳು. ಪತಿಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಅವಳು ನೊಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪತಿಯಲ್ಲಿಯ ವಿಷಮ ಭಾವವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ದಕ್ಕೆ ಅವಳು ಆಗಿಂದಾಗ ಸಮಯೋಚಿತ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಯಶಸ್ಸು ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವಳು ಭಗ್ನಮನೋರಥಳಾಗದೆ ಪತಿಗೆ ಸಮಯೋಚಿತ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾರ್ವಭೌಮ ಮೊದಲನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸುವ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೆರಳಿದ ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತಂದೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹದಗೆಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಇದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ವಾದವಿವಾದ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

“ ಪ್ರಿಯೆ, ಧರ್ಮವಂತ ರಾಜರೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಗಳಾದ ತಂದೆಯವರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧದ ವೈಷಮ್ಯವೆ? ಇದನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹನಮಾಡಲಿ? ಹಿರಿಯನಾದ ನಾನು ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಿರಲು ಚಿಕ್ಕವನಾದ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಯೌವ

ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಬಂಧ ಮಹೋತ್ಸವ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಅವರಿಗೆ ಏನನ್ನ ಬೇಕು? ನಾನು ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೂ ಸಾಹಸ ಮಾಡದೆ ಬಿಡಲಾರೆನು. ”

“ ಬೇಡ, ಪಿತೃದ್ರೋಹ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡ. ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳ ಮನೋಭಂಗ ಮಾಡುವುದು ಮಹಾ ಪಾತಕವು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಿಗೆ ಯುವರಾಜ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡತೊಡಗಿರುವದರ ಉದ್ದೇಶವು ನನ್ನಂತೆ ನಿಮಗೂ ಗೊತ್ತಿದೆ. ನೀವು ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಗಳಾಗಿರದ್ದೇ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡದ್ದರ ಕಾರಣವು. ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕರ್ತೃತ್ವ ಶಾಲಿಯ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆ ಹಾಕುವಳು. ಕೇವಲ ವಿಲಾಸ ಭೋಗಗಳೇ ರಾಜನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲ. ಘನತೆ ಹೊಂದಿದ ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಲು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರೇ ಯೋಗ್ಯರೆಂಬ ಮಾತು ನನ್ನಂತಹ ಪಾಮರ ಬುದ್ಧಿಯ ಅಬಲೆಗೆ ಸಹ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಹಾ ರಾಜರು ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವರು? ”

“ ಪ್ರಿಯೆ, ನಿನೂ ನನ್ನ ವಿರೋಧಿಯಾಗಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವದು. ”

“ ನೀವು ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದೇ ತಪ್ಪಾಗಿದೆ. ಮಾವಂದಿರಾಗಲಿ ಮೈದುವನ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಾಗಲಿ ಇನ್ನುಳಿದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳೇ ಆಗಲಿ ನಿಮ್ಮ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕ ಕಾರಣಗಳಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯವೆಂಬುದು ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪವಲ್ಲ; ಮುಳ್ಳಹಾಸಿಗೆ. ವೈರಿಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಬೇಕು; ಪ್ರಜಾರಂಜನಕಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು; ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆತ್ಮಬಲಿದಾನ ಮಾಡಲು ಸಹ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂತಹರು ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರು. ನಿಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ನೀವು ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವವರು. ಯುದ್ಧದಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮೈತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಹಸ ಮಾಡುವಂತಹರು. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿದ್ದಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮಂತಹರಿಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಮಾನವು ಹೇಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕು? ”

“ಯಾವನಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಚಟವು ಅದೆಯೋ ಅವನು ಮಾಡಲಿ. ಸೈನ್ಯವಿಲ್ಲವೆ? ಸೇನಾಪತಿಯಿಲ್ಲವೆ? ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಮಹಾ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಿಲ್ಲವೆ? ಇಷ್ಟಿದ್ದು ವೃಥಾವಾಗಿ ಸಾಯುವ ಸಾಹಸವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಈ ಸಾರೆ ತಂದೆಯವರೂ ವಿಕ್ರಮನೂ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದ ದ್ವಂದರೆ ಅವರ ಸುದೈವವೇ ಸರಿ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಗತಿಸಿದ್ದರೆ ಅವರುಳ್ಳೆಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದವರು ಇಂತಹ ಗಂಡಾಂತರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ದೂಡುವದು ಶುದ್ಧ ತಪ್ಪು. ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಗ್ರಾಮದಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜ್ಯ ಚಾಲಕರು ಕೇವಲ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಜೀವ-ಮರಣ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಂತಹ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದ್ವ್ಯಾಸ ಮಾಡಹೋಗಬಾರದು.”

“ಈ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯ ನೀತಿಯನ್ನು ನಾನು ಇಂದೇ ಹೊಸದಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದೆನು. ಈ ಬಗೆಯ ಭಾಷೆಯು ಅಂತಃಪುರ ದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅರ್ಥಾಂಗಿಯೆದುರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೊರಟಿತೆಂದು ಒಂದು ವೇಳೆ ಚಂದ ಕಾಣಬಹುದು. ಉಳಿದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಅರಿತು-ಮರೆತು ಹೀಗೆ ಆಡ ಹೋದೀರಿ! ಒಂದು ವೇಳೆ ಆಡಿದರೆ ನಗೆಗೀಡಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೀರಿ!”

“ಪ್ರಿಯೆ, ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನಿದೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೇಳು. ನೀನೂ ಇತರ ರಂತೆ ನನ್ನ ವಿರೋಧಿಯೂ, ನನ್ನ ವಿರೋಧಿಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ ಆಗ ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆಯೇನು?”

“ಪ್ರಾಣನಾಥ! ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಕೂಡದು. ನೀವು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣರು. ನಿಮ್ಮ ನಡವಳಿಕೆ ಯಾವ ವಿಧದಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಪೂಜ್ಯರು ವಂದನೀಯರು. ನಿಮ್ಮ ಅಕಲ್ಯಾಣವನ್ನೆಂದಿಗೂ ನಾನು ಬಯಸುವದಿಲ್ಲ. ಎಂತಹ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೆ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಸ್ಥೈರ್ಯವುಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವೈಭವದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೂ ಮಾವಂದಿರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಸರಿಯಾದವುಗಳಾಗಿರುವಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾರು ವಿರೋಧಿಸಬೇಕು?”

ಧಿಸುವರು? ನಿಮಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವು ದೊರೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಸದ್ಯದ ಯೌವರಾಜ್ಯ ಪದವನ್ನು ನೀವು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಉಪಾಯವು ಮಾತ್ರ ಉಂಟು. ”

“ ಅದಾವ ಉಪಾಯವು ಪ್ರಿಯೆ? ”

“ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರ ಮನವೊಲಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಯೌವರಾಜ್ಯಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದ ಹಾಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೋದಯವು ಈಡೇರುವದು. ”

“ ಪ್ರಿಯೆ! ನೀನು ನನ್ನ ವಿರೋಧಿಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಈಗ ನನ್ನ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ನೀನಂದಂತೆ ವಿಕ್ರಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನೋದಯವು ಸಿದ್ಧಿಸುವದು. ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಯಿಸುವೆನು. ಅವನು ಇದುವರೆಗೂ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿಲ್ಲ. ಜನ್ಮಸಿದ್ಧವಾದ ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸೆಳೆಯಕೂಡದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಹಿಂದೆಯೊಮ್ಮೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ನಡೆದಾಗ ಅವನು ನನಗನುಕೂಲವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗಾದರೂ ಅವನು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸದೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ”

ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಕರೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ದೂತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಅಭಿವಾದನೆ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ತರುವಾಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು— “ ಸಹೋದರಾ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿರುವೆನು. ನೀನು ನನಗೆ ನಿನ್ನ ನಿಜವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮರೆಮೋಸದ್ದಿರಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿದೆ. ”

“ ಅಣ್ಣಾ! ” ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ— “ನಿಮಗೆ ಮರೆಮೋಸ ಮಾಡುವಂತಹ ಪ್ರಸಂಗವೇನಿದೆ? ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಹಾಗೆ ನಡೆಯುವ ಇಚ್ಛೆ ನನ್ನದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಕೇಳುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಕೇಳಿ. ”

“ ತಂದೆಯವರು ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ನಿನಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸಾಹಸ ನಡೆಯಿಸಿರುವರು. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಗೌರವ ದೊರೆತರೂ ನಿನ್ನ ಅಗ್ರಜನಾದ ನನ್ನ ಗೌರವ ಮಾತ್ರ ನಷ್ಟವಾಗುವದು. ಈ ಬಗೆಯು ನಿನಗೆ ಸಮ್ಮತವಿರುವದೇ ಹೇಗೆ?”

“ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಂದೆಯವರ ಯೋಜನೆಗೆ ಅಡ್ಡ ಬರಲು ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿರಿಯನು ಹಿರಿಯ ಸಲ್ಲ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಲು ಅರ್ಹನಾದವನಿಗೆ ಯೌವ ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ’ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯಾದರೂ ಈ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕಾಗಿರುವದೆಂದು ಅವರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ನಿಶ್ಚಯದ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಆಟ ನಡೆಯದಾಗಿದೆ. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾದ ನಿಮಗೆ ಸ್ರಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ದೊರೆಯ ಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಯಸುವೆನು. ”

“ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ನೀನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ನನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯಯಂತ್ರ ಸಾಗಿಸಲು ಬರುವದಿಲ್ಲವೇ ? ”

“ ಬರುವದು. ನೀವು ಹಾಗೆ ವಚನಬದ್ಧರಾದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಬರುವದು”

“ ನಾನು ಏನೆಂದು ವಚನ ಕೊಡಬೇಕು ? ”

“ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವಂತಹ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ ವೆಂದೂ, ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ನನ್ನ ವಿರೋಧಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸಾಮ್ರಾ ಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರ ಸಾಗಿಸಲು ನನಗೆ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವದೆಂದೂ ವಚನ ಕೊಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸುಸೂತ್ರವಾಗುವದು. ಭರತನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದುಕೆಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದ ಹಾಗೆ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವೆನು. ನಾನೇ ಸಾಮ್ರಾಟನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಿಲಾಂಶವಾದರೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮೇರೆಗೆ ನೀವು ನನಗೆ ವಚನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕೊಟ್ಟ ವಚನವನ್ನು ಅನುರಣವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ವಚನಗಳನ್ನು ಎಂದು ಮುರಿಯುವಿರೋ ಅಂದಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಅಳಿಯಿತೆಂಬದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಿಸಿರಿ. ಹೀಗೆ ವಚನ ಕೊಡಲು ನಿಮ್ಮ ಸಿದ್ಧತೆಯಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಯೌವರಾಜಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುವೆನು.”

ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಾದ ತನಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಪದ ದೊರೆಯುವಾಗ ತಾನೇಕೆ ವಚನಬದ್ಧನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಆ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನು. ಪತಿಯು ಗೊಂದಲಕ್ಕೊಳಗಾದ ಸಂಗತಿಯು ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಅವಳು— “ರಾಜಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ರಾಜರು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದಕ್ಕೆಯಾಗಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಚನಬದ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಏನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಾರ್ವಭೌಮರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಿರುವರು. ನಿಮ್ಮಿಂದ ಅಪಾಯಕರ ಪ್ರಸಂಗ ಘಟಿಸುವವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಿಂಹಾಸನವು ನಿಮಗಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಯವೂ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ವಚನಕೊಡಲು ಅನುಮಾನಮಾಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.”

ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಮೇಲೆ ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವಚನಕೊಟ್ಟನು. ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯದ ಅರೆದಾಟ ನಡೆಯುವದಿರುವದರಿಂದ ಆ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ವಚನಬದ್ಧರಾದ ಗುಪ್ತ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ಅತ್ತಿಯಾದ ಬಾಚಲದೇವಿಗೆ ಅರುಹಿದಳು. ಅವಳು

ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಮನಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದಳು. ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೇ ಯೌವರಾಜ್ಯಪದವು ದೊರೆಯುವದೆಂದು ಅವಳು ಆತ್ಯಂತ ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡಳು.

೬. ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ

ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮಂತ್ರಣಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನೂ ಮಹಾ ಸೇನಾಪತಿ ಉದಯಾದಿತ್ಯನೂ ಯೌವರಾಜ್ಯಕಾಂಕ್ಷಿ ಎರಡನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನೂ ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಾಪನಿಧಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಂದು ಯೌವರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಲೆ ದಾಟಿ ನಡೆದಿದ್ದಿತು. ತನಗೆ ಯೌವರಾಜ ಪದವು ದೊರೆಯುವದೇ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಮಾತೆಂದು ಎರಡನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸ ತೊಡಗಿದ್ದನು. ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಉದಯಾದಿತ್ಯರು ಹಿರಿಯನಿಗೆ ಪಟ್ಟವು ದೊರೆಯುವದು ನ್ಯಾಯವಾದದ್ದೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಮಾತ್ರ ಅಪಾತ್ರನಾದ ಅವನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಲಾರನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸವನೇ ಕುದಿಯ ತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ದೀನ ಮುಖದವನಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಆಣ್ಣನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ವಿಕ್ರಮನ ಕರಳು ಕರಗಿತು. ಆಗ ಅವನು ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು: “ ತಂದೆಯವರೇ, ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯಲು ಯಾರೂ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನದೊಂದು ವಿಜ್ಞಾಪ್ತಿಯುಂಟು. ನನ್ನ ಮತವು ತನುಗೆ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುವದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಹೇಳಲಾರೆನು. ಆದರೆ ಆ

ಮಾತನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸದೆ ಉಳಿಯುವುದು ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲದು. ತಾವು ಆಜ್ಞೆಯಿತ್ತರೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡುವೆನು.”

“ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ! ನಿನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಯದೆ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಭ್ರಾತೃಭಾವನೆಯು ಅದ್ವಿತೀಯವಿದೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಭಾವನೆಗನು ಸಾರವಾಗಿ ಮತಕೊಡುವೆಯೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಆದರೆ ಅಪಾತ್ರ ನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳು ಬಂದರೆ, ಅವನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅವನತಿಗೀಡುಮಾಡುವ ನೆಂಬದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ನೀನು ಹೇಳಬಹುದು ನಾಮಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದೂ ನೀನು ಅನ್ನಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುವುದು ಬಹಳೇ ಜಡವಾಗುವುದು. ಯಾವನು ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ ಅವನಕಡೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳಿರದಿದ್ದರೂ ಅವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಬಹು ಜನರು ಭಕ್ತಿಯುತರಾಗುವರು. ಈ ಜನರ ಒಲವಿನ ಲಾಭಹೊಂದಿ, ಅವಿವೇಕಿಯಾದ ರಾಜನು ಅನೇಕ ಅನುಚಿತಗಳನ್ನೆಸಗಬಹುದಾದ ಭಯವೂ ಇದೆ. ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಎಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಹೇಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಭ್ರಾತೃಭಾವನೆಗೆ ಮಹತ್ವಕೊಡದೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥೈರ್ಯಗೊಳ್ಳಬೇಕು; ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಅಭ್ಯುದಯ ಹೊಂದಬೇಕು; ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಅದು ವೈಭವಗಿರಿಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಶಿಖರವನ್ನೇರಬೇಕು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವೆಂದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸುವರ್ಣಯುಗವು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವು ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಲಾಡಿಸುವ ಸಾಧನವು; ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವೇ ನಿಖಿಲ ಭಾರತದ ವೈಭವವು! ವೈಭವಶಾಲಿಯಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವೈಭವಶಾಲಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ನಿನ್ನಂತಹ ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯು ಇರಲಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಶೂನ್ಯನಾದವನಿಗೆ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅರ್ಪಿಸಲಾರೆನು.”

ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ವಿಸ್ಮಿತರಾದರು. ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಎದೆ ಎದೆ ಬಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾದನು. ಯಾಕಂದರೆ ಅವನು ವಚನಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಬಹಳೇ ತೊಡಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕನು. ಇತ್ತ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆ; ಅತ್ತ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಚನ ಇವೆರಡೂ ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದವಾಗಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ವೇಳೆಯವರೆಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವನು ಆಹವಮಲ್ಲನನ್ನು ಕುರಿತು— “ತಂದೆಯವರೆ, ನೀವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಯೋಚನೆಬಿಡಿರಿ. ಅಣ್ಣಂದಿರಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದಕ್ಕಿ ಹತ್ತುವ ಕೃತ್ಯಗಳು ಘಟಿಸಿದರೆ ಆಗಿಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದೆಳೆದು ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವೆನು.”

“ವಿಕ್ರಮ! ನೀನು ಸರಳನು. ಸರಳರಿಗೆ ಕುಟಿಲನೀತಿಯ ಮರ್ಮವು ತಿಳಿಯದು. ಅಣ್ಣನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನೀನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರೇಮ-ಭಕ್ತಿಗಳ ದುರುಪಯೋಗವಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಯವು. ಈ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಎಡರಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಹ ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಲಾರನು. ಅವನ ಸ್ವಭಾವದ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಿನಗಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಚನ್ನಾಗಿದೆ.”

“ತಂದೆಯವರೆ, ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಲು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಕೃತ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಕಾರ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನು. ನೀವು ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡಿರಿ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಾನು ಎಂತಹ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ನೀವು ಪಟ್ಟ ಬಾಧ್ಯರಾದ ನನ್ನ ಈ ಅಣ್ಣಂದಿರಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಶೇಷಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕಳೆಯಿರಿ. ನಾನಿದ್ದೇನೆ; ಅಣ್ಣಂದಿರಿದ್ದಾರೆ; ಸಿಂಹಾಸನವಿದೆ; ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿದೆ. ನೀವು ಅಣ್ಣಂದಿರಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿದರೂ ನಾನು ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ

ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಸಾಗಿಸುವೆನು. ತಾವು ನಿಮ್ಮ ಈ ಮಗನ ಅಲ್ಪೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲೇಬೇಕು.”

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ನಿರುಪಾಯನಾದನು. ಆಗ ಅವನು ಮಂತ್ರಿಯಾದ ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಹಾ ಸೇನಾನಿಯಾದ ಉದಯಾದಿತ್ಯನನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವರು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲಕೊಟ್ಟರು. ಕೂಡಲೆ ಮಹಾರಾಜನು ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಜಯಜಯಕಾರಧ್ವನಿಯಾಯಿತು. ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಆನಂದವು ಮೇರೆದಷ್ಟಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಬಂಧುವಿನ ಮಹಾನುಭಾವತೆಯನ್ನು ಮನಸ್ವಿಯಾಗಿ ಹೊಗಳಿದನು.

ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕದ ಸಿದ್ಧತೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ-ವಿನಿಮಯ ನಡೆಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ವಿಚಾರ ನಡೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾಳುವೆಂರ ಅರಸನಾದ ಭೋಜರಾಜನಿಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಪ್ರತಿಹಾರಿಯು ಅಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಧಾರಾನಗರದಿಂದ ಬಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆಯಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ಒಳಗೆ ಬಂದನು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ಸ್ವಾಗತಮಾಡಿ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಆಗಮನದ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು.

“ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟರೆ!” ಭೋಜರಾಜನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ವಿನಯದಿಂದಲೂ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿಯೂ— “ಭೋಜ ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಅವರಿಗೊದಗಿದ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ನಿಖಿಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೊರತು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಗುರ್ಜರಾಧಿಪತಿಯು ಮಾಳವ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಭೀಕರವಾದ ದಾಳಿ ಮಾಡಿರುವನು. ಅವನ ದಾಳಿಗೆ ಮಾಳವ ರಾಜ್ಯವು ಕಂಪಾಯಮಾನವಾಗತೊಡಗಿದೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಬಲಸರ್ವಸ್ವದೊಡನೆ ಆಗಮಿಸಿರುವ

ದಲ್ಲದೆ, ಉತ್ತರಾಪಧದೊಳಗಿನ ಅನೇಕ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರ ಸಹಾಯ ಪಡೆದಿರುವನು. ಅವನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಳವರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಧಾರಾನಗರಿಯನ್ನು ಸಹ ಮುತ್ತುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ನೀವು ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾದರೆ ಅವರ ಸಿಂಹಾಸನವು ಅವರಿಗೆ ಉಳಿಯುವದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಾಂಕಿತರಾದ ಭೋಜ ಮಹಾರಾಜರು ರಾಜ್ಯ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ಹೊಂದಿ ವನವಾಸಿಗಳಾಗಬೇಕಾಗುವದು. ”

ಧಾರಾನಗರಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಸೋಮೇಶ್ವರನು ವಿಚಾರಕ್ಕೊಳಗಾದನು. ಗುರ್ಜರಾಧಿಪತಿಯ ಬಲವೆಷ್ಟಿದೆ, ಅವನೊಡನೆ ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವದು ಅನಿಷ್ಟಕಾರಕವಾಗುವದೋ ಹೇಗೆ, ಭೋಜನು ತೋರಿಸುವ ಸ್ನೇಹವು ಚಿರನಾದದ್ದಾಗಿರುವದೇ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯ ಮಟ್ಟಿಗಿರುವದೇ ನೋದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಉದಯವಾದವು. ಆಗ ಅವನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— “ ತಂದೆಯವರೆ, ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧದ ಶಂಕೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವವೆಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಮಾಳವೆಯರು ನೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶತ್ರುಗಳೆಂಬದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಗೋದಾವರಿ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಭೋಜರಾಜನೂ ಚೇದಿಯ ಕರ್ಣರಾಜರೂ ಪರಾಭವ ಹೊಂದಿ, ತಮ್ಮ ಮಾಂಡಲಿಕತ್ವವನ್ನೊಪ್ಪಿ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗಿನಿಂದ ಅವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಮ್ಮ ವೈರ ತಳೆಯಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ನಿಸ್ಸಂದೇಹ. ಈಗ ಭೋಜರಾಜನು ನಮ್ಮ ಮಾಂಡಲಿಕ ಅರಸರಿರುವರು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕಪ್ಪಕೊಡುತ್ತಿರುವರು. ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನೊಪ್ಪಿದವರು ತಮಗೊದಗಿದ ವಿಸತ್ತನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಾಗ ಅವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವದು ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ರಾಜರಿಂದ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಪ್ರಬಲನಾದ ಗುರ್ಜರಾಧಿಪತಿಯ ಪಾರಿಪತ್ಯ ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ಅವನು ಇನ್ನಷ್ಟು

ಪ್ರಬಲನಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ತಲೆಗಿಂಬಿಗಿದ್ದ ಮಾಳವೆಯರಿಗೆ ನೆರವು ಕೊಡುವದರಿಂದ ಅವರ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ಆಗುವದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕವರಾದ ಭೋಜರಾಜರ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲೇಬೇಕು. ಸಾರ್ವಭೌಮ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಸಾನುಂತರಾಜರ ರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಲೇಬೇಕು.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಅನುಮಾನಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ದೂರವಾದವು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ರೂಪಭಟ್ಟಮನನ್ನು ಕುರಿತು— “ಮಹಾಮಂತ್ರಿಗಳೆ, ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮಾತುಗಳು ಸರಿಯಾದವುಗಳಿರುವವೆ ?”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಕುಮಾರರ ಮಾತುಗಳು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಿರುವವು. ಭೋಜರಾಜರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಬದ್ಧರಾದಾಗಿನಿಂದ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದೊಡನೆ ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೇ ಇರುವರು.”

“ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ.” ಮಹಾಸೇನಾಪತಿ ಉದಯಾದಿತ್ಯನು— “ಈಗ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭವಾಗಲಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೋಜಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ನೆರವಾಗಲು ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿದೆ ?”

“ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿಯೆ ಅವಕಾಶ ವೊದಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು.” ಎಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಹೇಳಿ ಮಾಳವೆಯರ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ— “ ನೀವು ಯೌವರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಬಂಧ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಪಯಣ ಮಾಡಿರಿ. ಸಮಾರಂಭವು ಒಂದೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಲ್ಪಡುವದು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಕಳುಹಿಸುವೆನು. ನಾನೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಭಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಉತ್ಕಟೀಚ್ಛೆಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಬಹುಶಃ

ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಕೆಲಸಗಳಿಗಂತು ನಾನು ಮುಂದೆ ಕೈಹಾಕುವದೇ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ಒಂದುವಾರ ಇಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿರಿ. ಯೌವ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕದ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಮಾಳವೆಯ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣವು. ”

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಭೋಜರಾಜನ ಸ್ತುತಿ ನಿಧಿಯು ನಡೆಯಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ನಡೆದು ಅಂದಿನ ಸಭೆಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು.

ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಯುವರಾಜ ಮೊದಲನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಯೌವರಾಜ್ಯಪಟ್ಟ ಬಂಧಮಹೋತ್ಸವವು ನೇರವೇರಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಭೂತ ಪೂರ್ವವಾದ ಆ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಅನೇಕ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ದೇವಾಲಯ ಬಸದಿಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಗಳು ದಾನಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಯಾ ಚ ಕ ರು ಸಂತುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಈ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಳವೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಬೆರಗಾದನು. ಕನ್ನಡಿಗರು ಎಷ್ಟು ಶೂರರೋ ಅಷ್ಟೇ ಉದಾರರೂ ಉತ್ಸವಪ್ರಿಯರೂ ಇರುವರೆಂಬದನ್ನು ಅವನು ಮನಗಂಡನು.

ಯೌವ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವು ಮುಗಿದೊಡನೆಯೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಯುವರಾಜ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ತರುವಾಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನೂ ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಮಹಾಸೇನಾಪತಿಯನ್ನೂ ಮಾಳವೆಯರ ರಸಭೋಜರಾಜನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೇರಳ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಕಳುಹಿದನು. ಮುಂದೆ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ತಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ತೊಡಕಿಕೊಂಡಿರಬಾರದೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ರೂಪಭಟ್ಟಿಯ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಧಾನಿಯನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆಂದು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಗಂಡನಾದ

ಮುಮ್ಮಡಿ ಭಿಲ್ಲಮದೇವನೊಡನೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ತೆರಳಿದನು. ಅವನು ತಂಗಿಯ ಊರಾದ ನಂದಿನಗರದಲ್ಲಿ ಕೆಲದಿನ ವಾಸ ವಾಗಿದ್ದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ಭಾವಮೈದುನನಾದ ಭಿಲ್ಲಮ ದೇವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ಪಯಣ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿ ಬಾಚಲದೇವಿಯೂ ಎರಡನೆಯವಳಾದ ಚಂದ್ರಿಕಾದೇವಿಯೂ ಇದ್ದಳು. ಕೇತಲದೇವಿಯರಸಿಯ ಮಗನಾದ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು.

ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸಂಚಾರವು ಸುಖಸಂಚಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಳಿಕೆಯನ್ನು ಸರಿಗೊಳಿಸುವದನ್ನೂ ಉನ್ನತ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ತರುವದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಯುವರಾಜನ ಆಳಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ, ಉತ್ತರಾಪಧಕ್ಕೆ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಕೈಕೊಂಡುಹೋದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೂ ಅವನು ಗುಪ್ತಚಾರರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಪುಲಿಗಿರಿ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿ ಇನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚೋಳರಸನು ಮಲೆತುಸಿಂತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡತೊಡಗಿರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಹತ್ತಿತ್ತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪಯಣ ಬಳಿಯಿಸುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಚೋಳರಾಜರ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನಷ್ಟಪಡಿಸಿದರೆ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಕಂಚಿಯರೆಸನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು.

೨. ಜಲಸಮಾಧಿ !

ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಸುಖಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತ ಪುಲಿಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆ ಪುರಾತನ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಳರಸ ನಾದ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಬಹಳೇ ಹಾವಳಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟೋ ದೇವಾಲಯಗಳು ವಿಧ್ವಂಸವಾಗಿದ್ದವು ಎಷ್ಟೋ ಬಸದಿಗಳು ನೆಲಸಮವಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರಾಚೀನ ನಗರವಾದ ಪುಲಿಗಿರಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮರುಗಿದನು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಕೆಲವುದಿನ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಎಲ್ಲ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಮೊದಲಿನಹಾಗೆಯೇ ಕಂಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು.

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಹೀಗೆ ಸುಖಸಂಕಥಾ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ತೀರ ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪುಲಿಗಿರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಜೋಳರಸರ ದಾಳಿಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಳಿ ಮಾಡದಹಾಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಅಣ್ಣಿ ಗೇರಿಯ ಕಾಳಗದಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಅತ್ಯಂತ ವಿಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡಿತ್ತು. ರಾಯಭಾರಿಯು ಜೋಳರಸನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಸರ್ವನಾಶಪಥದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದನು. ರಾಯಭಾರಿಯು ಅನುಕೂಲವಾದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಂದೊಡನೆಯೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡನು. ಅವನು ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಪುಲಿಗಿರಿಯನ್ನು ಅನೇಕ ಸುಂದರವಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸಿಂಗರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು.

ಆಹವಮಲ್ಲ ಮೊದಲನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಪುಲಿಗಿರಿಯ ಶ್ರೀ. ಸೋಮನಾಥನ ದೇವಾಲಯದ ಮಧ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಣಾಗಾರ

ವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ಐದನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಕೇಚಲದೇವಿಯ ಮಗನಾದ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನು ಆಗ ಬಾಲಕನು. ಅವನಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಲು ಒಬ್ಬ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಅವನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿದೆ, ಅವನ ಒಲವು ಯಾವ ವಿದ್ಯೆಯಕಡೆಗಿದೆ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಮಗನನ್ನು ಮಂತ್ರಣಾಗಾರಕ್ಕೆ ಕರೆದಿದ್ದನು. ಮಗನ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕಡೆಗೂ ವೈದ್ಯ-ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದರ ಕಡೆಗೂ ಇದ್ದುದನ್ನು ಮನಗಂಡು, ಅವನು ಆ ವಿಧದ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಮಗನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಾಗ ದ್ವಾರಪಾಲಕನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಭಿನಾದನೆ ಮಾಡಿ— “ಜೀಯಾ, ಉತ್ತರಾಸಥದಿಂದ ದೂತನು ಬಂದಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರು ಕಳುಹಿಸಿರುವರಂತೆ” ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ದೂತನನ್ನು ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಒಳಗೆ ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾಸಥದ ವಿಜಯವಾರ್ತಿಯ ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಆಗ ದೂತನು ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು— “ಮಹಾರಾಜರೇ, ಆಲಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಭು ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಮಹಾರಾಜರು ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವದು ಆದಿಶೇಷನಿಗೆ ಕೂಡ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದಮೇಲೆ ನನ್ನಂತಹ ಪಾಮರನ ಪಾಡೇನು? ಆದರೂ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋಚಿದಷ್ಟು ಶ್ರುತಗೊಳಿಸುವೆನು. ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ನಿರೋಪ ಹೊಂದಿ ಮಾಳವೆಯರಸನಾದ ಭೋಜರಾಜನಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ಗುರ್ಜರಾಧಿಪತಿಯನ್ನು ಸದೆಬಡೆದು ಮಾಳವವನ್ನು ನಿರ್ವೈರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನೀವು ಕೇಳಿರುವಿರಿ. ಈ ಸಾಹಸವನ್ನು ನೋಡಿ ದೊಡನೆಯೇ ಉತ್ತರಾಸಥದ ರಾಜಮಹಾರಾಜರು ಎದೆಯೊಡೆದರು.

ಐವತ್ತು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನ ಕನ್ನಡ ವೀರನ ಪ್ರತಾಪವು ಅವರನ್ನು ಬೆರಗು ಗೊಳಿಸಿತು. ಎಷ್ಟೋ ರಾಜಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರಭುಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದು ತಾವಾಗಿ ಕಾಣಿಕೆಯರ್ಪಿಸಿ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವಂತು ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಉತ್ತರ ದೇಶದವರ ಈ ಅಕಲ್ಪಿತ ಸ್ನೇಹಸಂಬಂಧವು ಅವರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿತು. ಅವರು ಕೆಲದಿನ ಭೋಜರಾಜನ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ತರುವಾಯ ಅವನಿಂದ ಅಮೋಘವಾದ ಕಾಣಿಕೆ ಹೊಂದಿ ಕನೋಜವನ್ನು ಮುತ್ತಲು ಸಾಗಿದರು. ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜದ ಅರಸು ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕದವರೆಂದರೆ ಹಾವಿಗೆ ಗರುಡನನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು. ನಿಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರು ಹರ್ಷವರ್ಧನ ಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ರೇವಾನದಿಯ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದ್ದೇ ಅವರು ಬೆದರುವ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನ ಕಳೆದಿದ್ದರೂ ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜದವರು ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಲಿತನವನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನು ಸಾರ್ವಭೌಮ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಗೋವಾರಿಯ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ, ಅವನ ವಂಶಜನು ರಾಜಧಾನಿಯವರೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನೆಂದು ಕನೋಜದ ರಾಜನು ಬೆದರಿದನು. ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳ ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದ ದಾಳಿಯಿಂದ ಅವನ ಮನೋರಥವು ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಲಾಯನ ಮಾಡಿದನು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪ್ರಜಾಜನರಿಗೆ ಏನೂ ತೊಂದರೆಕೊಡದೆ ರಾಜಭಾಂಡಾರವನ್ನಷ್ಟು ಸುಲಿದು ಕೊಂಡು, ಮಹಾವೀರ ಚಂದ್ರದೇವ ಸೇನಾಪತಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದರು. ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜದಲ್ಲಿ ಒಂದುವಾರ ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ವಂಗದೇಶಕ್ಕೆ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ತೆರಳಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಘನವಾದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಬಂಗಾಲ ಬಿಹಾರ ನೇಪಾಳ ದೇಶಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿ

ಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಯದೇವ ದಂಡನಾಯಕರನ್ನು ಒಡೆಯರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟತ್ತು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಈ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಉತ್ತರಾಪಥದ ಜನರು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಈ ಉತ್ತರಾಪಥದ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಕೊಂಡು ಇದೀಗ ವಿಂಧ್ಯಾಚಲವನ್ನು ದಾಟಿ ರೇವಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು. ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಸಂಕಲ್ಪವಿದೆ. ಜೇಯಾ! ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ವರಪುತ್ರರಾದ ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ದೇವ ಪ್ರಭುಗಳು ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವನ್ನು ಕಲ್ಪನಾತೀತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿಸಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಧ್ವಜವನ್ನು ಅಖಿಲಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಡ್ಡಾಣಗೊಳಿಸಿ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಗಳಾದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ, ಅಂತಹ ಪುತ್ರರರನ್ನು ಪಡೆದ ತಮಗೂ ಭಾರತೀಯರು ಅನಂತ ಧನ್ಯವಾದನೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಸಂದೇಶವು. ”

ದೂತನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಆನಂದ ಶರಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಮಧ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಭಿಸಿರಿಯಿಸಿ, ತನ್ನ ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಮಾಡಿದ ಅಭೂತ ಪೂರ್ವವಾದ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತಿವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾಚಲದೇವಿ ಕೇತಲದೇವಿ ಮೊದಲಾದ ಅರಸಿಯರೂ ವಿಕ್ರಮಾಂಕನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸಾವಳದೇವಿಯೂ ರಾಜಕರ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಆನಂದವನ್ನು ತಳೆದರು. ಈ ಮಹಾವಿಜಯದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪುಲಿಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹೋತ್ಸವವು ನೆರವೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಬಡಜನರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಯಾಚಕರಿಗೆ ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣಲಿಂಗ ಸೋಮನಾಥ ಮೊದಲಾದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಿಷೇಕ ನಡೆದು ಅನ್ನ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಬಸದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಸವವು ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಜೈನ ಯತಿಗಳ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಯಾಚಕ ಸಂತುಷ್ಟಿಯಾಯಿತು.

ಪುಲಿಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೇರೆಗೆ ಮಹೋತ್ಸವವು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಅನಾರೋಗ್ಯತೆ ಹೊಂದಿದನು. ಅವನು ವಿಷಮಜ್ಜರಪೀಡಿತನಾಗಿ ಬಹಳೇ ಶ್ರಮಪಡತೊಡಗಿದನು. ಕರ್ನಾಟಕ ದೊಳಗಿನ ಅನೇಕ ನಾಮಾಂಕಿತ ವೈದ್ಯರು ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಜ್ವರದ ಪರಿಣಾಮವು ಕಡಿಮೆಯಾಗದೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ವಿಕ್ರಮನು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂಬದೂ, ಅವನು ಎಷ್ಟುದೂರದಲ್ಲಿರುವನೆಂಬದೂ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಇಬ್ಬರು ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾಪಥದ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ದಂಡಯಾತ್ರೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಶ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ತನ್ನ ತಂಗಿಯಾದ ಅವ್ವಲದೇವಿಗೂ ಬೀಗನಾದ ಮೂರನೆಯ ಭಿಲ್ಲಮದೇವನಿಗೂ ತಾನು ಪ್ರಾಣಾಂತಿಕವಾದ ಬೇಸೆಯಲ್ಲಿರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪರಿವಾರವೂ ಕೂಡಿತು; ಆದರೆ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದುವರೆಗೂ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನ ಅನಾರೋಗ್ಯತೆಯ ವಾರ್ತೆ ತಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ ಪುತ್ರನು ತನ್ನ ಅಂತ್ಯಕಾಲಕ್ಕೂದಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ಅವನು ವ್ಯಸನಬಟ್ಟನು. ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ವ್ಯಸನವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಬರಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಇಚ್ಛೆ ಇತ್ತು. ಈ ಇಚ್ಛೆ ಅಸಾಧ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ನಿರಾಶೆಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜನ ಜ್ವರದ ಅಳತೆಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆದುದರಿಂದ ಆ ತಾಪವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಸೊಸೆ ಮಂತ್ರ ಸೇನಾನಾಯಕರನ್ನು ಕರೆದು— “ನನ್ನ ಇಹಲೋಕದ ಯಾತ್ರೆ ಪೂರೈಸುವ ಕಾಲ ತೀರ ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆ ತೋರುವುದು. ತುಂಗಭದ್ರೆಗೆ ನನ್ನ ದೇಹಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಇದೆ. ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕು” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಮೂರನೆಯ ದಿನವೇ ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜಪರಿವಾರವು ತುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕುರುವತ್ತಿಗೆ ಸಾಗಿತು. ಒಂದೇ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ಅದು ಪುಲಿ

ಗಿರಿಯಿಂದ ಕುರುವತ್ತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಎಲ್ಲ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಬೀಗನನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನೂ ಕರೆದು, ತಾನು ಜಲಸಮಾಧಿ ಹೊಂದುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮರುಗಿದರು. ಅವರು ನಾನಾಪರಿಯಾಗಿ ಅರಸನಿಗೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಅವನ ವಿನಂತಿ ನಿರರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಹಟಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಾಂತಿಕವಾದ ಜ್ವರದ ತಾಪ ಸಹಿಸುತ್ತ ಜೀವಿಸಿರುವದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದೇ ಲೇಸೆಂದು ಅವನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಆಗಮಿಸುವವರೆಗಾದರೂ ಜಲಸಮಾಧಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಬಾಚಲದೇವಿಯು ಪತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅರಸನು ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಕುಮಾರನಿಗೆ ತನ್ನ ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ, ಮಾರನೆಯ ದಿನವೆ ಜಲಸಮಾಧಿ ಹೊಂದುವ ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಿತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಜಲಸಮಾಧಿ ಹೊಂದುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಹಾಹಾ ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಸರಿಸಿತು. ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಹೆಳು ಪಟ್ಟಣಗಳ ಜನರು ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ಕುರುವತ್ತಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿದರು. ಬೆಳಗಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಜನಸಮುದಾಯವು ನದೀ ತೀರದಗುಂಟ ಕೂಡಿತ್ತು. ರಾಜನು ಬೆಳಗಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನದೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾಚಕರಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ತನ್ನ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಮನದಣಿ ದಾನ ಮಾಡಿದನು. ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಗೂ ದೀನರಿಗೂ ನೆರವುಕೊಡುವಂತಹ ಹಾಗು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವಂತಹ ರಾಜನು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋಗುವನೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಮರಮರನೆ ಮರುಗಿದರು. ರಾಜಪರಿವಾರದ ದುಃಖಕ್ಕಂತು ಮೇರೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖಾಶ್ರುಗಳು ಧಾರೆಗಟ್ಟಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಜನರು ದುಃಖದಗ್ಧರಾಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ—“ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಜನರೆ, ನೀವು ನನ್ನ ವಿಯೋಗ

ಕ್ಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಜ್ವರದ ತಾಪವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಜಲ ಸಮಾಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಇಹಲೋಕದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೇನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಕನಿಕರದಿಂದ ಕಾಯಲು ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವನು— ಭಾವೀ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು— ಸದೈವ ತತ್ವರನಿರುವನು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು— “ ನನಗೆ ಜೀವನವು ತಾಪದಾಯಕ ವಾಗಿರುವಾಗ ನೀವು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ವೃಥೆಮಾಡುತ್ತ ನನ್ನ ತಪ್ಪಾಂತರ ವನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ತಪಿಸಬೇಡಿರಿ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ನನಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿರೋಪ ಕೊಡಿರಿ. ಮಹಾಪವಿತ್ರ ಸಾದ ತುಂಗಭದ್ರಾ ದೇವಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿ ಕೊಂಡುವ ಭಾಗ್ಯ ನನಗೊದಗುತ್ತಿರಲು ನೀವು ಕಳವಳಪಡಬೇಕೆ? ನೀವು ನನಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿರೋಪ ಕೊಡಿರಿ. ”

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಜಯಸಿಂಹ ಕೀರ್ತಿ ನರ್ಮ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಉಪದೇಶ ಹೇಳಿ, ಅಣ್ಣನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಭ್ಯುದಯ ಮಾಡುತ್ತ ಅದರ ವೈಭವವನ್ನು ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲದವರೆಗೆ ಬೆಳಗು ಸಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು.

ತರುವಾಯ ಆಹವಮುಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ದೇವರ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ನಡುಮಟ ನೀರಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ದೇವನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಮಾಡುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ಕುತ್ತಿಗೆಮಟ ನೀರಲ್ಲಿ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಹರಹರ ಮಹಾದೇವ! ಜಯ ತುಂಗಭದ್ರೆ!” ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ, ಸುತ್ತಲೂ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದವರನ್ನೂ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ದೇಹವು ಪಾವನಕರಳಾದ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಉದರವನ್ನು ಸೇರಿತು! ಜನಸಮುದಾಯವು ನದಿಯಂತೆ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಪ್ರವಾಹ ಹರಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿತು!

೮. ನೆಮ್ಮದಿಯ ಗುಟ್ಟು

ಇಂದು ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಾಪನಿಧಿಯಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಗ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅಪ್ರತಿಹತ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಪುಂಡ ಪಾಳಯಗಾರರನ್ನೂ ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನೂ ದಂಡಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತಿಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುಸ್ಥಿರ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅವನು ಈಗ ದೊಡ್ಡ ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿದ್ದನು. ಅಪಮಾನಶಿಖಿಯಿಂದ ಅವನ ಹೃದಯವು ಬೆಂದುಬೆಂಡಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಅಪಮಾನವು ಅಸಹನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅಪಮಾನದ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದೇನು ಅವನಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಚರಿಸದೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವರ್ಚಸ್ಸಿಗೂ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗುವದಲ್ಲದೆ ಒಳಜಗಳವು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಬಹುಪರಿಯಾಗಿ ಮಿಡುಕತೊಡಗಿದ್ದನು. ಕುಶಾಗ್ರ ಬುದ್ಧಿಯವನೂ ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುವೂ ಆದ ಅವನಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಮಾರ್ಗವೇ ತೋಚದಂತಾಗಿ ಅಂಧನಂತೆ ಅವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿದ್ದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಮಂದಿರದ ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸಿರಿಯರಸಿಯಾದ ಸಾವಳ ದೇವಿಯು ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಕ್ಲೇಶದ ಕಾರಣವು ಸಾವಳ ದೇವಿಗೆ ಹೊಳೆಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—“ನಾಥ! ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಈ ಪರಿಯಾಗಿ ಉದ್ವಿಗ್ನವಾಗಿರುವದೇಕೆ? ನೀವು ವಧಮಾನ ವಿಜಯಶಾಲಿಗಳು. ನಿಮ್ಮ ವಿಜಯದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಘನತೆಹೊಂದಿ ವೈಭವಗರಿಯ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿಸಿರುವದು. ನಿಮ್ಮ ರೀತಿ ಭರತಖಂಡದ ತುಂಬ ಸಸರಿಸಿದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ವಾನಂದಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೀವು ವಿಷಣ್ಣ ಚಿತ್ತರಾಗಿರುವದೇಕೆ ? ”

“ ಪ್ರಿಯೆ, ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಉದ್ವಿಗ್ನಗೊಂಡದ್ದು ನಿಜ. ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕೀರ್ತಿವೈಭವಗಳು ದಿಗಂತಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿವೆ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಿರ್ವೈರವಾಗಿದೆ. ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಿ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರಂತೆ ಚಾಲುಕ್ಯರ ವರ್ಚಸ್ಸು ಉತ್ತರಾಸಥದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮೈಗೊಂಡು ಮೇರೆಯುತ್ತಿದೆ. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಎಣಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಬಯಲು ಮಾಡುವಂತಹ ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆಯೊಂದು ತಲೆಯತ್ತ ತೊಡಗಿರುವ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ದಿಜ್ಞಾಢನಾಗಿರುವೆನು. ”

“ ನಾಥರೆ, ಗೃಹಕಲಹವೆ? ಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಲಹವೆಬ್ಬಿಸುವ ಎದೆ ಯಾರಿಗಿದೆ? ”

“ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ನಡೆದಿದೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸಾರ್ವಭೌಮನೇ ಈ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ”

“ ಅವನ ಮನೋಗತವೇನಿರುವದು? ”

“ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ನನ್ನ ವಿಜಯದಿಂದ ಮತ್ಸರಪಡಲಾರಂಭಿಸಿರುವನು. ತಾನು ಸಮ್ರಾಟನಿದ್ದರೂ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಎಷ್ಟೂ ಬೆಳೆಯದೆ ನನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯೇ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಮತ್ಸರಪಡತೊಡಗಿರುವನು. ಅವನು ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಸಂಚಯವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಬನವಾಸಿ ಮಹಾಮಂಡಲವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ನೊಳಂಬವಾಟಿ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವನು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇಂದು ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಅರೆದಾಟವು ನಡೆಯಿತು. ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯ, ಮಹಾಸೇನಾಸತಿ ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವೃದ್ಧ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಿಕ

ರಾಜನಿಷ್ಠರು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವನು ಪೂರಾ ಅಲ್ಲಗಳೆದಿರುವನು. ಅಣ್ಣನ ಈ ವಿಧದ ವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಏನು ಉಪಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ತೋಚದಹಾಗಾಗಿ ವ್ಯಶನಪಡುತ್ತಿರುವೆನು. ”

“ ನಿಮ್ಮಂತಹರು ಈ ವಿಧದ ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾಗಬೇಕೆ ? ನೀವು ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಸನವೂ ದೂರಾಗುವದು. ”

“ ಯಾವ ಸಂಗತಿ ? ”

“ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಬಂಧು ಪ್ರೇಮವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡುತ್ತಲಿದೆ; ಅದೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡತೊಡಗಿದೆ. ಪ್ರಜಾಹಿತ ಘಾತಕಿಯೂ ಸ್ವಾರ್ಥಿಯೂ ವಿಲಾಸಿಯೂ ಕರ್ತವ್ಯಶೂನ್ಯನೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೀವು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ತಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವನು. ರಾಜವೈಭವ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಮಾವಂದಿರಾದ ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಿಮ್ಮಣ್ಣನು ಅಪಾತ್ರನಿರುವನು. ಅವನಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯತ್ವವೇ ಇಲ್ಲ. ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿ ಕಪ್ಪ-ಕಾಣಿಕೆ ತಂದ ದಿನವೊಂದು ಮಾತ್ರ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅವನು ಪ್ರೇಮತೋರಿಸುವಂತೆ ನಟಿಸುವನು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಬುದ್ಧಿ; ಅದೇ ನಡತೆ. ನೀವು ಅಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಅನುರಾಗವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪದ ಫಲವನ್ನು ನಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮಂತಹ ರಾಜಕಾರಣ ಧುರಂಧರರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಳ, ಬಂಧುಪ್ರೇಮವೊಂದು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೂಲಕ ನೀವು ತೇಜೋಹೀನ ರಾಗತೊಡಗಿರುವಿರಿ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತಾರ ಮಾಡಿ, ಉತ್ತರಾಸಥದಲ್ಲಿ ಸಹ ರಣದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗಿಸಿ ವಿಜಯಧ್ವಜ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನು ನಿರ್ವಾಣಮಾಡಿ ಇಡೀ ಭಾರತವನ್ನು ಏಕಚಕ್ರದ ಕೆಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪನಿಧಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ

ಯಃಕಷ್ಟಿತ ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವು ಕೂಡ ಇರಬಾರದೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ಪ್ರಯತ್ನವಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತೇಜೋಹಾನಿಯು ಇನ್ನಾವದರಲ್ಲಿ ಇದೆ? ”

“ ನೀನು ಹೇಳುವದೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ತಿಳಿದಿದೆ. ತಂದೆಯವರು ನಿಯಾಣಹೊಂದಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆ ಹಬ್ಬಿತೆಂಬ ಅಸಕೀರ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗಬಾರದೆಂದು ಎಲ್ಲ ಅಪಮಾನಗಳನ್ನೂ ಸಹನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಮೊದಲು ಬನವಾಸಿ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ನನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿ, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬ ವಾಡಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬನವಾಸಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀರಸನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅಣ್ಣನು ಯೋಚಿಸಿರುವನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಏನಾದರೂ ಸಾಹಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ವೃದ್ಧ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯು ಇನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ನಿರಾಶೆಯ ಉತ್ತರವು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬಂಧುಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಯಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದೇ ಬರುವದು.”

“ ನಾಥರೆ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದಕ್ಕೆ ತಗಲಿದ ಮೇಲೆ ಉಪಾಯ ಕೈಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ, ಈಗಲೇ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತೆಗೊಂಡರೆ ಒಳಿತ್ತಲ್ಲವೆ? ”

“ ಪ್ರಿಯೆ, ವಿಷಯವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿದೆ. ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾವು ಯಾವ ಪಾತಕವನ್ನೂ ಮಾಡಕೂಡದು. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಾದವನನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ನಾನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾದರೆ ರಾಜ್ಯಲಾಲಸೆಗಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಜನರು ಅನ್ನತೊಡಗುವರು. ತಂದೆಯವರು ನಿನಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾದಾಗ, ನಾನು ಬಂಧುಪ್ರೇಮದಿಂದಲೂ, ಬಾಧ್ಯರಿಗೆ ಬಾಧ್ಯತೆ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿರುವೆನು. ಹೀಗಿರಲು ಈಗ ಒಂದು ಸಣ್ಣ

ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಚ್ಯುತಿಗೊಳಿಸಿದರೆ ಕೆಲವು ಜನರಾದರೂ ನನಗೆ ಅಸಹೀತ ಕೊಡಬಹುದು. ಭಾವೀಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಕುಂದು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು. ಅಪರಾಧಕ್ಕೂ ಕ್ಷಮೆಯಿದೆ. ಪಾಪಕ್ಕೂ ಪರಿಮಿತಿಯಿದೆ. ಅವೆರಡೂ ಮೇರೆದಸ್ಪಿದವೆಂದರೆ ಆಗರ್ಜೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವು ಯಾರೂ ಪ್ರೇರೇಪಿಸದಿದ್ದರೂ ಆಗಿಯೇತೀರುವದು. ನಾಳಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಶಿಷ್ಟಾಯಿಗಾಗಿ ರೂಪಭಟ್ಟಿಯು ಉದಯಾದಿತ್ಯರು ಭುವನೈಕ ಮಲ್ಲನೆಂಬ ಬಿರುದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ರಾಜನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿರುವರು.”

“ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸತ್ಪಶಾಲಿಗಳಾದ ನೀವು ಯಾವ ಪೌರುಷವೂ ಇಲ್ಲದ ಅಣ್ಣನ ಎದುರಿಗೆ ‘ದೇಹಿ’ ಎನ್ನುವೇಕಾಯಿತೆ? ದೈವ ದುರ್ವಿಲಾಸ!”

ಸಾವಳ ದೇವಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟಳು. ಪತ್ನಿಯ ಔದಾಸೀನ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾದ ಉದ್ಗರವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನಸು ನಗುತ್ತ—“ಪ್ರಿಯೆ, ಉದಾಸೀನಳಾಗಬೇಡ. ವೈಭವವು ವಿಕ್ರಮವು ದೈವಾಯುಕ್ತವಾದವುಗಳು. ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮವು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ; ಅದೇ ದೇವತಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವೈಭವ ಲಭಿಸಿದೆ. ವೈಭವವು ವಿಕ್ರಮದ ಪಡಿನೆಳಲು. ಕೇವಲ ವೈಭವದ ಸೆಳವಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಉನ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿಯಾದ ಪ್ರತಾಪಹೀನ ಸಮ್ರಾಟನನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತೊರೆಯುವಳು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕಾಲಬೇಕು. ಕಾಲಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುವದು ವಿಹಿತವು. ಏನೋ ದೈವವಶಾತ್ ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯು ಉದಯಿಸಿದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಅವನು ಪ್ರಜಾಹಿಂಸಕನಾದರೆ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣೀಭೂತನಾದರೆ ಅವನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಾರನು. ಸದ್ಯದ ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವ ಲೋಕಿಸಿದರೆ ಸುಲಕ್ಷಣವು ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಅವನು ನನ್ನಂತು ತೀರ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿರುವನು. ನನ್ನ ಮಾತು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ, ಅನುಭವಿಕರೂ

ವಯೋವೃದ್ಧರೂ ಆದ ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾನಾಯಕರ ಮಾನಕ್ಷಿತಿ ಮಾಡತೊಡಗಿರುವನು. ಪ್ರಜಾಪೀಡೆಯೂ ಸಾಗಿದೆ. ಬಂಧುಗಳ ಉಪಕೃತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ತನ್ನ ಸುಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವು ತನ್ನ ಹಸ್ತಗತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮನ ಸೋಕ್ತವಾಗಿ ಆಚರಿಸಹತ್ತಿರುವನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀರಸ ಬಲದೇವಯ್ಯ ಕೇಶವಾದಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಜಡಸ್ವಾರ್ಥಿ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳು ಈಗ ಅವನ ಹಸ್ತಕರಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವದು. ಸದ್ಯದ ಎಲ್ಲ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಗ್ಯವು ಅಣ್ಣನಿಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸೂಚನೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುವವು. ಏನೇ ಇರಲಿ. ಶಿಷ್ಠಾಯಿಯ ಕೆಲಸ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ನಾನು ಏನನ್ನೂ ಯೋಚಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಯಾವ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ.”

“ ಇಡು ತ್ರೇತಾಯುಗವಲ್ಲ; ಕಲಿಯುಗವು. ರಾಮ ಭರತರಂತಹ ಬಂಧು ಸ್ನೇಹವು ಈಗಿಲ್ಲ ತಲೆದೋರಬೇಕು? ಮಾವಂದಿರ ಕಾಲಕ್ಕಿದ್ದ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ನಿರ್ವೈರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಉತ್ತರಾಪಧದಲ್ಲಿ ವಾಂಡಲಿಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಾಪನಿಧಿಗಳಾದ ನೀವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನಲ್ಲ, ಒಂದು ಮಂಡಲವನ್ನು ಅದೂ ಪಟ್ಟದತ್ತವಾದ ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಬೇಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದ ಅಣ್ಣನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಭ್ರಾತೃಭಾವನೆಯೇಕೆ ಜಾಗ್ರತವಿರಬೇಕೆಂಬದರ ಮರ್ಮವೇ ನನಗೆ ತೋಚಿದಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಹೀಗಾಗಿರುವಾಗ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ-ಜಯಸಿಂಹರ ಪಾಡೇನು? ”

ಸಾವಳದೇವಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾದ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಸಾವಳದೇವಿಯು ಅವಳನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಕಸ್ಮಿತವಾದ ಆಗಮನದ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ಬಂದದ್ದು ನೋಡಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ ಬೆರಗಾಗಿದ್ದನು. ಅತ್ತಿಗೆಯ

ಬರುವಿಕೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವನೂ ಆತುರನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

“ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ನಾಳೆಯ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಬನವಾಸಿಯ ಮಂಡಲವನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಕೊಡದೆ ಹೋದರೆ, ಒಮ್ಮೆಲೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯು ಜರುಗಬಾರದೆಂದೂ ಮುಂದೆ ಒಂದೆರಡುದಿನಗಳಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ತಾಟಸ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಸಲು ಬಂದಿರುವೆನು. ನಾನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸಂಧಿ ದೊರೆತಾಗ ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಲಿರುವೆನು. ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಪರಪ್ರಕಾಶಿತ ಬುದ್ಧಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ದುರುಪದೇಶಕರು ಕೂಡಿರುವದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿವೇಕಶೂನ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.” ಎಂದು ಅಂಚಿಕಾದೇವಿಯು ಸಾವಳದೇವಿಗೆ ಹೇಳಿ—“ಮೈದುನರಾಯರೆ, ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ನಡೆಯಲು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುಕುದೇ? ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವ ಮೂಲಕ ನಿಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳುವ ಅಧಿಕಾರ ನನ್ನದಲ್ಲ”

“ಅತ್ತಿಗೆಯವರೆ, ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವು ನನಗೆ ದೊರೆಯಲಿ, ದೊರೆಯದಿರಲಿ, ಈಗಲೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕಾಲ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಮಾಡಿಯೇ ಯಾವುದೊಂದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವೆನು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯು ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಇರದೆ ಹೋದುದು ನಮ್ಮ ದುರ್ದೈವ! ಭವಿತವ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗದು. ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸದಸದ್ವಿವೇಕ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿರಿ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಅಲ್ಪವಾದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ:— ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಸರೀತ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ನೀವು ಸಮರ್ಥರಿರುವಿರಿ. ಉಳಿದವರಿಗೆ ಈ ಮಾತು ಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಲಾರದೆಂದು ತೋರುವದು. ಈ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ನಿಮಗೆ ಸುಖವು ಲಭಿಸುವದು. ನಿಮ್ಮ ಸತಿರಾಜನು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ

ವನ್ನು ಸುಖಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ರಾಜ್ಯವೈಭವವನ್ನು ಆಯುಷ್ಯದ ತುಂಬ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ನೀವು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಿಮ್ಮಿಂದಲೂ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಆಗದೆ ಹೋದರೆ ವಿನಾಶಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಸರೀತಬುದ್ಧಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವದು.”

“ ವೈದುನರಾಯರೆ ! ” ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ಕಣ್ತುಂಬ ನೀರುತಂದು ಗದಗದವಾಣಿಯಿಂದ— “ ನಾನು ಸಾಹಸಮಾಡುವಷ್ಟು ಮಾಡುವೆನು. ಆರ್ಯಪುತ್ರರ ಈಗಿನ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ ಹೊಂದಲಾರದೆಂದು ತೋರುವದು; ಹೊಂದಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಉಳಿಯದು. ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಅವರ ಅದೃಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ರಾಜ್ಯಭೋಗವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಯೋಗವಿಲ್ಲ.”

“ ದೈವೇಚ್ಛೆ ! ”

ವಿಕ್ರಮಾಂಕನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಮೇಲೆ ಸಾವಳದೇವಿಯು ಕನಿಕರದಿಂದ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಗೆ—“ ಅಕ್ಕಾ, ನೀವು ದುಃಖಿತರಾಗಬೇಡಿರಿ. ತಂದೆಯವರಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಯೌವರಾಜ್ಯವನ್ನೂ, ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಬಂಧುಪ್ರೇಮದಿಂದಲೂ ಅಣ್ಣಂದಿರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಕೇವಲ ನೆಮ್ಮದಿಯುಳಿದರೆ ಸಾಕೆಂಬ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಇದ್ದ ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕೆಂದು ಉಚ್ಚ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ನಿನ್ನ ವೈದುನರು ಸಹಸಾ ಉನ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿಗಳಾಗಲಾರರೆಂದು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಅಭಯವೀಯುವೆನು. ”

“ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವಂತಹ ವಿವೇಕ ಬುದ್ಧಿಯು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು.” ಎಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನುಡಿದು, ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಅತ್ತಿಗೆಯವರೇ, ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿಯವರಗೆ ನನ್ನ ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗಿರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿಯ

ವರೆಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಹತ್ತುವಂತಹ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲವೋ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಜಾಪೀಡೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲನ ರಾಜವೈಭವಕ್ಕೆ ಗಂಡಾಂತರವಿಲ್ಲೆಂದು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.”

ವಿಕ್ರಮಾಂಕನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಗೆ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವೊಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸ್ವಾಧೀನವಾಯಿತೆಂದರೆ ಕಲಹವು ಸದ್ಯಕ್ಕೆಂತು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದೆಂದು ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಹೊಂದಿ, ಸಾವಳದೇವಿಯ ಹಾಗೂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ನಿರೋಪಹೊಂದಿ ಅವಳು ತನ್ನ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು.

೯. ಭುವನೈಕಮಲ್ಲನ ಓಲಗದಲ್ಲಿ

“ಭುವನೈಕಮಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಭೋಪರಾಕ!”

ವಂದಿಗಳು ತಾರಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಬಿರುದಾವಳಿಯನ್ನು ಸಾರಿದರು. ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಲೆದೂಗತೊಡಗಿದ್ದನು. ವಂದಿಗಳ ಧ್ವನಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳ ಸದ್ದು ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾ ನಾಯಕರನ್ನು ಕುರಿತು—“ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಬಾಧ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ನನ್ನ ಹಸ್ತಗತವಾದುದು ನನ್ನ ಸುದೈವದಿಂದಲೇ ಎನ್ನ ಬೇಕು. ಈ ನನ್ನ ತಮ್ಮ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಪೌರುಷವನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವ

ನೊಬ್ಬನು ಪೌರುಷ ತೋರಿಸುವನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಮಾಡುವುದು ಎಷ್ಟು ಅನ್ಯಾಯವೆಂಬುದನ್ನು ಸಭಿಕರೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ನನ್ನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಪಿತೃದೋಹಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಕೂಡದು. ನನ್ನ ತಂದೆಯವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಭಾವನಾಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಒಪ್ಪಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಯಾವಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಅವರು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಮಾತು ಅನ್ಯಾಯವೆಂದು ವಿಕ್ರಮನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಾದ ನನಗೆ ಪಟ್ಟದೊರೆತರೂ ನಾನು ತಮ್ಮಂದಿರ ಉಪಕಾರ ಹೊತ್ತು ಅವರು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಕೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ! ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಮೊದಲು ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನೇ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದರೆ ಯಾರು ಕೇಳುವರು? ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳುತ್ತ ಹೋದರೆ ಸಮ್ರಾಟನ ಮಾನವು ಮಾರಿಹೋಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ನಾನು ಹಿರಿಯನು, ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನು, ನಾನು ಕೊಟ್ಟಷ್ಟು ಇತರರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪರಾಕ್ರಮ ತೋರಿಸಿದೆವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಯಾರು ಆ ಭಾರ ಹೊರಬೇಕು? ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಧರ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ. ಮಹಾರಾಜನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವೈಭವ ಭೋಗಿಸುವನೆಂದು ದೂತನು ಅದನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ? ಇನ್ನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರೆದಾಟಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ ನನ್ನದಿಲ್ಲ. ಜಯಸಿಂಹ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಈ ಮೂವರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಮಂಡಲ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಯಾವ ಮಂಡಲಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಕೊಡಲು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟು. ಆದರೆ ತಂದೆಯವರ ಕಾಲದಿಂದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ನುರಿತ ಹಾಗೂ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಧಾನರ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನಡೆಯಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನು.”

ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಮೇಲೆ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನು ತನ್ನ ಆಸನದಿಂದೆದ್ದು ಅಭಿನಾದನೆಮಾಡಿ—“ ಮಹಾರಾಜರೆ, ನನ್ನ ಸೇವೆಯ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿದೆ. ದಿವಂಗತ ದೇಹನುಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಾನು ಒಳಿತನ್ನೇ ಕಂಡಿರುವೆನು. ಆಮರಣವಾಗಿ ನಾನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಒಳಿತನ್ನೇ ಕಾಣ ಬಯಸುವೆನು. ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕ ಮಹಾರಾಜರಂತಹ ವಿಕ್ರಮಾನ್ವಿತರ ವಿಕ್ರಮದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ವೈಭವಗಿರಿಯ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿತೆಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಾದವಿಲ್ಲ. ನೀವು ಪಟ್ಟದ ಬಾಧ್ಯರಿರುವ ಮೂಲಕ ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಸಿಂಹಾಸನದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡು ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹಿರಿಯ ಮಹಾರಾಜರ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲದ ಆಧಿಪತ್ಯ ವಹಿಸಿದ್ದರೂ ಈಗಲಾದರೂ ಅವರು ಬೇಡುತ್ತಿರುವುದು ಹೆಚ್ಚಿನದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದೇ ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವು ಅಪರಿಚ್ಛೇತ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭಾರ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಖಂಡ ಸಾಹಸಿಗಳಾದ ತೇಜೋನಿಧಿ ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅವರ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಬೇಡಿಕೆ ದಯಪಾಲಿಸಿ, ಅವನ ಸಹಕಾರ ಸೌಹಾರ್ದತೆಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮೊಳಗೆ ಮುನಿಸು ಮುಯ್ಯೆ ಬುದ್ಧಿಗಳು ನಿರಸ್ತವಾಗಲು ನೀವು ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಸ ಇಲ್ಲವೆ ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಕೆಂಬಂತಿರುವದಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ಮಹಾರಾಜರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲವಂಶವು ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವು. ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿರಿ. ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣವುಳ್ಳವರಾಗಿರಿ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಇಂದಿನ ಅಭ್ಯುದಯದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಲುಪಿರುವದೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ನೀವು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು. ಸದ್ಯದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಿರ್ವೈರವಾಗಿ ಬಾಳಲಿಕ್ಕೂ ಅದು ಇನ್ನೂ ಉನ್ನತಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೂ ನಿಮಗೆ ಅವರ ನೆರವು ಬೇಕೇಬೇಕು. ಎಷ್ಟು ವಿಧದಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ನಿವು ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿಯೇತೀರಬೇಕು. ಅವರ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರ ಸಾಗಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಇರಲಾರೆನು.”

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸಿಂಹಾಸನದ ಏಕನಿಷ್ಠ ಸೇವಕನಾದ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಅವನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ನಸುನಕ್ಕನು. ಅವನು ನಗುವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ- “ಪ್ರಧಾನಾಮಾತ್ಯರೆ, ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅಭ್ಯುದಯ ಹೊಂದಲು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕಾರಣನೆಂದು ನೀವು ಹೇಳುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ಹುರುಳಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವವು. ನಾನಾಗಲಿ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಾಗಲಿ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರರು. ಹಿರಿಯ ಮಹಾರಾಜರು ನನಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದು, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಆ ಅಧಿಕಾರ ದೊರೆಯಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಪ್ರತಿಸ್ಥೆಗಾಗಿ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಕೈಕೊಂಡು ವಿಜಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ನಿಜ. ಈ ಕೆಲಸವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆರವೇರಿತೆಂದು ಹೇಳದೆ ಕೇವಲ ವಿಕ್ರಮನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದು ತುಂಬಾ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ ಸಂಗತಿ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮನ ಹೊರತು ಶೂರರೇ ಇಲ್ಲವೇನು? ನನ್ನ ತರುಣ ಸೇನಾಪತಿಗಳಾದ ಕೇಶವಾದಿತ್ಯರು ಸಾಮಾನ್ಯರಿರುವರೆ? ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮರಸರು ಪ್ರತಿಭಾಸಂಪನ್ನರಿಲ್ಲವೇ? ಭಾವೀ ಪ್ರಧಾನಾಮಾತ್ಯರಾದ ಬಲದೇವಯ್ಯನವರು ನಿಮಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ತರಗತಿಯ ಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ನಿರಾಂತಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲೆನು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲತೆಗಳುಂಟು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳೇ ಶತ್ರುಗಳೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಡುತ್ತಿರುವದೊಂದು ದುರ್ವ್ಯವದ ಸಂಗತಿ. ನಾನು ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರ ಈ ವೃತ್ತಿಗೆ ಬೆದರುವೆನೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಕೂಡದು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ದಯೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ನನ್ನ ಬಂಧುಭಾವನೆಯ ದ್ಯೋತಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ನಾನು ಬನವಾಸಿಯ ಮಂಡಲವನ್ನು ನೊಳಂಬವಾಡಿ ಸಿಂದವಾಡಿಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳಸಲುವಾಗಿ ದಯೆಪಾಲಿಸಿರುವೆನು. ಈ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ, ಜಯಸಿಂಹ ಇವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ನಾನು

ಯಾರೊಬ್ಬರ ಅಂಜಿಕೆಗಾಗಿ ಹೀಗೆ ದಯದೋರಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ನಡೆಯಿಸಿದ ಹಾವಳಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಬಂಧುಪ್ರೇಮವು ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ”

ಭುವನೈಕಮಲ್ಲ ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮರಸರು— “ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರ ಮಹಾನುಭಾವತೆ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವು. ಅವರ ಈ ಬಂಧುಪ್ರೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನಾನು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವೆನು; ಅಸಮಾನವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವು ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ನನಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅದೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಏನೂಪರವಿಲ್ಲ. ಭುವನೈಕಮಲ್ಲರ ಸಂತೋಷವೇ ನನ್ನ ತಂತೋಷ ನನಗೆ ಬನವಾಸಿಯಾದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಬೆಳ್ಳೊಲ ಪುಲಿಗಿರಿಗಳಾದರೂ ಅಷ್ಟೇ. ಮುಖ್ಯ ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಚಿಂತಕರಾಗಿ ಉಳಿದರೆ ಸಾಕು. ”

ಲಕ್ಷ್ಮರಸನ ಹಾಗೂ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಜಯ ಸಿಂಹನು ಸಂತಪ್ತನಾದನು. ಅವನು ಎದ್ದುನಿಂತು ಸಂತಪ್ತವಾಣಿಯಿಂದ— “ ಲಕ್ಷ್ಮರಸರೆ, ನೀವು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೇ ದೊಡ್ಡದು. ಯಾಕಂದರೆ ನೀವು ಈಗ ರಾಜನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಾತ್ರರಿರುವಿರಿ. ರಾಜ್ಯ ಬಾಧ್ಯರಾದವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಾಧ್ಯತೆ ಮರ್ಯಾದೆಗಳು ನಿಮಗೆ ಲಭಿಸಿರುವವು. ಅಂತೆಯೇ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದು ಭೂಷಣವೆನಿಸಿತು. ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮರಸನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು— “ ಅಣ್ಣಾ, ನಾವು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಬಾಧ್ಯತೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವ ಮೂಲಕ ಬಂದಿರುವೆವು. ನೀವು ಬಂಧು ಪ್ರೇಮಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಏನನ್ನು ಕೊಡುವದು ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಬಾಧ್ಯತೆಯ ಸ್ತಶ್ಚೆಯಿರಲು ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡ. ನೀವು ಕೊಡದೆ ಹೋದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವೆವು. ”

ಜಯಸಿಂಹನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಮೇಲೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಶಾಂತಸ್ವರ ದಿಂದ—“ ಜಯಸಿಂಹ, ಇದು ಅಸಮಯ. ಅಣ್ಣಂದಿರು ನಮಗೆ ದಯ ಪಾಲಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಘನವಂತಿಕೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಗೌರವಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ನಾವು ಎಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಸಹಿಸಬೇಕು. ಒಳಜಗಳವು ನಮ್ಮನ್ನೂ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ನಷ್ಟಪಡಿಸುವದು. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾದ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಆಳಿ ಪ್ರಜಾರಂಜನಕಾರಿಗಳಾಗಲಿ. ರಾಜನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮಗೂ ಬೇಕು. ನಾನಾಗಲಿ, ನೀನಾಗಲಿ, ಈ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರಾಗಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭೆಗೀಡಾದರೆ ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಎಂದೂ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಸಾಧ್ಯವಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾದರೂ ಒಳ ಜಗಳಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು; ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣಪಥದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಉತ್ತರಾಪಥದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಧ್ವಜವು ಉಡ್ಡಾಣಗೈಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೇವಲ ವಿಲಾಸವು ರಾಜನ ಇತಿಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲ. ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಹೇರಳವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿಸಿಕೊಂಡಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ರಾಜತ್ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವನು ರಾಜಿಸುವನೋ ಅವನೇ ರಾಜನು; ಯಾವನು ಪ್ರಜಾನುರಾಗಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನೋ ಅವನೇ ಜನಪತಿಯು; ಯಾವನು ಸ್ವದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಜನಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹ ಸವೆಯಿಸುವನೋ ಅವನೇ ನಿಜವಾದ ಭೂವರನು. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನು ಪ್ರಜೆಗಳ ದಾಸನು. ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರದೇವನು ಒಬ್ಬ ರಜಕನ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ಜಗನ್ಮಾತೆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ವನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು. ಈ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ನಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೋಧೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢವಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಅಗ್ರಜರು ಸಹ ನೆನಪಿಡಬೇಕು. ಉತ್ತರಾಪಥದಲ್ಲಿಯೆ ಅರಸರು ಕೇವಲ ವಿಲಾಸಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಳಜಗಳಗಳು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವವು.

ಅವರ ಈ ದುರ್ಗುಣಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವು ಮಂದವಾಗತೊಡಗಿದೆ. ಅವರ ತ್ಯಾಗವು ನಿರರ್ಥಕವಾಗತೊಡಗಿದೆ. ಅಫಗಾನಿ ಸ್ಥಾನದ ಸುಲತಾನ ಮಹಮ್ಮದನಂತಹನು ಉತ್ತರಾಸಧದಮೇಲೆ ಹದಿನೇಳುಸಾರೆ ದಾಳಿಮಾಡಿ ವಿಜಯಿಯಾಗಿ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡು ಹೋದುದಲ್ಲದೆ, ಎಷ್ಟೊ ಪವಿತ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೂ ವಿಧ್ವಂಸ ಗೊಳಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಉತ್ತರಾಸಧದವರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಾನೂ ನಾಚಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ದೇವತೆಗಳಮೇಲೆ ಗದಾಪ್ರಹಾರವಾದರೆ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದಮೇಲೆ ಗದಾಪ್ರಹಾರವಾದಂತಲ್ಲವೆ? ಎರಡುಸಾವಿರ ಮೈಲು ವಿಶಾಲವಾದ ಭಾರತವರ್ಷವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಸುಲಿಗೆಗಾರನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದೆಂದರೇನು, ಕೆಲ ಸಹಸ್ರ ದಂಡಾಳುಗಳೊಡನೆ ಬೇಕುಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವದೆಂದರೇನು, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕ್ಷಾತ್ರರಾಜರು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಅಸಯಶವೇ ದೊರೆಯುವದೆಂದರೇನು! ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ನಾವು ಚನ್ನಾಗಿ ಪಾಠಕಲಿಯಬೇಕು. ನಾವು ನಮ್ಮ ನಡವಳಿಕೆ ತಿದ್ದಬೇಕು. ಜಡಸ್ವಾರ್ಥದ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಬಾರದು. ಒಳಜಗಳಗಳನ್ನು ಮರೆಯಬೇಕು. ಪರೋತ್ಕರ್ಷಿಗಾಗಿ ಅಸೂಯೆ ಪಡಬಾರದು. ನೀತಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಬಾಹುದಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪವಿದ್ದರೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿ, ಭಾರತೇಶ್ವರರಾಗಬಹುದು; ಜಗದೀಶ್ವರರಾಗಬಹುದು. ಅಂತಃಕಲಹಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಮರೆಯಬೇಕು. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಪರಕೀಯರು ದಾಳಿ ಮಾಡಿದಾಗ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಬೇಕು. ಉತ್ತರಾಸಧದರು ದಕ್ಷಿಣದಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದಾಗ ದಕ್ಷಿಣಾಸಧದವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಬೇಕು. ಭಾರತದಮೇಲೆ ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನವರು ದಾಳಿ ಮಾಡಿದಾಗ ನಿಖಿಲ ಭಾರತವೇ ಒಂದುಗೂಡಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ನಾನು ಹೇಳುವದೇನಂದರೆ, ಕೇವಲ ಜಡಸ್ವಾರ್ಥದ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಇತರರ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಮುಳುಗಿಸಕೂಡದು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯ ಮಹಾರಾಜರು ನನಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದ ನಡೆದೆನೆಂಬದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆಗ ಇದೇ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಷ್ಠಿತ ಮಹಾ

ರಾಜ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲನು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯುಳ್ಳವ ರಾಗಿದ್ದರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಈಗ ತಿಳಿಸುವುದು ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಆ ಕಾಲವು ದೂರಹೋಗಿ ನವಯುಗವು ಮೈದೋರಿದೆ. ಈ ನವಯುಗದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವೇ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವ ಮೂಲಕ ಹಿಂದಿನದನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳ ಹತ್ತಿದರೆ ಅದು ನಿರರ್ಥಕವಾಗುವುದು. ಹಿಂದಿನದನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಲು ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಇಚ್ಛಿಯುಳ್ಳವನಾದರೆ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶವುಕೂಡ ಹಿಡಿಯುವದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಧೈಯವು ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರು ಸಿಂಹಾಸನದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು; ಆಳಬೇಕು; ನಾನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಹಾಗು ಪ್ರಜೆಗಳ ಆಳಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು. ಈ ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವು ದೃಢವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಭಾರವು ಈ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲರಕಡೆಗಿದೆ. ”

ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದಾಡಿದ ಭಾಷಣವು ಎಲ್ಲ ಸಭಿಕರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಯಿತು. ವೃದ್ಧ ಪ್ರಧಾನಾಮಾತ್ಯ ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನ್ನು ಅವನ ಭಾಷಣದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಭ್ರಮ ಗೊಂಡನು. ಅವನು ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು, “ ಮಹಾರಾಜರೆ, ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಾಪನಿಧಿಗಳಾದ ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ಮಹಾರಾಜರ ಧೈಯದ ಕಲ್ಪನೆ ನಿಮಗಾಯಿತೆ ? ಅವರ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರಗಳು ನಿಮಗೆ ಹೊಳೆದವೆ ? ನನ್ನಂತಹ ವೃದ್ಧರೂ ಕೂಡ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಲಾಲಿಸಬೇಕು; ಅವರ ನಡವಳಿಕೆಯ ಅನುಸರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿ ರಾದ ವಿಕ್ರಮಾಂಕರ ಹಾಗೆ ಸುವಿಚಾರಿಗಳಾದರೆ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳು ವಿರಿ. ನಾನು ವೃದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನಿಂದ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರದು. ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ತರುಣ ಅಮಾತ್ಯ ಸೇನಾನಾಯಕರು ನಿಮ್ಮ ಕೈಕೆಳಗೆ ಬಂದಿರುವರು. ಇಂದಿನಿಂದಲೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ನಿರೋಪ ಹೊಂದುವೆನು. ಮಹಾಸೇನಾಪತಿ ಉದಯಾದಿತ್ಯರು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಮನೆಹಿಡಿದು ಬಹಳೇ

ದಿನಗಳಾದವು. ಅವರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯನಾದ ನಾನು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಿಸಬೇಕು. ನೀವು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯಮಹಾರಾಜರ ಸಹಾಯ ಸಹಾನುಭೂತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತದ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಅವರ ಅನುಮತಿಯಂತೆ ನಡೆಯುವದು ಹಿತವಹವು; ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನೀಭೂತವು. ರಾಜ್ಯನಿರ್ವಹಣವೆಂದರೆ ಸುಖಾನುಭವ ಕಾಲಹರಣವಲ್ಲ. ರಾಜಮಂದಿರವೆಂದರೆ ವಿಲಾಸಮಂದಿರವಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ರ ಮಹಾರಾಜರು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಗಂಭೀರವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಮೂಲಕ ಮತ್ತೆ ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನೆತ್ತಲಾರೆನು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಗೌರವಗಳು ಉಳಿಯುವಂತೆ ನಡೆಯುವದು ಭುವನೈಕಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಿರುದಾವಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲರಾಗುವಂತೆ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರನು ಕರುಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ನಾನು ಮಹಾರಾಜರ ನಿರೋಪ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ”

“ ನಿಮ್ಮಂತಹ ವೃದ್ಧರ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ನಿರೋಪಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ” ಎಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಗರ್ವೋದ್ಧತನಾಗಿ ನುಡಿದನು.

“ ಇದು ಓಲಗವಾಗಿಲ್ಲ; ಉಪದೇಶಸಾಠಕಲಿಯುವ ಗುರುಕುಲವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮರಸನು ಉಪಹಾಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದನು.

“ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರಾಜರೇ ಸವರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ದುಮುಕುವ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲವೀಗಿಲ್ಲ. ರಾಜರು ತಾವು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿರಲಿ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಾಯಲು ಅದನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ನಮ್ಮಂತಹ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಶೂರಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಕಾಲಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇರಬೇಕು; ಅಷ್ಟೇ. ” ಮಹಾಸೇನಾಧಿಪತಿ ಕೇಶವಾದಿತ್ಯನು ಆವೇಶದಿಂದ ಹೇಳಿದನು.

“ ಹಳೆಯ ತಲೆಹೋಗಿ ಹೊಸತಲೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿವೆ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರು ಹೊಸತಲೆಯವರಾಗಿದ್ದರೂ ಹಳೇತಲೆಯ ರೂಢಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೆ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೈನಿಕನ ಹಾಗೆ ರಣದಲ್ಲಿ ದುಮುಕುತ್ತಾರೆ. ”

ಅವರವರ ಇಚ್ಛೆ. ಆದರೂ ಈ ಹಳೆಯ ರೂಢಿಯು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವವರೇ ಅದನ್ನು ಹೊರಲು ಮುಂದಾದರೆ ಅದು ನಗೆ ಗೀಡಾದ ಮಾತಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ? ” ಎಂದು ಬಲವದೇವಯ್ಯ ಸ್ವಧಾನಾ ಮಾತೃನು ಗಹಿಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತನುಡಿದನು.

ಓಲಗದವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸಂತಪ್ತನಾದನು— ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತು ಬೆಳೆಯಿಸುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವ ದಿಲ್ಲೆಂದು ನೆನೆದು— “ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಏನೋ ಕೆಡುಗಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿದೆ! ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಸಭೆಯಿಂದೆದ್ದನು. ಕೂಡಲೇ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನೂ ಜಯಸಿಂಹನೂ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನೂ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಿಂದೆದ್ದರು.

“ ಓಹೋ! ಮಹಾಸ್ವಧಾನ ಮಹಾಸೇನಾಗತಿಗಳ ಭಾಷಣದಿಂದ ಅವಮಾನವಾಯಿತೇನು? ಒಳ್ಳೇದು, ದಯಮಾಡಿಸಿರಿ! ” ಎಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರನು ನಗುತ್ತಲೆ ನುಡಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟರು. ತರುವಾಯ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋದವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಟೀಕಾತ್ಮಕ ಭಾಷಣಗಳು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಜರುಗಿದವು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಯಿತು. ವಂದಿಗಳ ಜಯಜಯಕಾರ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಓಲಗದ ಸಭೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು ಅರಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಕರ್ಮ ಚಾರಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿವಾಸಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

೧೦ ನೋಹವನ್ನು ಬಿಡಿರಿ!

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಬನವಾಸಿ ಸಿಂದಿಗಿ ನೊಣಂಬವಾಡಿಗಳ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎರುಡ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ. ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನ ಕಡೆಗೂ, ಸಿಂದಿಗಿ ನೊಣಂಬವಾಡಿಗಳ ಒಡತನವನ್ನು ಜಯಸಿಂಹನ ಕಡೆಗೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ ತಾನು ಎರಡೂ ಮಂಡಲಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕನಾಗಿ ಬಲ್ಲಿಗಾವೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರತೊಡಗಿದನು. ಇವನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಆಳಿಕೆಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ವೈರಿಗಳ ಚಲನವಲನದ ಕಡೆಗೂ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನೂ, ದಂಡನಾಯಕನಾದ ಅನಂತಪಾಲಯ್ಯನೂ ಇವನಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಕೆಲದಿನ ಕಳೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಅವನ ಮರಣದಿಂದ ಕಡುವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಬಹಳೇ ಅನುಕೂಲ ವಾಗಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಇವನ ಮರಣವು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ದುಃಖ ಪ್ರದವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಬನವಾಸಿಯ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಮುಂದೆ ಎರಡನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ನಿರಂಕುಶನೂ, ಆತಿಗರ್ವಿಯೂ ಮನಸ್ವಿಯೂ, ಕಠೋರ ಹೃದಯದವನೂ ಆದುದರಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸಂತೋಷವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ತಾನು ಸಾಮ್ರಾಟನಿದ್ದರೂ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ವರ್ಚಸ್ವವು ಉಳಿದುದರಿಂದಲೂ, ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಬಹುಜನ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೇ ಆದುದ ರಿಂದಲೂ ಅವನ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟಿತು. ವಿಕ್ರಮನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾಗಿದ್ದವರನ್ನು

ಅವನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತಳ್ಳಿದನು. ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಓಲಗ ದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದರು. ಅತ್ಯಾಚಾರದ ಆಳಿಕೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅಣ್ಣನ ಈ ಆಳಿಕೆಯಿಂದ ತಪ್ಪನಾದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೊಂದು ಉಪದೇಶಪರ ಪತ್ರ ಬರೆದು, ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿನಯದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನೊಬ್ಬ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು. ವಿಕ್ರಮನ ಈ ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ವೃತ್ತಿಯು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ವಿಕ್ರಮನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ರೇಗಿದನು. ಇದೇ ಅವಸ್ಥೆಯದ ಕೆಲದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನೆತ್ತುವ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬಂದು ಒದಗಿತೆಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಬಹುಪರಿಯಾಗಿ ಮಿಡುಕತೊಡಗಿದನು. ಕಲ್ಯಾಣದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಹೋಗಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪಟ್ಟದಿಂದ ತಳ್ಳಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾನಾಯಕರು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಣ್ಣನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರವು ಬಂದಿತು. ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾದ ಬಲದೇವಯ್ಯನೇ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ತಂದಿದ್ದನು.

ಸೋಮೇಶ್ವರನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರವು ಒಳ್ಳೆಯ ಸರಳತನದ್ದಿತ್ತು. ಇಷ್ಟುದಿನ ತನ್ನಿಂದ ಘಟಿಸಿದ ಪ್ರಮಾದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವನು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ. ಮುಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆಕೊಡಲು ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆಂದು ಅವನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡನು. ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಈಗಲಾದರೂ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯು ಉದಯವಾಯಿತೆಂದು ಅವನು ಮನದಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು, ಆಗಿಂದಾಗ ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆತರುವ ಬಗ್ಗೆ ದೂತನನ್ನು ಕಳುಹಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಪತ್ರದ ಮೇರೆಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯಶಾಲಿ

ಯಾಗಿ ಪತ್ರ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಅರಸಿಯಾದ ಸಾವಳ ದೇವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸಂದೇಹಪಡತೊಡಗಿತು. ಯಾವನಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಇಲ್ಲವೋ ಅಂತಹನಲ್ಲಿ ಮೋಸಗಾರಿಕೆಯಿರುವದೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಕಠೋರನೂ, ಅಹಂಕಾರಿಯೂ ಆದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಮೃದುತ್ವ ಹೊಂದಿದ್ದೂ, ಪತ್ರವನ್ನು ದೂತನೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸದ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವು. ತನ್ನ ಮನೋದಯವನ್ನು ಪತಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದಳು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸಾವಳದೇವಿಯು ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು —
“ನೀವು ಅಣ್ಣನ ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ಏನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಿ?”

“ಯಾಕೆ? ನಿನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲವೇನು?”

“ತೋರುವ ಅರ್ಥ ಬೇರೆ; ಇರುವ ಅರ್ಥ ಬೇರೆ. ನೀವು ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಸಹೋದರರಿದ್ದರೂ ಅವರ ಸ್ವಭಾವವು ಗೊತ್ತಾಗದ್ದು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಯವೆನಿಸುವದು. ಸೋಮೇಶ್ವರನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮಾಯಾಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸಿ ನಾಶಮಾಡಲು ಹೊಂಚು ಹಾಕಿರುವರೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುವದು. ನನ್ನ ಅನುಮಾನವನ್ನು ನೀವು ನಂಬಿರಿ.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ರಾಜಕಾರಣಪಟುವೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅಣ್ಣ - ತಮ್ಮಂದಿರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವನ ವಿಶ್ವಾಸ ಬಹಳ. ಈ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಅವನನ್ನು ತೊಂದರೆಗೀಡುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪತ್ರದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಅನುಮಾನವು ಹುಟ್ಟಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಲಸಿಯೂ, ವಿಲಾಸಿಯೂ ಆದ ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣವು ನೀಗದಂತಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅವನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತನ್ನ ರಾಣಿಯು ಹೀಗೆ ಅನುಮಾನ ತೋರಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಶಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾದ ಬಲದೇವಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಈ ಮಾತಿನ ಪರಿಷ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಮಂತ್ರಿಯು ಇಳಿದುಕೊಂಡ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ದೂತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಬಲದೇವಯ್ಯನು ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನ ಆರಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನು ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಬಳಿಕ—
 “ಮಹಾಸ್ವಧಾನರೆ, ನಾನು ಅಣ್ಣಂದಿರ ನಿರೋಪದ ಮೇರೆಗೆ ನಾಳೆ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಅಣ್ಣಂದಿರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೀಗೆ ಗುಣಪರಿಪರ್ತನೆ ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಗೂಢವಿರಲಿಕ್ಕೇಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಅನುಮಾನವುಂಟಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ದೂತನೊಡನೆ ಸತ್ರ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೂ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿದ್ದು ನಿಮ್ಮಂತ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ದೂತನನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿದರೂ ಒಂದು ವಿಧದ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಾಗಿದೆ. ನೀವು ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಗಳಿರುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಗಹನ ಗೂಢವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾರಿರೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರಿಂದ ಕಪಟಿ ವ್ಯೂಹವು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ತಿಳಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವಿರಾ? ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಿರಿ. ನೀವು ಅಸತ್ಯವಾದಿಗಳಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಆದರ ಫಲವನ್ನುಣ್ಣ ಬೇಕಾಗಬಹುದು.”

ಬಲದೇವಯ್ಯನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡನು. ನಿಜವಾಗಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾರಸ್ಥಾನ ಗಂಧವಾರ್ತೆಯು ಬಲದೇವಯ್ಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಸ್ಥಾನವು ಬಹಳೇ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಒಬ್ಬಬ್ಬರು ಕುಹಕ ಹಸ್ತಕರ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಉದ್ವಿಗ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಾದ ವಿಕ್ರಮನು ದೂತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ಬರಲಾರನೆಂಬ ನೆವ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ, ಇಲ್ಲದೊಂದು ಹೇಳಿ ಬಲದೇವಯ್ಯನನ್ನು ಅವನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರ ಮಿಲನವಾಗುವ ಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಆಗಲೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮಾನಾಪಮಾನದ ಹಾಗೂ ಗೌರವದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡದೆ ಬಲದೇವಯ್ಯನು ಬನವಾಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಬಲದೇವಯ್ಯನು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ವಿಕ್ರಮನ ದ್ವೇಷಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಮರನೋಸಮಾಡಿ ವಿಕ್ರಮನಂತಹ ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಾಪನಿಧಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವ

ಇಚ್ಛೆಯೂ ಅವನಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಡದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದು ಇವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಇವನು ಮಂಡಲಗಳ ವಿಭಾಗ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪಕ್ಷಗಟ್ಟಿದ್ದನು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯು ಉಂಟಾಗಲಿಕ್ಕೂ ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಆವಶ್ಯಕತೆಯು ಉಂಟೆಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಬಲದೇವಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಯು ಮೊದಲಿನಂತೆ ನಂಬಿಗೆಯಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೋಮೇಶ್ವರನ ದುರಹಂಕಾರ, ದುರಾಗ್ರಹ, ಭಲನೆಯ ಆಳಿಕೆ, ಮಿತಿಮೀರಿದ ವಿಲಾಸಲೋಲುಪತೆ, ಕರ್ತವ್ಯಶೂನ್ಯತೆ, ಪರಾಕ್ರಮಹೀನತೆ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗಿಂತ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೇ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾದರೆ ಲೇಸಾಗುವದೆಂದು ಅವನು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾಂಕನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ತಾನು ಹೆಸರಿಗೆ ಸಾಮ್ರಾಟನಾಗಿದ್ದು ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದಿತು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವನು ಸೋಮೇಶ್ವರನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋಬಾರಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಯೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಕರೆಯಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಮಂತ್ರಿಯು ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ವಿಕ್ರಮನ ಅನುಮಾನವು ನಿಜವೇನೋ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು—

“ ಮಹಾರಾಜರೆ, ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರು ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಂಚು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರೆ ಅದರ ಗಂಧವಾರ್ತೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಅಂತರಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು. ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂಥ ಅನುಮಾನವು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕೇವಲ ಸತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪದು. ಸಂಚಿನ ಸಂಗತಿ ಅಸತ್ಯವಿದ್ದು, ನಿಜವಾದ ಸೌಹಾರ್ದತೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ, ನೀವು ಇಲ್ಲದ ಅನುಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಹಿತಕಾರಿಯಾಗಬಹುದು

ರಾಜಬಂಧುಗಳಾದ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮಿಲನವು ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತವಾಗುವದೆಂದು ನನ್ನ ಮತ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಂಜ್ಞೆ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಸಂಚು ನಿಮ್ಮನ್ನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲದು. ಅಂತಹ ಸಮಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದದೇ ಆದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣವುರಿಯಿಂದ ದಾಟಿಸಿ, ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಾರವು ನನ್ನದಿದೆ. ಸೇನಾಪತಿಗಳಾದ ಕೇಶವಾದಿತ್ಯರು ಕೂಡ ನನ್ನ ಹೊರತಿಲ್ಲ. ಮಿಕ್ಕ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ನಿಮ್ಮ ವಿರೋಧಿಗಳೂ ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಬಾಲ ಬಡೆಯುವವರೂ ಇರಬಹುದು. ಯಾರಿಂದಲೂ ನಿಮ್ಮ ಕೂದಲು ಕೊಂಕದಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ನನ್ನನ್ನು ಕೂಡಿದೆ. ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನೀವು ಸ್ವಯಂ ಶೂರರೇ ಇರುವಿರಿ. ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂಬಂತೇನೂ ಇಲ್ಲ. ”

“ ಮಹಾಪ್ರಧಾನರೆ, ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇವರು ಅಕೃತ್ರಿಮ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವರಿರುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮರೆ-ಬೋಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸದೆ ಹೋಗುವರು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀವು ಜಾಗ್ರತರಾಗಿರಬೇಕು. ” ಸಾವಳದೇವಿಯು ಮಂತ್ರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದಳು.

“ ಮಹಾರಾಣಿಯವರೆ, ನೀವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿರಬೇಕು. ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳು ಇಂದಿನ ಮಿತಿಯವರೆಗೂ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಂಟು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ, ಜಯಸಿಂಹ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಅಪಾಯ ಸಂಭವಿಸುವ ಚಿಹ್ನೆ ತೋರಿದರೆ ನಾನು ಆಗಿಂದಾಗ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಪಾರುವಾಡುವೆನು. ನಾನು ಮಂತ್ರಿಪದದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾದರೂ ಈ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸದೆ ಬಿಡಲಾರೆನು. ”

ಬಲದೇವಯ್ಯನ ಆಶ್ಚಾಸನೆಯಿಂದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೂ, ಸಾವಳದೇವಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ತರುವಾಯ ಸಾವಳದೇವಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು- “ ನೀವು ಜೋತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಕ ದಳವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವದು ವಿಹಿತವೆನಿಸುವದು. ”

“ ಮಹಾರಾಣಿಯವರೇ, ನೀವು ಏನೂ ಯೋಚಿಸಕೂಡದು. ಮಹಾರಾಜರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾನು ದಳವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವೆನು. ಪರಿಚಾರಕರ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಮಹಾ ದಂಡನಾಯಕರಾದ ಕೇಶವಾದಿತ್ಯರು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ. ನೀವು ಏನೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರ ಅತ್ಯಾಚಾರಿಯಾದ ಅಳಿಕೆಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಓಲಗದ ಜನರೂ ಪೌರವರೂ ಈ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾಕ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದರೆ ಅವರಿಂದ ಆಗುವದೇನು? ಈಗ ಅವರಿಗೆ ಬಹುಸುತವಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯಾಯದ ಅಳಿಕೆಯಿಂದ ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ನಿಜವನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಾಜಕತೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಯಶಸ್ವ್ಯಂದ್ರನಿಗೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರು ರಾಹುರೂಪಿಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವರು. ”

ಬಲದೇವಯ್ಯನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಿಸಿತು. ಅವನು ಖಿನ್ನನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಆಗ ಸಾವಳದೇವಿಯು— “ ಆರ್ಯಪುತ್ರರೇ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಷ್ಟಪ್ರಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಬಂಧು ಸ್ತೇಮದ ಪಾರಾಕಾಷ್ಠಿಯೇ? ನೀವು ಮೋಹ ಬಿಡಿರಿ; ಕರ್ತವ್ಯತತ್ಪರರಾಗಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಹನಸೀಲತೆಯು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಘೋರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು. ”

“ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಬಂದಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ವಿಚಾರ! ” ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ದೀರ್ಘವಿಶ್ವಾಸ ಬಿಟ್ಟನು.

೧೧ ಕೃಷ್ಣ ಕಾರಸ್ಥಾನ !

ಕಲ್ಯಾಣ ನಗರದಲ್ಲಿ ಇಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಾರಂಭ. ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಜಯಸಿಂಹರ ಸಲುವಾಗಿ ಸಂತೋಷಕೂಟವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ, ತನ್ನ ಭರತ ಬಂಧು ಪ್ರೇಮ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಆಡಂಬರವನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದನು. ಓಲಗದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಸಂತೋಷ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಬಂದು ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮರೆತು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಬಂಧು ಪ್ರೇಮ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಜಧಾನಿಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಜಾಜನರೂ, ಓಲಗದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡು ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವು ಪರಮಾವಧಿ ಘನತೆಗೇರುವ ಸುವರ್ಣ ಸಂಧಿಯ ಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ಅನ್ನತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸಂತೋಷ ಕೂಟದ ಸಮಾರಂಭ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಓಲಗ ನೆರೆಯಿಸಿ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಇಡೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ, ಜಯಸಿಂಹನು ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಆಳಬೇಕೆಂದೂ, ಹೇಳಿದನು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಒಡತನವು ತನ್ನದಿದ್ದರೂ, ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿರುವದೆಂದೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಡೆಗೆ, ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಎಂಬದನ್ನು ಅವನು ಓಲಗದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಈ ಉದಾರ ತನವು ಸಭಿಕರನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸೋಜಿಗವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಧದ ಕಲ್ಪನೆ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಿತು. ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಅತ್ಯಾಚಾರಿಯಾದ ಆಳಿಕೆಯು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಅಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಅಸಂತೋಷಾಗ್ನಿಯು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಕೇಡುಂಟುಮಾಡದಿರಲಾರದೆಂಬ ಭೀತಿಯು ಅವನಿಗುಂಟಾ

ಗಿರುವದೆಂದು ಜನರು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ನಡುವಳಿಕೆಯ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕರ್ತವ್ಯಹೀನನೂ ವಿಲಾಸಿಯೂ ಆದ ಅವನಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣ ವಾಗದೆ ಹೋದ ಮೂಲಕ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವ ಚಿಹ್ನೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ವಿಕ್ರಮಾನ್ವಿತನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸಹಾಯ ಸಹಾನುಭೂತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಹೋದರೆ ತನ್ನ ಅಳಿಕೆಯು ಸ್ಥಿರವಾಗದೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅವನು ಅಚರಿಸ ತೋಡಗಿರುವನೆಂದು ಹಲವರ ವಿಚಾರವಾಯಿತು. ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಈ ಸಂತೋಷ ಕೂಟವೂ ಸಭೆಯೂ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃ ಕರಣಫೂರಿತವಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಮತ್ತೊಂದು ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೂ ಅತ್ಯಂತ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಹೊಂಚು ಹಾಕತೊಡಗಿತ್ತು. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಭುವನೈಕ ಮಲ್ಲನು ಎಲ್ಲರ ವಿಚಾರ ರಕ್ಕೂ ನಿಲುಕದಂತಹ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ ಯಾವ ಸಾಧನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದಿರಬಹುದು ?

ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಂತೋಷಕೂಟದ ಸವಿಯೂಟವನ್ನು ಉಂಡು, ಓಲಗದ ಸವಿಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತುಷ್ಟರಾದ ಪೌರವ ಪ್ರಮುಖರೂ, ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಸಭಾಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿವಾಸಗಳಿಗೆ ತೆರಳತೊಡಗಿದ್ದರು. ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಬಲದೇವಯ್ಯನು ತನ್ನ ಮಂದಿರವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಯನ್ನೇರಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಶಯನಮಾಡಿ ವಿಚಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಅಂದಿನ ಓಲಗದ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಈ ಪ್ರಧಾನಮಾತೃನ ಮನಸ್ಸು ಯಾಕೋ ಔದಾಸೀನ್ಯತೆಯ ಲಹರಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ್ದಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಒರಗಿರುವಾಗ ದೂತನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಸೇವಾನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಧಾನಮಾತೃ ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನವರ ಆಗಮನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ನಿವೃತ್ತಮಾತೃನ ಅಕಲ್ಪಿತ

ವಾದ ಆಗಮನವು ಬಲದೇವಯ್ಯನನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹಿತು ಅವನು ಮಂಚದಿಂದಿದ್ದು ಕುಳಿತು, ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕಳಿಸಲು ಚಾರನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಯನ್ನೇರಿ ಬಂದನು. ಬಲದೇವಯ್ಯನು ಅವನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದ ಬಳಿಕ— “ಆಮಾತ್ಯರೆ, ಇಂದು ತಮ್ಮ ಅಕಲ್ಪಿತವಾದ ಆಗಮನದಿಂದ ಸಾನ್ಂದಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ”

“ಸಹಜವಿದೆ” ಎಂದಿಷ್ಟೇ ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನು ನುಡಿದು— “ಹರ್ಷಪೂರ್ವಕವಾದ ಸಮಾರಂಭಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾದವೇ?”

“ಎಲ್ಲವೂ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರಿದವು”

“ಹರ್ಷಪೂರ್ಣವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮುಗಿದಂತಾದವು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ದುಃಖಾವೇಗಪೂರ್ಣವಾದ ಘಟನೆಗಳು ಸಾಗಬಹುದಲ್ಲವೇ?”

ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನ ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬಲದೇವಯ್ಯನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು. ಅವನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ— “ರೂಪಭಟ್ಟಯ್ಯನವರೆ, ನೀವು ವಯೋವೃದ್ಧರು; ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರು; ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಏಕನಿಷ್ಠ ಸೇವಕರು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಲದೇ ಇದ್ದ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನೊಳಗಿನ ಗಹನ ಗೂಢವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾರದವನಾಗಿರುವೆನು.”

“ವೃತ್ತಿ ಅಷ್ಟು ಸಾತ್ವಿಕವಲ್ಲ; ತಾಮಸವೂ ಅಲ್ಲ; ರಾಜಸವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಘಾತಿಯು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಘಟಿಸಲಾರದೆಂದು ಬಗೆದು ಅದೇ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಇಂದಿನ ಸೇವೆ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಮಹತ್ವದ ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯ ಸೇವೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.”

“ಆಮಾತ್ಯರೆ, ನಾನು ದಿಜ್ಞೂಢನಾದೆನು. ಹೇಳತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೂ ತಿಳಿಯಬಾರದಂತಹ ಮತಿಭ್ರಮೆಯು ಉಂಟಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಇಂತಹ ಮಾರ್ಮಿಕ ಭಾಷೆಯ ಮರ್ಮದ ಬೋಧೆಯಾಗುವದು ದುಸ್ಸರವಾಗಿದೆ.”

“ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾದ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ತೋಡಗಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ನನ್ನ ದಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕೇಳುವದೊಂದೇ ಮಾತು. ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಇಂದಿನ ಸಂತೋಷ ಕೂಟವು ನಿಜವಾದ ಸಂತುಷ್ಟಿಯ ಚಿಹ್ನವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಂತಹದೆ? ಅದರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ವಿಕಾರವು ತುಂಬಿ ಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವದೆ? ”

“ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣದ ಚಿಹ್ನಗಳು ಇಂದಿನ ಸಂತೋಷ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಬಾಹಿರಂಗವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಂತರಂಗವು ಮಾತ್ರ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನುಮಾನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಅನುಮಾನವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಲು ಸಾಧನಗಳೇ ದೊರೆಯದೆ ಹೋಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಿಚಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದೆ. ”

“ ನಿಮಗೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ನಿರ್ಣಯವು ಎಂದಾಗಬಹುದು? ”

“ ನಾಳೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವೆನು. ”

“ ತಾವು ನಾಳೆ ಆಳವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದೇ ರಾತ್ರಿ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಬಗೆಹರಿದು ಹೋಗುವದು. ”

“ ಹೀಗೆಂದರೇನು ಅಮಾತ್ಯರೆ? ”

“ ಸೋಮೇಶ್ವರರು ನಡೆಯಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ಕಾರಸ್ಥಾನದ ಗಂಧವಾರ್ತೆಯು ಪ್ರಧಾನಾ ಮಾತ್ಯರಾದ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವದು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದ ಹಾಗೂ ಲಾಂಛನಾಸ್ಪದವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ”

“ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರು ಯಾವ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು? ”

“ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಣ್ಮರೆ ಮಾಡುವ ಕಾರಸ್ಥಾನ! ಕನ್ನಡ ರವಿಯನ್ನು ಅಸ್ತಗೊಳಿಸುವ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು!! ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವನ್ನು ಮಣ್ಣುಪಾಲು ಮಾಡುವ ಕೃಷ್ಣ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು!!! ”

“ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ, ಅಮಾತ್ಯವರ್ಯರೆ? ”

“ ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಜಯಸಿಂಹರನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವ ಗುಪ್ತಕಾರಸ್ಥಾನವು ನಡೆದಿದೆ. ”

ಬಲದೇವಯ್ಯನು ಮೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದನು. ಅವನು ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನ ಮುಖವನ್ನು ಹುಳುಹುಳು ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಬೆರಗಿನ ಹಾಗು ಅಂಜಿಕೆಯ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿಯೇ— “ ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನವರೆ, ಈ ಸಂಗತಿಯು ನಿಜವಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಅಮಾತ್ಯಪದದ ಅಳಿಕೆಗೆ ಧೀಕಾರವು! ”

“ ಬಲದೇವಯ್ಯನವರೆ, ನೀವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ತಿರೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೃಷ್ಣಕಾರ್ಯಗಳ ಗಂಧವಾರ್ತೆ ತಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವೈಭವವನ್ನೂ ಬಾಳಿ ಬದುಕುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಬನವಾಸಿಯಿಂದ ಕರೆತರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅಭಯದ ಆಶ್ವಾಸನೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ದೊರೆತಿದೆ. ಆ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ತಂದು, ನೀವು ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದರೆ ಬೇಗನೇ ನೆರವೇರುವಂತಿದೆ. ”

“ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ತಾವು ಯೋಚಿಸಕೂಡದು. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಮೊಳಗಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ಮಹಾರಾಜರನ್ನೂ, ಜಯಸಿಂಹ ಮಹಾರಾಜರನ್ನೂ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ವಾರುಮಾಡಿ ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವೆನು ”

“ ಜಾಗ್ರತಿಯಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿರಿ. ನೀವೂ ರಾಜದೋಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗದ ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ಈಡೇರಿಸಿರಿ. ”

“ ನನಗೆ ಈಗ ಯಾವುದರ ಪರಿವೆಯೂ ಇಲ್ಲ ” ಎಂದು ಬಲದೇವಯ್ಯನು ನುಡಿದು— “ ಅಮಾತ್ಯರೆ, ನಿಮಗೆ ಈ ವಾರ್ತೆಯು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು? ತಿಳಿದ ವಾರ್ತೆಯು ನಿಜವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟೇ ಹೇಗೆ? ”

“ ಸತ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು. ನಾನು ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಶಂಕಾಗ್ರಸ್ತನಾಗಿದ್ದೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಳವಾದ ಶೋಧನೆ

ನಡೆಯಿಸಿದಾಗ ನನಗೆ ಕೃಷ್ಣಕಾರಸ್ಥಾನದ ಗಂಧವು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯೂ, ಸಾಧ್ವಿ ಸಿರೋಮುಣಿಯೂ ಆದ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ನನಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವಳು. ಪತಿಯ ಕೃಷ್ಣಕಾರಸ್ಥಾನವು ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವಂತಹ ದೆಂಬದು ಗೊತ್ತಾದುದರಿಂದ ಅವಳು ಪತಿಕ್ಷೋಭೆಯ ಪರಿವೆ ಕೂಡ ಹಿಡಿಯದೆ ನನಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಿರುವಳು. ಆದರೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದಲೇ ನಾಶಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಯಾರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಅಪವಾದ ತಿಖಿಯು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು.” ಎಂದು ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಲದೇವಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅನಂತರ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಸಾಗಿದವು. ತರುವಾಯ ರೂಪಭಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಲದೇವಯ್ಯನ ನಿರೋಪ ಹೊಂದಿ ಅವನ ಮಂದಿರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ತೆರಳಿದನು.

ಓಲಗದ ಕಾರ್ಯ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾದಮೇಲೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳನ್ನಿಬ್ಬರನ್ನೂ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಸಾಗಿದವು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸೋಗಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಪತಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗಹನ ಗೂಢದ ವಿಚಾರಗಳ ಗಂಧವು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವರ ಹಾಗೆ ನಟಿಸುತ್ತ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದ್ದಳು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ ಜಯಸಿಂಹನೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಬಂಧು ಪ್ರೇಮದ ಆ ಸ್ವಾದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು ಅಂದೇ ಮೊದಲು, ಅಂದೇ ಕಡೆ!

ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ಸವಿಮಾತು ನಡೆದ ಬಳಿಕ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಜಯ ಸಿಂಹರು ಅಣ್ಣನ ನಿರೋಪ ಹೊಂದಿ ಎದ್ದರು. ಆಗ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ವೈದುನಂದರಿಗೆ—“ ಎಲ್ಲವೂ ರುಚಿಯಾಯಿತು; ಸವಿಯಾಯಿತು. ಸವಿಯು ಕನಸಾಗಬಾರದು. ರಾತ್ರಿಯಾಗಿದೆ: ರಾತ್ರಿ ಕಂಡಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಬೀಳಬಾರದು. ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಅಭ್ಯುದಯ ವಾದಮೇಲೆ ಅದರ ವೈಭವವು ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದೇ. ಪಂಜರವು ವಿಕ್ರಮಾ ಜಿತ ಸತ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಮೃಗೇಂದ್ರನನ್ನು ಕೂಡ ಸತ್ತಗೆಡಿಸುವದು. ಪಂಜ

ರವು ಬಂಧನವು. ಬಂಧನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತವಾಗಿರಬೇಕು. ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಬಂಧನವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದಡಿಯಿಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವು ಸಿದ್ಧವು.”

ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯ ಈ ಸಂಧಿಗ್ಧ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ತೆರೆಗಳುಂಟಾದವು. ಅವನು ಚಟ್ಟನೆ ಹೊರಬಿದ್ದು ತನ್ನ ಮಂದಿರದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದನು. ಜಯಸಿಂಹನಾದರೂ ಅವನ ಪಡಿನೆಳಲಿನ ಹಾಗೆಯೆ ಸಾಗಿದ್ದನು. ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ನಿವಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಧರು. ಹೋದೊಡನೆಯೇ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಕ ಘಟನೆಯೊಂದು ಜರುಗಿತು. ಅಲ್ಲಿ ದೂತನೆಂಬವನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ಕೊಟ್ಟನು.

ಅವನು ಪತ್ರವನ್ನೋದಿದನು :—

“ಕೃಷ್ಣಕಾರಸ್ಥಾನ ಜರುಗಲಿದೆ. ಇಂದೇ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಗರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಹಾದ್ವಾರದ ಬಳಿಯ ದಿಡ್ಡಿಯು ತೆರೆದಿಟ್ಟಿರುವದು.”

ವಿಕ್ರಮನು ವಿಸ್ಮಯಪೂರ್ಣನಾದನು. ಜಯಸಿಂಹನೂ ಸೋಜಿಗ ಗೊಂಡನು. ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯ ಸೂಚನೆಯು ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲೆಂದು ಅವರು ಬಗೆದರು. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ದಿಡ್ಡಿಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ ಜಯಸಿಂಹನೂ ತಮ್ಮ ಅಂಗರಕ್ಷಕರೊಡನೆ ಮಂದಿರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ಕೊಟಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ಇತ್ತ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಜಯಸಿಂಹರು ಇಳಿದ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಮಹಾಸೇನಾನಿ ಕೇಶವಾದಿತ್ಯನ ಶೂರ ಸೈನಿಕರು ಮಂದಿರವನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ಕಾವಲು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಒಳಗಿನ ಒಂದು ಇರಿವೆ ಕೂಡ ಹೊರಗೆ ಬೀಳದ ಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ಮುತ್ತಿಗೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಾಗಿದ್ದು ನೋಡಿ ಆನಂದ ಶರಧಿಯಲ್ಲಿ

ಮುಳುಗಿ, ತನ್ನ ಕೃಷ್ಣಕಾರಸ್ಥನವು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಬಗ್ಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆ ಹೊಂದಿ ಸುಖ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಬೆಳಗಿನಜಾವದ ಕೋಳಿ ಕೂಗಿತು. ನಗರದ ಹೊರಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನ ಭೇರಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಎಚ್ಚತ್ತನು. ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಂತ್ರಣಾ ಗಾರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಕೂಡಲೇ ಮಹಾಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— “ಬಂಧನೆಗೊಳಗಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಜಯಸಿಂಹರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲರಿಸಿ ಬಿಗಿಯಾದ ಕಾವಲಿರಿಸಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಅವರ ಪಾರು ಪತ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ವಿಚಾರಿಸೋಣ.”

ಮಹಾ ಸೇನಾಪತಿಯು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯ ಪತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಜಯಸಿಂಹರ ಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮ ನಿಲ್ಲ, ಜಯನಿಲ್ಲ! ದಂಗು ಬಡೆದಂತಾದನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯು ಹಾಹಾ ಅನ್ನು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಪಸರಿಸಿತು; ಆಗಲೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನಿಗೂ ತಲುಪಿತು. ಅವನು ಬೆರಗಾದನು. ಬೆರಗಿನ ಹಿಂದೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು. ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಹುಚ್ಚಾದನು. ಹುಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಬಡಬಡಿಸಹತ್ತಿದನು. ಬಡಬಡಿಕೆ ಬೆಳೆದು ಬಡಕೊಂಡನು. ಬಡಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೈಗೆ ಬಂದ ತುತ್ತು ಬಾಯಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲೆಂದು ಮರಗಿದನು. ಮರುಗಿ ಕೊರಗಿದನು. ಕೊರಗಿ ಕರಗಿದನು. ಕರಗಿ ಒರಗಿದನು. ತನ್ನ ಕೃಷ್ಣಕಾರಸ್ಥನವು ಮಣ್ಣುಪಾಲಾಯಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ಬಹುಪರಿಯಾಗಿ ಮಿಡಿಕಿದನು.

ಒರಗಿದ ಸೋಮೇಶ್ವರನೆದ್ದು ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— “ನಿಮ್ಮ ಉಪೇಕ್ಷೆಯೇ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡಿತು. ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಆ ಮೋಸಗಾರ ಜೋರರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರಿ!” ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಕೇಶವಾದಿತ್ಯನು ಬಲವಾದ ದಂಡಿನೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ತೆರಳಿದನು. ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹರಿಯಬಿಟ್ಟನು. ಮುಖ್ಯ ದಿಸೆಗೆ ತಾನು ಕೆಲವು ಸೈನಿಕರೊಡನೆ ಪಡುಣ ಮಾಡಿದನು. ಅಂದೇ ಕೇಶವಾದಿತ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಗೆ ವಿಕ್ರಮ ಜಯಸಿಂಹರ ಗುಪ್ತವಾದ ಭೆಟ್ಟಿ

ಯಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಯಾವ ಯಾವ ವಿಧದಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅವನು ವಿಕ್ರಮ ಜಯಸಿಂಹರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವಿಗೆ ಪಯಣ ಬೆಳೆಯಿಸಹಚ್ಚಿ, ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ತಿಲೆದಾಡಿ, ಮೋಸಗಾರ ಚೋರರು ಚೋರತನದಿಂದ ಮೋಸಮಾಡಿ ಹೋದರೆಂದು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಲಾಭವು ನಷ್ಟವಾಯಿತೆಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರನು ದುಃಖಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು.

೧೨ ಅವರು ರವಿ, ನೀವು ರಾಜು !

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನು ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ಮುನಿಸು ಗೊಂಡಿದ್ದನು. ತಾನು ಅತ್ಯಂತ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಯಾರೋ ಮನೆಯೊಡಕರು ಬೈಲಿಗಳೆದರೆಂದೂ, ಅಂತೆಯೇ ಚೋರ ದ್ವಯರು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತೆಂದೂ ಅವನು ಬಗೆದನು. ದಿಡ್ಡಿಯ ಬಾಗಲದ ಕಾವಲುಗಾರರಂತೂ ಸೆರೆಮನೆಯ ಸಂಗಡಿಗರಾಗಿದ್ದರು, ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳ ವಾರು ಪತ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಹವಣಿಸಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಜಯ ಸಿಂಹರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದುತಂದು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ದೊಳಗಿನ ದೊಡ್ಡ ಗಂಡಾಂತರದ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಹೊಂಚು ಹಾಕಿದನು. ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಿಗೂ ಯುದ್ಧದ ಸಂವರಣೆಯನ್ನು ಒಳತಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಚನೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಕೊಂಕಣದ ಶಿಲಾಹಾರ ರಾಜರನ್ನೂ ಗೋಪಕ ಪಟ್ಟಣದ ಕದಂಬ ರಾಜನಾದ ಜಯಕೇಶಿಯನ್ನೂ ತನ್ನ ನೆರವಿಗೆ ಕರೆದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಈ ಕಾರಸ್ಥಾನವು ಬಳ್ಳಿಗಾವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಅವನು ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈ

ಕೊಂಡನು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನು ಅಂಕಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಶಕ್ತಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹ್ರಾಸವಾಗುವದೆಂದು ಅವನು ಬಗೆದನು. ಅವನು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕೊಂಕಣ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದನು. ಅವನ ದೊಡ್ಡ ದಂಡನ್ನು ತಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಿಲಾಹಾರ ರಾಜರು ನೊರೆಹೊಕ್ಕು ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಕೊಂಕಣವು ವಿಕ್ರಮಾಂಕನ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ಅವನು ಗೋಪಕಪಟ್ಟಣದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಕದಂಬ ಅರಸನಾದ ಜಯಕೇಶಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು, ಶರಣು ಬಂದು ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಮಾಂಡಲಿಕತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದನು. ತರುವಾಯ ವಿಕ್ರಮನು ಕೇರಳ ನಾಡನ್ನು ನುಗ್ಗಿದನು. ಕೇರಳಾಧಿಪತಿಯು ಉನ್ನತ್ತ ತನದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ಭೀಕರವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವು ನಡೆಯಿತು. ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಪ್ರಚಂಡ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅವನು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಸೋತು ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಕ್ರಮನ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಲೊಪ್ಪಿದನು. ತರುವಾಯ ಮಹಾವಿಜಯಿಯಾದ ವಿಕ್ರಮನು ಅಲೂಪ ನಾಡನ್ನು ನುಗ್ಗಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಸನು ಜಾಣತನದಿಂದ ಅವನೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇರಳವಾದ ಕಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿಜಯಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕಲಿವಿಕ್ರಮನು ತುಂಗಭದ್ರೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಜೋಳರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

ಅಣ್ಣೇಗೇರಿಯ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಕೋಪರ ಕೇಸರಿವರ್ಮ ರಾಜೇಂದ್ರ ದೇವ ಚೋಳನು ಸೋತು ಮಡಿದ ಸಂಗತಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅವನ ತರುವಾಯ ರಾಜಕೇಸರಿವರ್ಮನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಇವನಿಗೆ ವೆಂಗಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯ ಅರಸನಾದ ರಾಜಿಗನು ಕಡುಹಗೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಕಂಚಿಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಹಸ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದನು. ಅದುದರಿಂದ ರಾಜಕೇಸರಿವರ್ಮನಿಗೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಂತಹ

ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯ ಸಹಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನುಗ್ಗಿ ದೊಡನೆಯೆ ಅವನು ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಅವನೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯ ಬಡಗಣ ದಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಪಾಳಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದೂ, ರಾಜಕೇಸರಿವರ್ಮನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ, ಪರಶತ್ರುಗಳ ಬಾಧೆಯುಂಟಾದಾಗ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಶರ್ತುಗಳಾಗಿ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯು ಮುಗಿಯಿತು.

ರಾಜಕೇಸರಿ ವರ್ಮನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಚೋಳ ಸರದಾರರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ರಾಜನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಚು ನಡೆಯಿಸಿದರು. ರಾಜಕೇಸರಿ ವರ್ಮನು ಮಗಳ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ರಾಜ ಧಾನಿಗೆ ಬಂದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಲೆಗೀಡಾದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಚೋಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನುಗ್ಗಿ ಚೋಳರ ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಗಾಂಗಕುಂಡ ಚೋಳಪುರವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಕಂಚಿಯ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆ ನೆಲೆಯಿಸಿದಮೇಲೆ ತುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಮುಂದೆ ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ವೆಂಗಿಯ ಅರಸ ನಾದ ರಾಜಿಗನು ಕಂಚಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಬೀಗ ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಉರಿದಿದ್ದನು. ಅವನು ರಾಜಿಗನಿಗೆ ಶಾಸನ ವಿಧಿಸಲು ಸಿದ್ಧತೆ ಸಾಗಿಸಿದನು. ರಾಜಿಗನಾದರೂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಹಣೆಯುವಬಗ್ಗೆ ಸಾಹಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ವಿಕ್ರಮನ ಹಗೆಯಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಅಣ್ಣ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ನೆರವಿಗಾಗಿ ಕರೆದನು. ರೋಗಿ ಬಯಸಿದ್ದು ಹಾಲೋಗರ, ವೈದ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದು ಹಾಲೋಗರ ಎಂಬಂತೆ ರಾಜಿಗನ ಬೇಡಿಕೆಯಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮನು ಕಲಿತನದ

ಮದದಿಂದ ಮನಸೋಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿರುವನೆಂದು ಬಗೆದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಅವನ ಉಬ್ಬಾಳುತನ ತಗ್ಗಿಸಲು ಸುಸಮಯ ಒದಗಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕೃತ್ಯವೂ ಅವನ ಒಲವೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಹಿತ್ತೈಸಿಗಳಾದ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಸರಿದೋರಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಬಲದೇವಯ್ಯನು ಅವನ ಈ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕಡುವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಮಹಾ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಕೇಶವಾದಿತ್ಯನಂತು ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಎಷ್ಟೂ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರಸನ್ನಾಹ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮರಸರಂತಹ ಕೆಲವು ಸರದಾರರ ಹಾಗು ಮಂಡಲೇಶ್ವರರ ಸಹಾಯವಿತ್ತು. ಆ ಸಹಾಯದಮೇಲೆ ಭರವಸೆ ಇಟ್ಟು ಅವನು ಕಾಳಗದ ಕೆಲಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದನು. ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವೈಭವವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ನಿಂತದ್ದು ನೋಡಿ ಬಲದೇವಯ್ಯನು ಬಹುಪರಿಯಾಗಿ ಮಿಡುಕಿದನು. ಈ ಒಳ ಜಗಳವು ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವನ್ನು ನಷ್ಟಪಡಿಸದಿರಲಾರದೆಂದು ಅವನು ಬಗೆದನು. ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತಾರದೆ ಹೋದರೆ, ಅಪಾಯವುಂಟೆಂದು ಬಗೆದು, ಅವನು ಒಡೆಯನನ್ನು ಕಂಡು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದನು.

ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನೂ ಅವನ ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿಯಾದ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಅವನು ನಡಿಸಿದ ಅವಾಸ್ತವ ಕಾರ್ಯದಸಲುವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಇದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಲದೇವಯ್ಯನ ಆಗಮನದ ಮರ್ಮವು ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು— “ಮತ್ತೇನು ಮಹಾಪ್ರಧಾನರೆ? ಇಂದು ಅಕಲ್ಪಿತವಾಗಿ ಆಗಮನವಾಯಿತು ?”

“ ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ತಮ್ಮ ನಿರೋಪ ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ, ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿರಲೂ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲ.”

“ ಬಲದೇವಯ್ಯನವರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ನೀವು ವಿಕ್ರಮನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು. ನೀವು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ತೊಲಗಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಕೂಡುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವಿರಿ.”

“ ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಕೂಡದು. ನಾನು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಂದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನನಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಹಾರಾಜರೂ ಅಷ್ಟೇ ಪೂಜ್ಯರಿರುವಿರಿ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಯಾಗಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯಿದೆ, ಈ ಮಾತಿಗೆ ನೀವಾಗಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಾಗಲಿ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ನಡೆದರೆ ಅದು ನನಗೆ ಸಹನವಾಗಲಾರದು. ನಿಮ್ಮ ಸಧ್ಯದ ಆಚರಣೆಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅವನತಿ ಗೀಡುಮಾಡಲು ಕಾರಣೀಭೂತವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಯಾವ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ಸುಖಪಡೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವಿರೋ ಅದೇ ಉದ್ಯೋಗವು ಸುಖವೀಯುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ದುಃಖತನದಲ್ಲಿ ದೂಡಲು ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವದೆಂಬದರ ಕಲ್ಪನೆ ನಿಮಗಿಲ್ಲ. ನಾನಿನ್ನು ಓಲಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಮುಂದೊದಗಬಹುದಾದ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾರದವನಾಗಿರುವೆನು. ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ನಿರೋಪಹೊಂದಲು ಬಂದಿರುವೆನು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಗಳಾದಂತಹರನ್ನು ನಿಮ್ಮ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಬಹುದು. ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಅನುಭವವು ಈಗ ನಿಮಗಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಯ ಪುಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸಿದೆನಲ್ಲ ಎಂಬ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ವಾಣಿಯು ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಡಬಹುದು. ಭವಿತವ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗದು. ಮಹಾರಾಜರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆ ಯಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಆಳಿಕೆ ಪ್ರಚಾರಂಜನಕಾರಿಯಿಲ್ಲ. ನೀವು

ಕೇವಲ ವಿಲಾಸಮಗ್ನರು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣಪಟುತ್ವವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ ಬಂಧುವಿನ ಸಹಾನುಭೂತಿಗೆ ಎರವಾದಿರಿ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಆಪಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಸಾಹಸಪಡುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಸೈ ಸೈ ಅನ್ನುವ ಜನ ಜಂಗುಳಿಯ ಜಿನ್ನು ಹತ್ತಿರುವಿರಿ. ನಿಮಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ— ನರ ಶಾರ್ದೂಲ ವೀರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ನಾತಕ್ಕಾಗಿ ದೀರ್ಘ ಸಾಹಸ ನಡೆಯಿ ಸಿರುವಿರಿ. ನೀವು ಮಾಡುವದು ನಿಮಗೆ ಚಂದ. ಮಹಾರಾಜರೆ, ಸದ್ಯದ ನಿಮ್ಮ ಓಟದಲ್ಲಿ ನಾನು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಬೋರ್ಕಲ್ಲಮೇಲೆ ಮಳೆಗ ರೆದಂತಾಗುವದು. ಆದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡಿ ಮುತ್ತಿಷ್ಟು ನಿಮ್ಮ ವಿರೋಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಯೋಚನೆ ನನ್ನದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ನಿರೋಪ ಕೊಡಿರಿ.”

ಬಲದೇವಯ್ಯನು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಾದವು. ಆಗ ಅವನು— “ಮಹಾ ಮಂತ್ರಿಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಧೋರಣವು ನನಗೆ ಅರಿಯದೆ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ಬಹಿ ರಂಗವಾಗಿ ನನ್ನ ಹಿತೈಷಿಗಳಾಗಿ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವು ಆ ನೀಚ ವಿಕ್ರಮನ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಲಿಡೆಯೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮಹಾಮಂತ್ರಿಸದದಿಂದ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿರುವೆನು. ಆದರೆ ನಿಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಡಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯದ ಕ್ಷುಬ್ಧ ವಾತಾವರಣವು ಶಾಂತವಾಗುವವರೆಗೆ ನೀವು ಕಣ್ಣು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು. ನೀವೂ ಕೇಶವಾದಿತ್ಯ ಮಹಾ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಿರುವ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನಾದರೂ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ರಿಸುವೆನು. ನೀವಿಲ್ಲದೆ ಜಾಲುಕೈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಕಾರಣವು ಕುಂತಿ ತವಾಗುವದೆಂಬ ನಿಮ್ಮ ಭ್ರಮೆಯು ನಿರಸನ ಹೊಂದುವವರೆಗಾದರೂ ನೀವು ಸೆರೆಯ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲೇಬೇಕಾಗುವದು.”

“ಮಹಾರಾಜರವರು ಅವೇಕ್ಷೆಇದ್ದಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸಬಹುದು. ಹೊರ ಗಿನ ಅನಿಷ್ಟ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ

ಕೊಂಡು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿರುವದೇ ಒಳಿತೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುವೆನು.” ಎಂದು ಶಾಂತಸ್ವರದಿಂದ ಬಲದೇವಯ್ಯನು ಉತ್ತರಿಸಿದನು.

ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮಂಚದಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿಟ್ಟ ಅಂಬಿ ಕಾದೇವಿಗೆ ವಿಷಾದವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವಳು ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—
 “ ನೀವು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ಹೃದಯದ ಅನಾತ್ಯರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದು. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಿರರ್ಥಕವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ ರೂಪಭಟ್ಟಿಯವರು ಇವರಂತೆಯೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಿಂದಲೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ವೈಭವಶಾಲಿಯಾಗುವದೆಂದು ಅವರು ಆಗಿಂದಾಗ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮನ ಸಹಕಾರಹೊಂದಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ಕರ್ಷೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರಿ. ಈಗಾಗಲೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವರು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸತ್ತ್ವಶಾಲಿಗಳು ಅವರು; ನಿಮ್ಮಹಾಗೆ ಅವರು ಪರಪ್ರಕಾಶಿತ ಗ್ರಹವಲ್ಲ; ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಿತ ರವಿಯಂತಿರುವರು. ಅಂತಹ ರವಿಗೆ ನಿಮ್ಮಂತಹ ರಾಹುವು ಎಷ್ಟುಕಾಲ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಬಹುದು ?

“ ವಿಕ್ರಮನು ರವಿಯೆ ? ”

“ ವಿಕ್ರಮನ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಆದಿತ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿಯೆ ಇರುವದು; ಅದು ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲ. ”

“ ನಾನು ರಾಹುವೆ ? ”

“ ವಿಕ್ರಮರ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳನ್ನು ತರುತ್ತ ಅವರ ಸುವಿಶಾಲ ಹಾಗೂ ಧವಳ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕುಂದು ತರುವಹಾಗೆ ಯಶ್ವಿ ಸುತ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಶನಿಗ್ರಹದಂತೆ ಪೀಡೆಯೀಯುತ್ತ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಿಗೆ ರಾಹುವಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಡುತ್ತ ಮನಸೋಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ನೀವು ರಾಹುವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಅವರು ರವಿ, ನೀವು ರಾಹು ! ”

“ ಓಹೋ! ಹೀಗೇನು? ಅವನು ರವಿ, ನಾನು ರಾಹು!”

“ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.”

“ ಒಳ್ಳೇದು, ನಿನಗೆ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಸಂದೇಹವಿದೆ ಈ ಸಂದೇಹವು ದೂರಾಗುವವರೆಗೆ ನೀನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು.”

ಕ್ಷುದ್ರನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಪ್ರಧಾನಮಾತ್ಯ ಬಲದೇವಯ್ಯನನ್ನೂ ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯನ್ನೂ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿರಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೆಂದು ಸಂಶಯ ಬಂದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದನು. ಕೇವಲ ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ವವಿದ್ದಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕ್ರಮ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು ಸೆರೆಮನೆಯ ಸಂಗಡಿಗರಾದರು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾ ಹಾಕಾರವೆದ್ದಿತು. ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಅಳಿಕೆಯು ರಾವಣೇಶ್ವರನ ಅಳಿಕೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು!

೧೩ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ತೆಂಕಣ ಕಾಲಗ!

ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯಾದ ತುಂಗಭದ್ರೆಯು ‘ಖಳ-ಖಳ’ ನಿನಾದದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದಳು. ಮಂಗಲ ಪ್ರಭಾತ ಸಮಯದ ತಾಮ್ರವರ್ಣದ ಅರುಣ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಪಾವನಕರವಾದ ತುಂಗಭದ್ರಾ ಜಲವು ತಾಮ್ರ ವರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಶೋಭಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ನದೀ ತಟಾಕದಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ರಣಭೀರಿಯು ‘ಧುಡುಂ-ಧುಡುಂ’ ಎಂದು ನಿನಾದ ಮಾಡತೊಡಗಿತ್ತು. ಅವನ ಮಹಾಸೇನೆಯೊಳಗಿನ ಸೈನಿಕರು ನದೀ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಆತುರತೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸೈನಿಕರು ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನೆಂಗಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜನಾದ ರಾಜಗನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುತ್ತಲೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ವಿರ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೇನೆಯು ರಾಜಿಗನ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಒಳ್ಳೆಯ ನಿಕರವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವು ನಡೆಯಿತು. ಉಭಯ ಸೇನೆಯವರೂ ತಮ್ಮ ವಿರಾವೇಶ ವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಎರಡು ಪ್ರಹರಗಳವರೆಗೆ ನಿಕರವಾಗಿ ಕಾಳಗವು ನಡೆಯಿತು. ತರುವಾಯ ರಾಜಿಗನ ಸೇನೆಯು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯ ತೊಡಗಿತು. ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪಜಯವುಂಟಾಗುವದೆಂದು ಅವನು ಎದೆಗೆಟ್ಟನು. ಇನ್ನೇನುಗತಿಯೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೂತ ನೊಬ್ಬನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಟ್ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರ ಮಹಾಸೇನೆಯು ನದೀ ತೀರವನ್ನು ತಲು ಪಿದೆಯೆಂದೂ, ಅದು ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಒಬ್ಬಳಿಯಾಗಿ ಬೇಗನೇ ಬರುವ ದೆಂದೂ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದನು. ಆಗ ರಾಜಿಗನಲ್ಲಿ ನವಚೈತನ್ಯವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸತೊಡಗಿದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರ ಮಹಾ ಸೇನಾಸಾಗರವು ಕೆಲವು ನಿಮಿಷ ಗಳಲ್ಲಿ ಬರಲಿದೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಸಹಾಯಕ ಸೇನೆಯು ಬರುವದೆಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಚದುರಿದ ಸೈನ್ಯವು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹೊಸ ಹುರುಪಿನಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲನುವಾಯಿತು.

ಸೋಮೇಶ್ವರನು ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ರಾಜಿಗನ ನೆರವಿಗೆ ಬರುವನಿರುವನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅವನು ಕಾಯ್ದಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಆ ಸೈನ್ಯವು ಬರ ಬಹುದೆಂದು ಅವನ ಕಲ್ಪನೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಿಗನ ಸೈನ್ಯವು ದಕ್ಕೇಗಿಡಾಗಿ ಹೋದಬಳಿಕ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸೈನ್ಯದ ಪಾರುಪತ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರು ಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಆ ವಿರಶಿರೋಮಣಿಯು ಎದೆಗುಂದಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕಾದಿಟ್ಟ ದಳವನ್ನು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆದುರಾಗಲು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ನಿಗೆ ಜೋಳರ ಶಕ್ತಿಯ ಅಳತೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆ ದಳದೊಡನೆ ಯುದ್ಧ

ಮಾಡಲು ಕೆಲ ವೀರ ಸೇನಾನಾಯಕರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ಕಾದಿಟ್ಟ ದಳದೊಡನೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸೈನ್ಯದ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸ ತೊಡಗಿದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನ ದಂಡಿನ ದಾರಿಯನ್ನು ಅವನು ಬಹಳ ವೇಳೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಕಲ್ಪನೆಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆದುರಾಯಿತು. ತುಮುಲವಾದ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ವೀರ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಕತ್ತಿಗಳ ಕಡತ, ಬಾಣಗಳ ಸುರಿಮಳೆ, ಬಿಲ್ಲುಗಳ ಝೇಂಕಾರ, ಕಲ್ಲುಗಳ ಸುಂಯ್ಯಾರ, ಆನೆಗಳ ಚೀರಾಟ, ಕುದುರೆಗಳ ಹೇಷ, ಗಾಯಾಳುಗಳ ಗೋಳಾಟ, ವೀರರ ಅರ್ಭಟ, ಮರಣೋನ್ಮುಖರ ಹಾಹಾಕಾರ ಮೊದಲಾದವು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದವು. ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಮೈಲುಗಳ ವರೆಗೆ ಹೆಣಗಲು ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದವು. ನೆತ್ತರದ ಕಾಲುಷೆಯು ಹರಿದು ತುಂಗಭದ್ರಾ ಜಲವನ್ನು ತಾಮ್ರವರ್ಣವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿತು. ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ವಿಕ್ರಮಾಂಕನು ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಅರಿಸೈನ್ಯವನ್ನು ಉಧ್ವಸ್ತ ಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅವನ ವೇಗವು ವಿದ್ಯುದ್ವೇಗವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ತನ್ನ ದಂಡಿನವರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತ ಎದುರಾಳಿಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತ ಕಾಲಯಮನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದನು. ಅತ್ತ ರಾಜಗನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕ್ರಮಾಂಕನ ದಳವಾಯಿಗಳ ವೀರಾವೇಶವು ಘನತೆಗೆರಿತ್ತು. ಮೊದಲೇ ಜರ್ಜರಿತ ರಾದ ರಾಜಗನ ಸೈನಿಕರು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಎದೆಗೆಟ್ಟರು. ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸಹಾಯಕ ಸೇನೆಯು ಬಂದರೂ ಅದರಿಂದ ತನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ರಾಜಗನು ನಿರಾಶೆಹೊಂದಿದನು. ಅವನು ಗಜಾರೋಧನಾಗಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ಬರಬರುತ್ತ ಅವನ ಸೈನ್ಯವು ಹಿಂದೆ ಸರಿಯತೊಡಗಿತು. ಇನ್ನು ವಿಜಯದಾಶೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಮನಗಂಡನು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಕಾಳಗ ಮಾಡತೊಡಗಿದರೆ ರಣಮಾರಿಗೆ ತಾನು ತುತ್ತಾಗುವೆನೆಂದು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

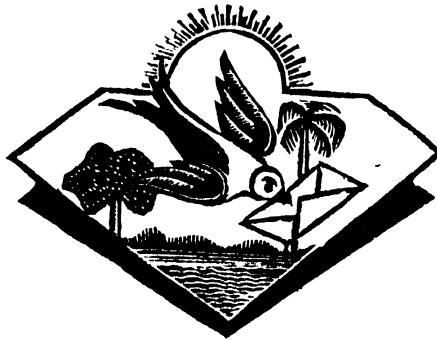
ಕೂಡಲೇ ಅವನು ರಣಭೂಮಿಯಿಂದ ಕಾಲ್ಡೆಗೆದನು. ಅವನ ಸೈನ್ಯವು ದಾರಿ ದೊರೆತಕಡೆಗೆ ಓಡತೊಡಗಿತು.

ಇತ್ತ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಎರಡೂ ಯುದ್ಧರಂಗಗಳು ಕಾಣುವಂತೆ ಎತ್ತರವಾದ ಆಸನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನು ಮೊದಮೊದಲು ಆಸನದಮೇಲೆ ನಿಂತು ವೀರ ಧ್ವನಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಬರಬರುತ್ತ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ವೀರಾವೇಶವು ಕುಗ್ಗತೊಡಗಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಧ್ವನಿಯೂ ಕುಗ್ಗಿತು. ರಾಜಿಗನ ಸೈನ್ಯವು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾದಕೂಡಲೆ ಅವನು ಆಸನದಮೇಲೆ ಕುಸಿಬಿದ್ದನು. ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಕ್ರಮಾಂಕನ ಸೈನ್ಯದ ಹೊಡತಕ್ಕೆ ತನ್ನ ದಂಡುಗಳೂ ದಳಪತಿಗಳೂ ಓಡತೊಡಗಿದ್ದರು. ನೋಡಿ, ಎದೆ ಎದೆ ಬಡಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದನು— “ಹೇಡಿಗಳೇ, ಓಡ ಬೇಡಿರಿ! ಕಾದಿ ಮಡಿಯಿರಿ! ಕೊನೆಗೆ ವಿಕ್ರಮನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನಾದರೂ ಕಡಿಯಿರಿ! ನಿಮ್ಮ ವೀರತ್ವವೆಲ್ಲಿಮಾಯವಾಯಿತು? ನಾನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಈ ಆಸನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವೆನೆಂಬದನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿ ಧೈರ್ಯಗೊಳ್ಳಿರಿ. ನಾನು ಓಡುವವರೆಗಾದರೂ ಹೋರಾಡಿರಿ!” ಎಂದು ಅವನು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸೈನಿಕರ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸೈನ್ಯವು ಹಣ್ಣುಗಾಯ ನೀರುಗಾಯಿಯಾಯಿತು. ಅದು ಒಡೆಯನ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳದೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿತು. ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗಲುಸಹ ದಾರಿ ದೊರೆಯದಾಯಿತು. ಅವನನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸೈನಿಕರು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ತಂದರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಪರಾಭವಗೊಂಡ ಅಣ್ಣನ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ವಿಧದಿಂದ ಹಿತ ಮಾಡಿದರೂ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಮೇಲೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೂ ಅಹಿತವನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿದಬಗ್ಗೆ ಅವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅತ್ಯಂತ ಖತಿಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಗಿಯಾದ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಹಿರಿಯನಾದರೂ ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಾದರೂ ತನ್ನ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆರವಾಗಿ ಸೆರೆಯ ಸಂಗಡಿಗನಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ತೆಂಕಣ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರತಾಪನಿಧಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಓಲಗ ನೆರೆಯಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಅತ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಕಾರಾಗ್ರಹವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜಾಜನರು ಶಾಂತಿ ಸಮಾಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುವಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವಬಗ್ಗೆ ಆಶ್ವಾಸನೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾದ ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ಸಿರೇಮನೆಯ ಕಷ್ಟದಿಂದಲೂ ಪತಿಯ ಅನಾಚಾರದ ವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಜರ್ಜರಿತಳಾಗಿ ಪರಲೋಕವಾಸಿಯಾದಳು. ಮುಂದೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನಾದರೂ ಬಹಳದಿಸಬಾಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಬನವಾಸಿನಾಡಿನ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ, ತಾನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುಖದ ನೆಲೆವೀಡು ಮಾಡಲು ಸಾಹಸಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

೧೪ ಹೃದಯದ ಭಾವಚಿತ್ರ !

“ ಸಖಿ ! ನೀನು ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ! ”

“ ಮಹಾಶ್ವೇತೆ, ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ನನ್ನ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳು ಇದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ. ”

“ ಅದೇಕೆ ದೇವೀ ? ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿಯಾಗಲು ತಕ್ಕದ್ದಾದ ನಿನ್ನ ಲಾವಣ್ಯವು ಎಂದಾದರೂ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಬಹುದೆ ? ”

“ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿಯಾಗಲು ನನ್ನ ಲಾವಣ್ಯವು ಯೋಗ್ಯವಿದ್ದರೂ ಯೋಗಾಯೋಗವು ಹಾಗೆ ಇದ್ದಹಾಗೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ”

“ ಅದೇಕೆ ಸಖಿ ? ”

“ ತಂದೆಯವರಾದ ಮಾರಸಿಂಹರು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಹರ್ಷ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರುವರು. ”

“ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಹರ್ಷರಾಜರೇನು ಮಾಂಡಲಿಕರಲ್ಲ. ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜರಿರುವರು. ಅವರು ಸಣ್ಣ ಸಾರ್ವಭೌಮರಂತಿರುವರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ರೇಸರರಿರುವರೆಂಬದು ನಿನಗೂ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಗುಣಾಢ್ಯರೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇನೆ. ”

“ ಏನಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಪಾಲು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕಾಶ್ಮೀರದಂತಹ ದೂರದ ಹಾಗೂ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜರನ್ನು ಏಕೆ ವರಿಸಬೇಕು ? ”

“ ಕಾಶ್ಮೀರವೆಂದರೆ ಭೂಲೋಕದ ನಂದನವನವೆನಿಸುವದಂತೆದೇವಿ ! ”

“ ಕರ್ನಾಟಕವೆಂದರೆ ಭೂಲೋಕದ ಅಮರಾವತಿಯೆನಿಸುವದು ಮಹಾಶ್ವೇತೆ ! ”

“ಚಂದ್ರಲೇಖಾದೇವೀ, ನೀವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ವರಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರುವುದು.”

“ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವು ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?”

“ಮಾರಸಿಂಹ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಪುತ್ರಿಯ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸದಂತಹ ಕಠೋರಹೃದಯಗಳಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿರುವೆನು.”

“ಅದೇನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅವರು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಹರ್ಷರಾಜ ರೊಡನೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯಿಸಿರುವರು. ಹರ್ಷರಾಜ ನಾದರೋ ನನ್ನನ್ನೇ ವರಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನಂತೆ!”

“ಹರ್ಷರಾಜರ ಸಂಕಲ್ಪವು ಹೀಗಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವು ಹೇಗಿದೆ ಚಂದ್ರಲೇಖಾದೇವೀ?”

“ವರಿಸಿದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರನ್ನೇ ವರಿಸುವೆನು.”

“ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸುವರೆ?”

“ತನ್ನಂತಹ ಮಾಂಡಲಿಕನೊಡನೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧ ಮಾಡಲು ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ಮಹಾರಾಜರು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅವರು ಹರ್ಷರಾಜನೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.”

“ನೀನು ನಿನ್ನ ಮನೋದಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲವೇ?”

“ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲವು ಹಿಂದಾಗಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಅವರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹರ್ಷರಾಜರಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಾವು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಹಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅನ್ನುವರು.”

“ಮುಂದೇನು ಗತಿ?”

“ಒದಗಿದರೆ ಸದ್ಗತಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದುರ್ಗತಿ. ನಾನು ನಿನ್ನ ನನ್ನ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು. ಸ್ವಯಂವರವನ್ನು ರಚಿಸುವ

ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಂದ ನಾನು ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಒಳಿತಾಗುವುದು. ಅವರು ಬ್ಯಾರದೇ ಹೋದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕೌಮಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗವಿದೆ. ”

“ ದೇವೀ, ಹರ್ಷರಾಜರು ನವತರುಣರು; ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಾದರೋ ನಾಲ್ಕತ್ತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದವರು. ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಭಾರ್ಯಾನ್ವಿತರು. ಈಗಾಗಲೇ ಅವರ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುಜನ ಪತ್ನಿಯಿರುವರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ”

“ ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವರೇ ನನ್ನ ಪತಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರು ನರಶಾರ್ದೂಲರಿರುವರು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇಷ್ಟವು ವರ್ಷದ ನವತರುಣರಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅವರು ದಂಡ ಯಾತ್ರಿಗಾಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನನ್ನ ತಂದೆಯವರ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಅಂದೇ ನಾನು ಅವರಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತಳಾಗಿರುವೆನು. ಅವರಾದರೂ ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೆಲವು ಕ್ಷಣಗಳವರೆಗೆ ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಈ ವಿಷಯವು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ನನ್ನ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರಿಕೆಯೂ ತಂದೆಯವರ ಸ್ವಯಂವರ ನಿಮಂತ್ರಣ ಪತ್ರಿಕೆಯೂ ಅವರ ಕೈಸೇರಿದರೆ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಈಡೇರುವುದು. ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಹರ್ಷರಾಜರ ಮನೋಭಂಗವಾದಂತಾಗುವುದು. ”

“ ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ನುಡಿದು “ ಮಹಾಶ್ವೇತೆ, ನಾನು ಒಂದು ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವೆನು. ಅದನ್ನು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣನಗರಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಬೇಕು. ”

“ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಗಲಿ ದೇವಿ! ”

ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಕರಾಡದ ಶಿಲಾಹಾರ ರಾಜನಾದ ಮಾರಸಿಂಹನ ಕುಮಾರಿಯು. ಇವಳ ಸೌಂದರ್ಯವು ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಖ್ಯಾತ

ವಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತರಾಪಥದ ರಾಜರು ಸಹ ಇವಳ ಸೌಂದರ್ಯ ಖ್ಯಾತಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಗ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಕರಾಡದ ವರೆಗೆ ಬಂದು ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಮಾರಸಿಂಹನೊಡನೆ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರು. ಕಾಶ್ಮೀರದ ಅರಸನಾದ ಹರ್ಷರಾಜನಂತು ಒಮ್ಮೆ ಕರಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ದೇಶದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವೈಭವವನ್ನೂ ತನ್ನ ಅತುಲ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬಿ ನೋಡಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಡೆದ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ತನ್ನವಳೇ ಎಂದು ಅವನು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಸ್ವಯಂವರದಿಂದ ಅವಳ ವಿವಾಹವು ನೆರವೇರುವದೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಣತಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಅವನು ಎದೆ ಗುಂದಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಕಾಶ್ಮೀರದ ವೈಭವಶಾಲಿ ಅರಸನಾದ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರನ್ನು ಅವಳು ಎಂದೂ ವರಿಸಲಾರಳೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯು ಅವನಿಗೆ ಇತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸೋರಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನಂತಹ ಶೂರ ಧೀರನನ್ನೂ, ರೂಪಸಂಪನ್ನನನ್ನೂ, ತರುಣನನ್ನೂ 'ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ವರಿಸುವಳೆಂದು ಅವನು ಬಗೆದಿದ್ದನು ತಾನು ಕರಾಡಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡದೆ ಬಂದದ್ದು ದಡ್ಡತನವಾಯಿತೆಂದು ಅವನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಬಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಕಾಶ್ಮೀರದ ರಾಜನ ಈ ಭಾವಚಿತ್ರವು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದೇ ತಡ, ಅದರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಕನ್ಯೆಯು ವರನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ಅವಳು ನಾಶಗೊಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು. ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಸಿಂಹನು ಸ್ವಯಂವರವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸ ಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದನು. ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ವರಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳೆನೋ ನಿಜ. ಸಾರ್ವಭೌಮರಾಜನೂ,

ಬಹುಪತ್ನೀತನೂ ಆದ ಅವನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯು ಮಾರಸಿಂಹನಿಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಸ್ವಯಂವರವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದನು.

ತಂದೆಯು ಸ್ವಯಂವರವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಆನಂದಗೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೇ ಬಾರದೆ ಹೋದರೆ ಗತಿಯೇನೆಂದು ಅವಳು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದಳು. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಿಂತೆಯ ಹಾಗೂ ಅನುಮಾನದ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಅವಳು ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಅವಳು ತನ್ನ ಈ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಸಖಿಯಾದ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಅವಳ ಪ್ರೇಮದ ಸಖಿಯೂ, ದಾಸಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಅವಳಾದರೂ ಒಡತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವಳ ಪ್ರಣಯಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲೊಪ್ಪಿದಳು.

ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯೂ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯೂ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯಲ್ಲಿ ನೌಕಾ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಂಭಾಷಣ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರು. ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಅಸ್ತಮಾನ ಸೂರ್ಯನ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕಿರಣಗಳು ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಮೊಗದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಗೊಳಿಸಿದ್ದವು. ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಪರಾವರ್ತನ ಹೊಂದಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಚಂದ್ರಮುಖದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಿತಮಾಡಿದ್ದವು. ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ನೌಕೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಲೆ—
“ಪ್ರಿಯಸಖಿ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ದರ್ಪಣವಿದೆಯೇ?”

• “ಈಗ ದರ್ಪಣವೇಕೆಬೇಕು ಮಹಾಶ್ವೇತೆ?”

“ನಿನ್ನ ಈಗಿನ ಚಂದ್ರಮುಖವನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.” ಮಹಾಶ್ವೇತೆ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ನುಡಿದಳು.

ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಸುಳ್ಳು ಸಿಟ್ಟು ತಂದುಕೊಂಡು— “ಬಡಿವಾರ ಮಾಡಬೇಡಬಿಡು ಮಹಾಶ್ವೇತೆ. ಏನೇನೋ ಅನ್ನುತ್ತಿರುವೆಯಾಯಿತು.”

“ದೇವಿ, ನಾನು ಸುಳ್ಳಾಡುವದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಟನ ರಾಣಿಯಾಗಲು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಯೋಗ್ಯಳಿರುವೆ” ಎಂದು ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ನುಡಿದು— “ದೇವಿ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಳಗಿನ ಸಂಘತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಲಾರೆಯಾ?”

“ತಿಳಿಸುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.”

“ನನಗೆ ಹೇಳದಂತಹ ಸಂಗತಿಯೇ ಅದು?”

“ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಓದಿ ನೋಡು” ಎಂದು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ನುಡಿದು ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರವನ್ನು ಉಡಿಯಿಂದ ತೆಗೆದು ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು—“ಇಂದು ನಿನಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಗಡ ತಂದಿರುವೆನು, ಓದಿ ನೋಡು.”

ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಪತ್ರವನ್ನೋದಿದಳು.

“ಮನೋಹರಾ!

ಈ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಣಯಿನಿಯಾದ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಚರಣದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗಿ ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಜೇಡುವೆನು.

ನನ್ನ ನಿಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣಗಳು ತಾವು ಸಭಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ, ನಾನು ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಯ ಮೇಲಿದ್ದಾಗ ಏಕಜೀವ ವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾನು ಮರೆತಿಲ್ಲ; ನೀವೂ ಮರೆತಿಲ್ಲ ವೆಂದು ನಾನು ನಂಬುತ್ತೇನೆ. ದುಷ್ಯಂತ ಮಹಾರಾಜನು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಮರೆತಂತಾಗಬಾರದೆಂದು ನಾನು ಈ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವೆನು. ದುಷ್ಯಂತ ಮಹಾರಾಜನ ಹಾಗೆ ತಾವು ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಈ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರಿಕೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೇ ನೆನಸಿಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ತವ ಕದ ಈ ಭೆಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲೆಂಬ ಮಾತು

ನಾನು ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ನೀವಾದರೂ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾರಿರಿ.

ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನೀವು ನನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರರು. ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಚರಣ ಕಿಂಕರಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಜೀವಿತವು ಸುಖಮಯವಾಗುವದು.

ನಾನು ಅಜ್ಞಳು, ಅಬಲೆಯು, ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬರೆಯಲಾರೆ. ಸ್ವಯಂವರ ಸಂಧಿಯನ್ನೂ, ಆ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಚಾತಕದಂತೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವೆನು.

ತಮ್ಮ ಚರಣದಾಸಿ,

ಚಂದ್ರಲೇಖಿ”

ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕಳು. ಅವಳ ನಗುತ್ತಲೆ- “ದೇವಿ, ನೀನು ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ವಿಕ್ರಮಾತ್ಮರ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ವಿಜಯಿಯಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಯ. ಈ ನಿಹೃದಯದ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವೆನು.”

“ಮಹಾಶ್ವೇತೆ, ದೂತನೊಡನೆ ನೀನೂ ಹೊರಡಬೇಕು. ನೀನು ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮನೋದಯವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸು. ಪತ್ರದಿಂದ ಭಾಷಣವನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ಅವರು ಸ್ವಯಂವರ ಬರುವಹಾಗೆ ಮನವೊಲಿಸಿ ಬರಬೇಕು ಕಂಡೆಯಾ?”

“ನಿಮ್ಮ ಅನುಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಾನೂ ಹೊರಡುವೆನು” ಎಂದು ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ನುಡಿದಳು.

ಸಂಧಿ ಪ್ರಕಾಶವು ಅಡಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಜಲವಿಹಾರ ಮುಗಿಸಿ ನೌಕೆಯನ್ನು ದಂಡೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

೧೫ ವಿದ್ಯಾಪತಿ ಬಿಲ್ಲಣ

ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ತೆಂಕಣ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದಮೇಲೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಬಹುಜನರ ಸಮ್ಮತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದ ಕುಕರ್ಮಿಗಳಾದ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದನು. ಅವನು ತನ್ನ ನಂಬಿಗೆಯ ಹಾಗು ಏಕನಿಷ್ಠ ಜನರನ್ನು ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನು ಇವನ ಪ್ರಧಾನಾಮಾತ್ಯನಾದನು. ಅನಂತಪಾಲಯ್ಯನು ಮಹಾಸೇನಾನಿಯಾದನು. ಗೋವಿಂದರಸನನ್ನು ಉಪಸೇನಾಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಇವನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಕೂಡಲೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಜನರಂಜನಕಾರಿಯಾಗಿ ಅರಸನೆಂದರೆ ದೇವನೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಪ್ರಜಾಜನರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಇವನ ಆಳಿಕೆಯು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಆಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಕಾಕರ ಭಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಮೇಶ್ವರದಿಂದ ಕಾಶಿಯ ವರೆಗೆ ಕೋಲಿಗೆ ಬಂಗಾರ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇವನು ವಿದ್ವಾಂಸನಿದ್ದು, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತರಿದ್ದು 'ಮಿತಾಕ್ಷರ' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಕರ್ತನಾದ ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನು ಇವನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಸ್ವಾರ್ಥಲಾಲಸೆಗಾಗಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಕೂಡ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಓಲಗದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಘನವಂತಿಕೆಯನ್ನು

ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀರಸನು ಮೊದಲು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ ಸ್ನೇಹಾಂಕಿತನೂ, ಏಕನಿಷ್ಠ ಸೇವಕನೂ ಅವನ ಅರಸಿಯಲ್ಲೊಬ್ಬಳಾದ ಮೈಲಾಲ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸಿದವನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಬಣ್ಣದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಅವನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ದ್ರೋಹ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಅವನು ತನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಾಮಂತಾಧಿಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ ದೊರೆತು ದಂಡನಾಯಕನಾದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕೀರ್ತಿ ಪ್ರಭೆಯು ದಶದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗತೊಡಗಿತು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವು ಅತ್ಯಂತ ಉಚ್ಚ ಸ್ಥಿತಿಗೇರಿತು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದಂತಹ ರಾಜಧಾನಿಯಿಲ್ಲ; ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಂತಹ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿಲ್ಲ; ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವದಂತಹ ವೈಭವವಿಲ್ಲ; ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವನಂತಹ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಲ್ಲ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಅನ್ನತೊಡಗಿದರು. ಇವನಿಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಘನಸಂತಿಕೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ತನ್ನ ಬಂಧುವಾದ ಜಯಸಿಂಹನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಬನವಾಸಿ ಮಹಾಮಂಡಲದ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಈ ಅಕೃತ್ರಿಮ ಬಂಧು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜಾಜನರೊಬ್ಬರೇ ಹೊಗಳಿದರು.

ವಿಕ್ರಮನು ವಿದ್ಯಾಪಕ್ಷಪಾತಿ. ಅವನು ಎಷ್ಟೇ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುವದನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇವನ ಔದಾರ್ಯ ಕೀರ್ತಿಗಳು ಭರತಖಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿದವು. ಇವನು ಪ್ರತಿವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನು ಅನೇಕ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅನೇಕ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಭೂದಾನ ಕೊಟ್ಟನು. ಇವನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿವರ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾ ಕವಿಗಳಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹೀಗೆ ವಿದ್ಯಾಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿದ್ದುದು ಭರತಖಂಡದ ತುಂಬ

ಪಸರಿಸಿತ್ತು. ಅನೇಕ ವಿಖ್ಯಾತ ಕವಿಗಳು ಇವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯತ್ತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಸಂಭಾವನೆ ಹೊಂದಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಈ ಘನವಾದ ಕೀರ್ತಿಯು ಕಾಶ್ಮೀರ ದೇಶದ ಘನಪಂಡಿತನಾದ ಬಿಲ್ಲಣ ಭಟ್ಟನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಇವನು ಜನ್ಮಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚೇದಿದೇಶದ ಕರ್ಣರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಈ ಚೇದಿರಾಜನು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದಮೇಲೆ ಬಿಲ್ಲಣ ಕವಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಅವನು ಕ್ಷೇತ್ರ-ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ರಾಮೇಶ್ವರ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದಮೇಲೆ ಅವನು ಕಲ್ಯಾಣನಗರಿಯ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

ಈ ಬಿಲ್ಲಣನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಯು. ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಆಶ್ರಯ ದೊರೆಯುವದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅವನು ಶಂಕೆಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಶ್ರೀ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಮಿತಾಕ್ಷರಾ ಎಂಬ ಟೀಕೆ ಬರೆಯತೊಡಗಿದ್ದ ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತನಿಗೆ ಬಿಲ್ಲಣನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾದನು. ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನು ಬಿಲ್ಲಣನ ಘನಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನನ್ನು ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು.

ಬಿಲ್ಲಣಭಟ್ಟನು ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅಭಿವಾದನೆಮಾಡಿ— “ ನಾಸೀದಸ್ತಿ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಕ್ಷಿತಿತಲೇ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಲ್ಪಂ ಪುರಂ | ನೋದೃಷ್ಟಃ ಶ್ರುತವಿವವಾ ಕ್ಷಿತಿಪತಿಃ ಶ್ರೀ ವಿಕ್ರಮಾಕೋಪಮಃ || ”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಬಿಲ್ಲಣ ಕವಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅನೇಕ ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಬಿಲ್ಲಣನು ಮಾಡಿದ ಗೀರ್ವಾಣ ಭಾಷಾ ಸೇವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು— “ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ನಿಮ್ಮಂತಹ ಕವಿಕುಲಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ನನ್ನ

ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವುದು ನನಗೆ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಷಣವಹವು ನೀವು ನನ್ನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬಹುದು. ನನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತರಾದ ಈ ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಮಹಾಕವಿಗಳು ಶ್ರೀ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಮಿತಾಕ್ಷರಾ ಎಂಬ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯತೊಡಗಿರುವರು. ಅವರು ಈ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವರು. ನೀವು ಯಾವದೊಂದು ಮಹಾ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ವಿಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿರದಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ನೀವು ಮಹಾಕವಿಗಳಿರುವಿರೆಂದು ವಿದಿತವಾಗುವುದು. ನೀವು ಯಾವ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಬರೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವಿರಿ?”

“ಮಹಾರಾಜರೆ!” ಬಿಲ್ಲಣ ಕವಿಯು ನಮ್ರತೆಯಿಂದ— “ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ‘ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಚರಿತೆ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವೆನು.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸಂತೋಷಬಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಚರಿತ್ರವು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಯಥಾಸ್ಥಿ ತವಾಗುವದೆಂದು ಬಗೆದು ಮಹಾಕವಿ ಬಿಲ್ಲಣಭಟ್ಟನಿಗೆ ತನ್ನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟನು.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತನು— “ಮಹಾರಾಜರೆ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಿದ್ದರಾಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಗೌರವ ದೊರೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಸಂಶನೀಯವು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಮತಾನುಯಾಯಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗೂ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿರುವದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾಕವಿ ಬಿಲ್ಲಣಭಟ್ಟರು ಆನಂದಬಟ್ಟಿರುವರು.”

ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಪ್ರತಿಹಾರಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು— “ಜಿಯಾ, ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕರಾಡದ ಶಿಲಾಹಾರ ರಾಜನ ದೂತನೂ, ರಾಜಕುಮಾರಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಾ ದೇವಿಯವರ ಸಖಿ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯೂ ಬಂದಿರುವರು. ಆಜ್ಞೆಯಾದರೆ ಒಳಗೆ ಕಳುಹಿಸುವೆನು.”

“ಚಂದ್ರಲೇಖಿ!” ವಿಕ್ರಮನು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ನುಡಿದನು.

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯೆಂದರೆ ಕರಾಡದ ಶಿಲಾಹಾರ ರೂರಸಿಂಹನ ಕುಮಾರಿಯು. ಭುವನೈಕ ಸುಂದರಿಯು. ಅವಳು ನಿಮ್ಮ ಉಳಿಗೆ ತನ್ನ ಸಖಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರಣಯ ಸಂಬಂಧವೇ ಇರಬಹುದಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರಲೇಖಾ ದೇವಿಯನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿರು ವೆನು. ನಿಜವಾಗಿ ಅವಳು ನಿರ್ಜರಾಂಗನೆ!” ಎಂದು ಬಿಲ್ಲಣ ಕವಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನು. ಅವಳ ರೂಪ ರಾವಣ್ಯಗಳು ಅಮರಣವಾಗಿ ಅವನ ಸ್ಮೃತಿಪಟಲದಿಂದ ಮರೆಯಾಗು ವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಶಿಲಾಹಾರ ರಾಜ ಮಾರಸಿಂಹನು ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ದಿನ ಅವನನ್ನು ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಗುಪ್ತರಿಗೆಯ ಮುಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಆ ಅಟ್ಟಾ ಯಿಕೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿದ್ದನು. ಆಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಆ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ದಂಗುಬಡೆದನು. ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯಾದರೂ ತ್ರಿಭುವನ ಮಲ್ಲ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾದಳು. ಕೆಲವು ಕ್ಷಣ ಅವರ ಇಬ್ಬರ ದೃಷ್ಟಿ ಮಿಲನವಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ಇಬ್ಬರೂ ಬಲುಮೆಯಿಂದ ಕಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲು ಕಿತ್ತಿದರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ನಿಗೆ ಅಂದು ನೋಡಿದ ರೂಪವು ಇಂದು ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಬಿಲ್ಲಣ ಕವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— “ಕವಿಪುಂಗವರೆ, ನೀವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಜಗನ್ನೋಹಿನಿಯೇ ಇರುವಳು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅವನು ಪ್ರತಿಹಾರಿಗೆ- ನೀನು ಕರಾಡದ ದೂತನನ್ನೂ, ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಸಖಿಯನ್ನೂ ಆರ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

“ ಮಹಾರಾಜರೆ, ಚಂದ್ರಲೇಖಾ ದೇವಿಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಟ ರಾದ ತಮ್ಮ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಸೇರಲು ತಕ್ಕವಳಿರುವಳು. ಕಾಶ್ಮೀರಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಹರ್ಷರಾಜರು ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಲು ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ನಾನು ಕರಾಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲದಿನ ಮಾರಸಿಂಹರ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದೆನು. ಕಾಶ್ಮೀರವು ನನ್ನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾರಸಿಂಹರು ನನ್ನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಜನ್ಮ ಭೂಮಿಯ ಯಥಾಸ್ಥಿತ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆನು. ತಮ್ಮ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಕಾಶ್ಮೀರಾಧಿಪತಿಗೆ ಕೊಡುವ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೂ ಮಾರಸಿಂಹರು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ಈಗ ಸ್ವಯಂವರದ ಆಟವನ್ನೇಕೆ ಹೂಡಿದರೋ ತಿಳಿಯದು. ಬಹುತರವಾಗಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಾ ದೇವಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹರ್ಷರಾಜನನ್ನು ವರಿಸುದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಊಹಿಸಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಕರಾಡದ ದೂತನೂ, ಚಂದ್ರಲೇಖೆಯ ಸಖಿಯೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರು ವಧುವಿನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಂದಿರಬಹುದು ” ಎಂದು ಬಿಲ್ಲಣ ಕವಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ತರುವಾಯ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಗಳೊಡನೆ ಹಾಗೂ ಈ ಹೊಸ ಕವಿಯಾದ ಬಿಲ್ಲಣನೊಡನೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಮಾತಾಡಿ ಓಲಗವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿದನು.

೧೬ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ

ಮಹಾಶ್ವೇತೆಗೆ ಸಾವಳದೇವಿಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಅತಿಥ್ಯ ಹೊಂದಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಾವಳದೇವಿಯು ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಊಟ-ಉಪಚಾರಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸನ್ಮಾನನೀಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭೋಜನೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸಾವಳದೇವಿಯು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕರಾಡದ ರಾಜ ಕುಮಾರಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಾ ದೇವಿಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದಳು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಸಾವಳದೇವಿಯೆಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮೂರು ಜನ ಭಾರ್ಯೆಯರಿದ್ದರು. ಎರಡನೆಯವಳು ಲಕ್ಷ್ಮಾದೇವಿ. ಮೂರನೆಯವಳು ಕದಂಬ ರಾಜನಾದ ಟಿಕ್ಕನ ಕುಮಾರಿ ಜಕ್ಕಲದೇವಿಯು. ನಾಲ್ಕನೆಯವಳು ಮಲ್ಲಿಯ ಮಹಾದೇವಿ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಹೆಂಡಿರು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗಿದ್ದರೂ ಚಂದ್ರಲೇಖಾದೇವಿಯಂಥಹ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿಯು ಐದನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸಾವಳದೇವಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯ ಜನಕ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇವೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು ಚಂದ್ರಲೇಖೆಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸಶ್ಚಾತ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಈಡೇರಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವಳು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಅವಳ ಒಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಭವನಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿದಳು.

“ಮಹಾಶ್ವೇತೆ, ಮಹಾರಾಜರ ಮುಖದಿಂದ ನಿನ್ನ ಒಡತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಪತ್ನಿಯರು ಉಂಟು. ಅವರು ಈಗ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನವರು. ವರಾಪೇಕ್ಷೆ ವಧುವಿಗೆ ವರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು ಗೊತ್ತಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಆವಶ್ಯಕ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಆ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ; ಇದು ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ನೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ-ಬಂದು ತಲ್ಲಣಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗ

ಒದಗಬಾರದು. ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯಂತಹ ನಿರ್ಜರಾಂಗನೆಗೆ ನವತರುಣ ರಾದ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೇನು ಕಡಿಮೆ? ನಿನ್ನ ಸಖಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿದಿರುವವೆ?”

“ ದೇವಿ, ಚಂದ್ರಲೇಖಾ ದೇವಿಯವರಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರ ವಿಷಯ ವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಣಯಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದವುಗಳಿರುವವು. ಪರಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅವು ನೆಲೆಗೊಂಡಿಲ್ಲ; ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿರುವರೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನೆಲೆಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಕರಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ವಸತಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಚಂದ್ರಲೇಖಾ ದೇವಿಯವರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ನಿಮ್ಮ ಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯವುಳ್ಳವರಾದರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರಾದರೂ ನನ್ನ ಒಡತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟು ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಮನೋಮನ ಸಂಬಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರು. ನೀವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಒಡತಿಗೆ ಗೊತ್ತಿವೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳು ಯಾವೂ ಅವರಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರ ಪಡಿಸುವದೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸುಹೃದಯದ ಸವತಿಯಿರುವುದು ಭೂಷಣವೇ ಸರಿ. ಅವರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುವದು. ದೇವಿ, ನಮ್ಮ ದೇವಿಯವರು ನಿಮ್ಮಂತೆಯೇ ಮಹಾನುಭಾವಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಸೂಯಾಗುಣವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಮತ್ವ ಭಾವನೆ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಿದೆ. ನಾನು ಒಬ್ಬ ದಾಸಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಗೆಳತಿಯಂತೆಯೂ, ಒಡಹುಟ್ಟಿವವಳಂತೆಯೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವರು. ನಾನಾದರೂ ಅವರನ್ನು ನನ್ನ ಒಡತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನಂತಹ ದಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧದ ಪ್ರೇಮ ತೋರಿಸುವ ನನ್ನ ಒಡತಿಯವರು ನಿಮ್ಮಂತಹ ಉದಾರ ಹೃದಯದ ಸವತಿಯರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಎಷ್ಟು ಹಿಗ್ಗುವರೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಈಗ ಹೇಳಲಾರೆನು. ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮಾತುಗಳು ಮುಂದೆ ತಾವಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವವಿರುವ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರ ಪೂರ್ವಕ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ.

ನೀವೆಲ್ಲರೂ ರಾಣಿ ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ನಿಮ್ಮ ಪತಿಗೆ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಮ್ಮತಿಯಾಯಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.”

“ ಮಹಾರಾಜರ ಇಚ್ಛೆಗೆ ನಾವು ಯಾರೂ ವಿರೋಧಿಗಳಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಲೇಖಾ ದೇವಿಯಂತಹ ದಿವ್ಯ ಲಾವಣ್ಯಮಯಿಯು ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಟನ ರಾಣಿಯೆನಿಸಿ, ರಾಜಮಂದಿರವನ್ನು ಭೂಷಿತಗೊಳಿಸುವದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಭಿಮಾನದ ಸಂಗತಿ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಒಡತಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಹೇಳು.”

ಸಾವಳ ದೇವಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅದುದರಿಂದ ಅವರ ಸಂಭಾಷಣಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿಂತವು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಬಂದಮೇಲೆ ಸಾವಳದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— “ ನಾನು ಬಂದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮಾತು-ಕತೆಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ”

“ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ; ನಿಮ್ಮ ಆಗಮನವು ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತು” ಎಂದು ಸಾವಳದೇವಿಯು ನಗುತ್ತ— “ ಹೋದಹೋದಲ್ಲ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಟವೇ ಬಿದ್ದಹಾಗೆ ತೋರುವದು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ!”

“ ಇಂತಹ ಚಟವು ದುಶ್ಚಟಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಿಸಲ್ಪಡುವದೇನು ಪ್ರಿಯೆ? ”

“ ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ತೋರುವದು? ”

“ ಬಹಳ ಜನ ಹೆಂಡರಿರುವದು ಗಂಡನಿಗೆ ಭೂಷಣ; ಬಹುಪತ್ನೀತನನ್ನು ವರಿಸುವದು ವಧುವಿಗೆ ಭೂಷಣ. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಹೆಂಡರಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಭಗವಂತನಾದನು. ನಮ್ಮಂತಹ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ಅಷ್ಟುಜನ ಬೇಡ, ಹತ್ತಿಂಟಾದರೂ ಬೇಡವೆ? ”

“ ನಿಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಸಿಂಧುವು ನೆಟ್ಟಗಿದೆ. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಪಮೆ ಕೊಡುವವರಾದ ನೀವು ಅವನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಿರಿ.

‘ವಾಸಾಂಸಿ ಜೀರ್ಣಾನಿ ಯಥಾವಿಹಾಯ ನವಾನಿ ಗ್ರಹ್ಣಾತಿ ಸರೋಪ ರಾಣಿ’ ಎಂಬಂತೆ ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ನಮ್ಮಂತಹ ಹಳೆಯ ಹೆಂಡಿರು ತಿರಸ್ಕೃತರಾಗಬಹುದಾದ ಪ್ರಸಂಗವೆಲ್ಲಿ ಬರುವದೋ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆ ನಮಗೆ! ಈ ಅಂಜಿಕೆಯು ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ನಾವು ನಾಲ್ವರೂ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಏಕೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಬಾರದು ಹೇಳಿರಿ?’

ನಗುತ್ತ ಸಾವಳದೇವಿಯಾಡಿದ ನುಡಿಗಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ ನಕ್ಕನು. ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯೂ ನಕ್ಕಳು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು— “ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯೇ ನಿವಾರಿಸುವಳು. ಅವಳು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯಳಿರುವಳು. ಅವಳ ಸಹವಾಸವು ನನ್ನಷ್ಟೇ ನಿಮಗೂ ಸುಖದಾಯಿಯಾಗುವದು.”

“ಬೇಕಾದದ್ದು ಬೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಸವಿ, ಸಾಗಲಿ ನಿಮ್ಮ ಲಗ್ನದ ಸಂತೆ!” ಎಂದು ಸಾವಳದೇವಿಯು ನುಡಿದು— “ನಾನೇನೋ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡುವ ದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಈ ನಂಬಿಕೆಯ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ನೂತನ ವಧುವಿನ ಪ್ರಣಯಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು.”

“ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನಗುತ್ತ ನುಡಿದು ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು.

ಸಾವಳದೇವಿಯು ಪತ್ರವನ್ನೋದಿದ ಮೇಲೆ— “ಸೌಂದರ್ಯ ದಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯಳು; ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯಳು, ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯಳು; ಪ್ರಣಯದ ಬೆಡಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯಳು! ಇಂತಹ ಸವತಿಯಿರುವದು ನಮಗೂ ಬೇಕಾದ ವಿಷಯ. ಬೇಕಾದದ್ದು ಬೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಸವಿಯಾಗುವದೇ ಸರಿ” ಎಂದು ವಿನೋದ ಮಾಡುತ್ತ ಅವಳು ಹೇಳಿದಳು.

ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರ ಈ ವಿನೋದ ಸಂಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಗೆ ಸಂಭ್ರಮವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವಳು ತನ್ನ ಮನೋದಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲು— “ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯವರೆ, ಮಹಾರಾಜರೆ, ನೀವು

ವಿನೋದದ ಕಣಿಯಾಗಿರುವಿರಿ: ನಿಮ್ಮ ಮಂದಿರವು ಪ್ರೇಮದ ಮಂದಿರವು ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯ ಮಂದಿರವೂ ಪ್ರೇಮಭರಿತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಇಂತಹ ಆನಂದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಲೋಲಾಡುತ್ತ ಆತ್ಮಾಳಂದ ಹೊಂದುವ ಕಾಲವು ಚಂದ್ರಲೇಖಾದೇವಿಯವರಿಗೆ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದುದು ಅವರ ಪ್ರಾಕ್ತನ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದಲೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು— “ನಮ್ಮ ಒಡತಿಯರ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಉತ್ತರ ದೊರೆತಹಾಗಿದ್ದರೂ, ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು.”

“ಯಾರಿಂದ ಉತ್ತರ ಬೇಕು?” ಎಂದು ಸಾವಳದೇವಿಯು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು.

“ಯಾರಿಂದ ದೊರೆತರೂ ನನಗೆ ಸರಿ ಹೋಗುವದು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಒಡತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವನಿಸಬೇಕಾದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಪತ್ರವಿದೆಯೋ ಅವರಿಂದ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಮತವಿದೆ.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಬರೆದು ಸಾವಳದೇವಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, “ಓದಿನೋಡಿ ನಿನೇ ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಗೆ ಕೊಡು.”

ಸಾವಳದೇವಿಯು ಪತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದತೊಡಗಿದಳು—

“ಪ್ರಿಯೆ ಚಂದ್ರಲೇಖೆ,

ಅಂದು ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರೇಮಾಂಕುರವು ವೃಕ್ಷರೂಪಿಯಾಗಿ, ಫಲದ್ರೂಪ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬರುವೆನು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟನನ್ನು ವರಿಸಲು ನೀನು ಹೇಗೆ ಆತುರಳಾಗಿರುವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಜಗನ್ನೋಹಿನಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ವರಿಸಲು ನಾನು ಆತುರನಾಗಿರುವೆನು.

ನಿನ್ನ ಪ್ರಣಯೇಚ್ಛು,

ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ”

ಪತ್ರವನ್ನೋದಿದ ಮೇಲೆ ಸಾವಳದೇವಿಯು— “ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮರಸವಿದ್ದಹಾಗೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆ ರಸವಿದೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಪತ್ರವನ್ನು ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿದಳು.

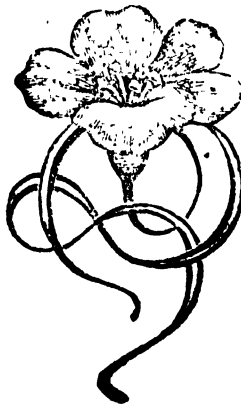
ತರುವಾಯ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಮಹಾಶಾಜನನ್ನೂ, ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನೂ ಕುರಿತು— “ಉಭಯತರೂ ನನಗೆ ನಿರೋಪ ಕೊಡಿರಿ.”

“ಹೋಗಿಬಾ!” ಎಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನುಡಿದನು.

“ಹೋಗಿ ಪ್ರಣಯ ದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಬಾ” ಎಂದು ಸಾವಳದೇವಿಯು ನುಡಿದಳು.

“ಪ್ರಣಯ ದೇವನೊಡನೆ ಪ್ರಣಯ ದೇವಿಯು ಬಂದೇ ಬರುವಳು. ಒಡತಿಯ ಪಡಿನೆಳಲಿನಂತೆ ನಾನು ಅವಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವೆನು.”

ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ಅರಸು ಅರಸಿಯರ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಕಲ್ಯಾಣನಗರಿಯಿಂದ ಕರಾಡದ ಕಡೆಗೆ ಪಯಣ ಮಾಡಿದಳು.

೧೭ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಸ್ವಯಂವರ

ಮಾರಸಿಂಹನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕರಾಡದಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲವೇ ಗೊಂದಲ. ರಾಜಕುಮಾರಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಸ್ವಯಂವರದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಭರತಖಂಡದೊಳಗಿನ ಬಹುತರ ರಾಜಮಹಾರಾಜರೂ ರಾಜಕುಮಾರರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಅಪವಾದವಾಗಿ ಉಳದಿದ್ದರೆ ತೀರ ವಯೋವೃದ್ಧರೂ, ಚಂದ್ರಲೇಖಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವರೂ, ವಿವಾಹವಯಸ್ಕರಲ್ಲದಂತಹರೂ ಅತಿ ಕುರುಪಿಗಳೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡವರೂ ಇರಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ದಿಕ್ಷಿಣಾಪಥದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಉತ್ತರಾಪಥದಲ್ಲಾಗಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ವರಸಂದಣಿಯು ಎಂದೂ ಆಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಜನರು ಅನ್ನತೊಡಗಿದ್ದರು. ಮಾರಸಿಂಹನು ಎಲ್ಲ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೂ ಯೋಗ್ಯ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅರಮನೆಯ ಪಟಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾದ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಯಂವರದ ಕಾಲವು ಸಮಾಪಿಸಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜರೂ ರಾಜರೂ ಯುವರಾಜರೂ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಚಾತಕದಂತೆ ಅಸ್ಪ್ರಾಂಗಳನೆಯಂತಹ ಚಂದ್ರಾನನೆ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಈಗ ಬರುವಳು, ಆಗ ಬರುವಳು, ಮುಹೂರ್ತ ಸಮಾಪಿಸಿತು, ಬೇಗ ಬರುವಳು ಎಂದು ವರಜನರು ಗುಜುಗುಜು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವದರ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಧ್ವನಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಮಿಸೆ ಹುರಿಮಾಡಿ ಕನ್ನಡಿ ನೋಡುವನು; ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಮುಕುಟ ಸರಿಮಾಡಿ ಗೋಣು ಹೊರಳಿಸುವನು; ಮಗದೊಬ್ಬನು ಕಂಠಹಾರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಎದೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವನು; ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಮಂಟಪ ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಈ ವರವೃಂದದ ಜೇಷ್ಠಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಗು ನಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ತಂದೆ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಮಗನು

ತಲೆಬಾಗಿ ಸಿ ಕುಳಿತದ್ದು ನೋಡಿ ಅವರು ಪಿಸುಗುಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಮಗನು ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ತಂದೆ ಬಂದದ್ದು ನೋಡಿ ನಸುನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಅಣ್ಣನು ಬರನೆಂದು ತಮ್ಮನೂ, ತಮ್ಮನು ಬರಲಾರನೆಂದು ಅಣ್ಣನೂ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿನೋದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುದುಕನಾಗಿದ್ದರೂ ದೇಹಯಷ್ಟಿ ಬಡವಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬಂದ ವೃದ್ಧ ವರನನ್ನೂ, ಬಡವರಾಗಿದ್ದರೂ ಬಡಕರಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮದದಿಂದ ಬಂದ ಲಘುಜನಪತಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಅವರು ಹಾಸ್ಯ ಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಗೊಂದಲ ನಡೆದಾಗ ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಿದ ವೇಳೆಗೆ ವಧುವಾದ ಚಂದ್ರಲೇಖೆಯು ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಕೂಡಲೇ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿಯ ಸದ್ದಡಗಿಹೋಯಿತು. ಮಹಾಜನಗಳಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಮಂಟಪವು ಜನಗಳಿಲ್ಲವೇನೋ ಎಂಬಹಾಗೆ ಭಾಸವಾಗತೊಡಗಿತು. ಎಲ್ಲರ ನೇತ್ರಗಳೂ ಏಕಸಮಯಾವಚ್ಛೇದದಿಂದ ಚಂದ್ರಲೇಖೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಟ್ಟವು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದುದೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಮುಖವು ಯಾವಗತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ ಎಂದು ಚಿಕಿತ್ಸಕ ಬುದ್ಧಿಯವರು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬನು ಕನ್ನಡಕ ಧರಿಸಿ ನೋಡುವನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡುವನು, ಬೇರೊಬ್ಬನು ಕಣ್ಣು ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ನೋಡುವನು. ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಎರಡೇ ಅನೇಕಾನೇಕ ಬಗೆಯಾಗಿ ವರರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಕನ್ಯಾಮಣಿಯಾದ ಚಂದ್ರಲೇಖೆಯು ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ವರವೃಂದದ ಕಡೆಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಕ್ಷೇಪಮಾಡಹತ್ತಿದಳು. ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಮುಖವು ಬಾಗಿತು. ಮೊಗದಲ್ಲಿ ನಗುವು ತುಂಬಿತು. ತುಂಬಿದ ನಗುವು ದೊಡ್ಡ ದಾಗದೆ ನಸುವಾಗಿಯೇ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. 'ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದಳು, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವಳು' ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳು ವರವೃಂದದ ಕಡೆಯಿಂದ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊರಬೀಳತೊಡಗಿದವು.

ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆಯಮೇಲೆ ಪುರೋಹಿತರು “ ಸುಮುಹೂರ್ತವು ಸಮಾಪಿಸಿತು ” ಎಂದು ಸಾವಧಾನಗೊಳಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ವೇದಿಕೆಯನ್ನಿಳಿದಳು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ದಾಸಿಯೂ ಸಖಿಯೂ ಭಗಿನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರು ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು

“ ಸಖಿ, ಇವನು ನೋಡೆ ಅಂಗರಾಜ. ಮಂಗನಹಾಗಿದ್ದರೂ ಇಂಗಿತಜ್ಞ ”

ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಸರಸ ಕನ್ನಡದ ರಸಗಂಧವನ್ನರಿಯದ ಅಂಗರಾಜನು ತನ್ನ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಮಂಗನಹಾಗೆ ಮೊಗವಾಡಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಸಿರಿಮೊಗವನ್ನೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನು.

“ ಸಖಿ, ಇವನು ಕಾಶ್ಮೀರಪತಿ ಹರ್ಷರಾಜ. ಮನದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷದ ಲವಲೇಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹರ್ಷ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟು ಹರ್ಷಪಡುತ್ತಿರುವನು. ತನ್ನ ದೇಶ ನಂದನವನ. ಆನಂದ ಪಡಬೇಕಾದರೆ ನಂದನವನದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಬೆಡಗಿನ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಇವನೇ ನೋಡೆ. ”

ಹರ್ಷರಾಜನು ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಮಾತಿನ ಮರ್ಮವನ್ನರಿಯದೆ ತನ್ನ ಪ್ರಶಂಸೆ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಕೆಮ್ಮಿದನು. ವಧುವು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಲೆಂದು ಖೇಕರಿಸಿದನು. ವಧುವು ಮುಂದೆ ಹೊರಟಳು. ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿದರೆ ಚಂದವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿಬರೋಣವೆಂದು ಮುಂದಡಿಯಿಟ್ಟಳೆಂದು ಕಾಶ್ಮೀರಾಧಿಪತಿಯು ನುಡಿದುಕೊಂಡು ಗಂಭೀರತೆಯಿಂದ ಕುಳಿತನು.

“ ಸಖಿ ಇವನು ನೋಡೆ ಕೋಡಗದಂತಹ ಕೊಡಗಿನ ದೊರೆ! ”

ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲೆಂದು ಕೊಡಗಿನ ದೊರೆಯು ತನ್ನ ಕೊಡೆಯನ್ನೆತ್ತಲು ಅಂಗರಕ್ಷಕನಿಗೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದನು.

ಚಂದ್ರಲೇಖಿ ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದಳು. ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಆಸನ ಮಂಡಿತರಾದ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ- “ ಇವನು ಗುರ್ಜ ರಾಧಿಪತಿ, ಇವನು ಚೇದಿರಾಜ; ಇವನು ಮಾಳವದ ದೊರೆ, ಇವನು ವಂಗರಾಜ, ಇವನು ಕಳಿಂಗದರಸ, ಇವನು ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿಯ ಕಾಂಭೋಜದೊಡೆಯ, ಇವನು ಕಣಿವೆಯಾಚೆಯ ಗಾಂಧಾರದಧಿಪತಿ, ಇವನು ಹಿಮಗಿರಿಯ ನೆರೆಯ ನೇಪಾಲದವನಿಪ, ಇವನು ಪಾಂಡ್ಯರಾಜ. ಇವನು ಮಗದಾಧಿಪತಿ, ಇವನು ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಭೂಮಿಪ, ಇವನು ಚೇದಿ ರಾಜ, ಇವನು ಲಾಟಾಧೀಶತನಯ. ಹೀಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ನಡೆದಳು. ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೆಲವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೂ, ಕೆಲವರನ್ನು ನೋಡದೆಯೂ ಸಾಗಿದ್ದಳು. ಒಬ್ಬನು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಲಟಕಿ ಬಾರಿಸುವನು, ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಹುಸಿಗೆಮ್ಮು ಕೆಮ್ಮುವನು, ಮಗದೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಮುಂದಿರುವ ತಾಂಬೂಲದ ಕರಡಿಗೆಯನ್ನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಬಾರಿಸುವನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಕ್ಷುಡಲಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅಭಿನಯ ಮಾಡುವನು. ಹೀಗೆ ಜೇಷ್ಟ್ರ ನಡೆದಿರುವಾಗ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯೂ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು.

“ ಸಖಿ, ಇವರನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ ನಿರೀಕ್ಷಿಸು. ಮಹಾವುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಿಗಳು, ಪ್ರತಾಪನಿಧಿಗಳು, ಮಹಾನುಭಾವರು, ಮಹೋನ್ನತ ವೈಭವ ಶಾಲಿಗಳು, ಮಹತ್ತರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುತರು, ನಿಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರರು. ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನದಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಗೂ ಬೆಳಕನ್ನು ಕೆಡಹಿದವರು ಇವರೇ ನೋಡಿ ! ”

ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಮುಖವನ್ನೆತ್ತಿದಳು, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಬಾಗಿಸಿದಳು. ಮುಖವು ಅರಳಿತು; ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಬೆಳಗಿತು. ಆನಂದದಿಂದ ಹೊಳೆಯಿತು. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕಳೆಯೇರಿತು. ಅವಳು ಮತ್ತೆ ಮುಖವೆತ್ತಿದಳು. ಕೈಯೆತ್ತಿದಳು. ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಳು !

ಮುಗಿಯಿತು. ಸ್ವಯಂವರದ ಅನಂದದ ಕಾರ್ಯವು ಕೊನೆ ಗಂಡಿತು. ಅಂದಿನ ಅನಂದದ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನಂದಬಟ್ಟವರೇ ಸ್ವಲ್ಪಜನ; ಕಳವಳಗೊಂಡವರೇ ಬಹುಜನ.

ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವನು ಪತ್ನಿಯ ವಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಆಸನ ದಲ್ಲಿ ವಾಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪುರೋಹಿತರು “ಸುಮು-ಹೂರ್ತೇ ಸಾವಧಾನಃ” ಎಂದು ಅಕ್ಷತಾರೋಪಣ ಮಾಡಿದರು.

“ಅಪಮಾನ! ಅಪಮಾನ!” ಎಂಬ ಕೂಗು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಕೇಳಬಂದಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಕಾಶ್ಮೀರಾಧಿಪತಿ ಹರ್ಷ ರಾಜನು ತನ್ನ ಕುಡಿವಿಾಸೆಗಳನ್ನು ತಿರುವುತ್ತ ಕೆಡುಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕೂಗುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ.

“ಆಶೆಹಚ್ಚಿ ಕರೆಯಿಸಿ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿದ ಮಾರಸಿಂಹನ ಸೇಡು ತೀರಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡುವೆನೆ! ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗತಕ್ಕವಳಿಗೆ ಗಂಡನಾದ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಗತಿಗಾಣಿಸದೆ ಬಿಡುವೆನೆ?” ಎಂದು ಕಾಶ್ಮೀರಾಧಿಪತಿಯು ಮತ್ತೆ ಕೂಗಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದನು. ಆದರೂ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಲೂ, ಗಂಭೀರ ವಾಣಿಯಿಂದಲೂ— “ಹರ್ಷರಾಜಾ, ನೀನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟು ಹೋದರೆ ನಿನಗೂ ಹರ್ಷ, ನಮಗೂ ಹರ್ಷ. ಗಲಭೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಹರ್ಷ ಮಾಯವಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಹರ್ಷರಾಜನೆಂದು ಮೆರೆಯುವ ನೀನೂ ಮಾಯನಾಗುವೆ.”

“ಒಳ್ಳೇದು, ಒಳ್ಳೇದು. ಕಾಲಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಉರಿದಿದ್ದ ಹರ್ಷರಾಜನು ಉರಿಯುತ್ತಲೆ ಹೊರಹೊರಟನು.

“ವಿಕ್ರಮರಾಜನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೇಕೆ ಅಮಂತ್ರಣ ಪತ್ರಿಕೆ ಕಳಿಸಬೇಕೋ!” ಎಂದು ಮಾಳವದರಸು ಅಳುಮೋರೆಯಿಂದ ನುಡಿದು, ಆಸನದಿಂದೆದ್ದು ಸಾಗಿದನು.

“ ಓಹೋ! ಇಂಥ ಹೆಣ್ಣಿಗೆನು ಕಡಿಮೆ. ನಾನೇನೋ ಚಂದ
ವುಳ್ಳವಳೆಂದು ಬಂದೆನು ” ಎಂದು ಕಾಂಬೋಜರಾಜನು ಜಂಬದಿಂದ
ನುಡಿದು ನಡೆದನು.

“ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರು ನಮ್ಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು. ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವ
ಭೌಮನ ಮಹಾರಾಣಿಯಾಗತಕ್ಕವಳು ನನಗೆ ಮಾತೆಯ ಸಮ ” ಎಂದು
ಕೊಡಗಿನ ಒಡೆಯ ಸಡಗರದಿಂದ ಅಂದು ಮುಂದಾದನು.

“ ನಾನು ಸ್ವಯಂವರ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದವನು. ನೀವು ಮತ್ತೇ
ನಾದರೂ ಅಂದೀರಿ ” ಎಂದು ಮುದಿಚೇದಿರಾಜನು ಸೋಜಿಗಗೊಳ್ಳು
ವಂತೆ ಓಡಿದನು.

“ ದೇಶವಾವುದೋ ಭಾಷೆಯಾವುದೋ ಮಾಲೆ ಹಾಕದಿದ್ದು ದೇ
ಲೇಸಾಯಿತು ” ಎಂದು ಅಂಗರಾಜನು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದನು.

ಮಂಟಪವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬರಿದಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು
ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಎದ್ದನು. ಮಾರಸಿಂಹನು ಎದುರಿಗೆ
ಬಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನೂ ಮಗಳನ್ನೂ ಆಲಿಂಗಿಸಿದನು. ನವ ದಂಪ
ತಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ಅಭಿವಾದನೆ ಮಾಡಿದರು.

ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭವು ನೆರವೇರಿತು. ಈ ಸಡ
ಗರದ ಸಮಾರಂಭವು ಪೂರೈಸಿದಮೇಲೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಚಂದ್ರಲೇಖಿ
ಯೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣ ನಗರಿಗೆ ತೆರಳಿದನು.

೧೮ ಹುಚ್ಚು ಹಂಬಲ

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಶಕ ೯೯೯ ನಳ ಸಂವತ್ಸರ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ೧ ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೧೭೦೫ ಮಾರ್ಚ ತಿಂಗಳ ೯ ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿವಸ ಪಟ್ಟಬಂಧ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ ಶಕವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರಜಾ ಜನರು ಈ ಶಕ ವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರೇಮ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ದೊರೆ ಯು ಶಕವು ರುಷನಾಗಲು ಅರ್ಹನೇ ಇರುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗಿತ್ತು. ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ದಿನ ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಿರುದುಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ, ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲನೆಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಿರುದನ್ನು ಅವನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಯಾದ ಕಾಶ್ಮೀರಭಟ್ಟ ಬಿಲ್ಲಣನಿಗೆ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವ ವಿದ್ಯಾಪತಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಈ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಅರ್ಪಿಸಿದನು. ಬಿಲ್ಲಣನು ಇವನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಚಂಪ್ರಲೇಖಿಯ ಸ್ವಯಂವರದವರೆಗಿನ ಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದನು ಇದನ್ನು ಆ ಕವಿಯು ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಜಧಾನಿಯೊಳಗಿನ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪಂಡಿತರಾದ ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಆಸ್ಥಾನ-ಕವಿಗಳೆದುರಿಗೆ ಓದಿ ತೋರಿಸಿದನು. ಯಥಾ ಸ್ಥಿತವಾದ ಈ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು; ಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಮೆಚ್ಚಿದನು. ಅಂದೇ ಅವನು ತನ್ನ ಈ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಗೆ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವ ವಿದ್ಯಾ ಪತಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ ಒಂದು ನೀಲ ಭದ್ರವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ದಂಡಿನೊಡನೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಆನೆ ಭದ್ರಗಳಮುಂದೆ ವಿದ್ಯಾಪತಿ ಬಿಲ್ಲಣಭಟ್ಟನ ಆನೆ ಭದ್ರಗಳು ಕಂಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನ ಕೀರ್ತಿಯು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಬಾಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ವಿಕ್ರಮವು ಕಾರಣವಾಯಿತಲ್ಲದೆ, ಬಿಲ್ಲಣ ಭಟ್ಟನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಶತಃ ಕಾರಣೀಭೂತನಾಗಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಬಿಲ್ಲಣ ಭಟ್ಟನಿಂದ

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಗುಣಗಳ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವು ಚನ್ನಾಗಿ ಆಯಿತೆಂದೆ
ನ್ನಲು ಪ್ರತ್ಯವಾಯವಿಲ್ಲ.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ತನ್ನ ಅಪ್ರತಿಮ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ
ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವೈರಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ
ಹೊರಗೆ ಸಹ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ವವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಇಂತಹ ವೈಭವ
ಶಾಲಿಗಳೂ ಘನವಂತರೂ ಆದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ
ವೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರನ ವರ
ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನಿಜವಾಗಿ ಅವತಾರಿಕ ಪುರು
ಷನೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಪ್ರಜಾಜನರಲ್ಲುಂಟಾಯಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಲಲಿತ
ಕಲೆ, ಶಿಲ್ಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಇವನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು
ಹೊಂದಿದವು. ಇವನ ಆಳಿಕೆಯು ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಆಳಿಕೆಯಂತೆ ಪರಿಣ
ಮಿಸಿತು. ಬಿಲ್ಹಣ ಕವಿಯು “ ಜನೈರವಜ್ಞಾತ ಕವಾಟ ಮುದ್ರಣೈಃ
ಕ್ಷಪಾಸು ರಕ್ಷಾ ವಿಮುಖೈರಸುಷ್ಯತ | ಕರಾವಿಶಂತಿಸ್ಮಗವಾಕ್ಷ ವರ್ತಮಸು
ಕ್ಷಪಾಪತೇಶ್ಚಿದ್ರ ಪಥೈರ್ನ ತಸ್ಯರಾಃ || ” ಎಂದರೆ ಜನರು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
ತಮ್ಮ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಮುಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವರಿಗೆ ಕಳ್ಳರ
ಭೀತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಕಳ್ಳರಿಗೆ ಬದಲು ಚಂದ್ರ ಕಿರಣಗಳು ಅವರ ಗ್ರಹಗ
ಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೊದಲಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ದೇವ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ
ವರ್ಣಿಸಿರುವನು. ಈ ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಆಳಿಕೆ
ಯನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಸುವರ್ಣ ಯುಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನೂ
ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ವೈಭವಗಿರಿಯ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಶಿಖರದಮೇಲೆ
ಒಯ್ದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಮಹಾರಾಜನು ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಿ ಇದ್ದನು. ಇವ
ನಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರೂ ಉದಾರರೂ ಆದ ಸಮ್ರಾಟರು ಜಗತ್ತಿನ
ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಜನರಿರುವರೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು. ಇವನು
ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ ಔದಾರ್ಯವೂ ಮಹಾನುಭಾವ
ತೆಯೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋದಂತೆ, ತಮ್ಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ

ಭಾವನೆಗಳು ಕೂಡ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗವೆಲ್ಲಬರುವದೋ ಎಂದು ಅವನು ಭಯಗ್ರಸ್ಥನಾಗಿದ್ದನು. ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಜಾ ಜನರು ಸುಖ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಲಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಇತ್ತು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಾಂಡಲಿಕರಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಇಂತಹ ಅರಸರಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಇಂತಹ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವು ನಡೆದಿರುವದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಸಂತಪ್ತನಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕಾರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಜಯಸಿಂಹನಿಗೆ ಯುವರಾಜ ಪದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬನವಾಸಿಯ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರನನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನಷ್ಟೆ? ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇವನು ಕೂಡ ಮನಸೋಕ್ತ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವವನೂ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ಆಳುವಂತಹನೂ, ತನ್ನ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತರದೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಚು ನಡೆಯಿಸಲು ಪ್ರವೃತ್ತನಾದಂತಹನೂ ಆಗಿರುವನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಕರ್ಣೋಪಕರಣವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿತ್ತು ಯಾವದೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡರೂ ಪರಾಮರ್ಶ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಾಣ್ನುಡಿಯಂತೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕಾರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳದೆ, ಆ ನಾಡಿನ ವಾತಾವರಣವು ಹೇಗಿರುವದು, ಜಯಸಿಂಹನ ನಡವಳಿಕೆಯೇನು, ಜನದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಹೇಗಿವೆ, ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಅತ್ಯಂತನಂಬಿಗೆಯ ಗುಪ್ತ ಚರರನ್ನು ವೇಷಾಂತರದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಹಾಗು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇವನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಮೈಲಾಲದೇವಿಯ ಪತಿ ಕದಂಬ ಎರಡನೆಯ ಜಯಕೇಶಿಯನ್ನು ಬನವಾಸಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯ ಸ್ವಯಂವರ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಖ ಸಂಕಥಾ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಶಾಂತಿಯ ತವರುಮನೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸೂ ಶಾಂತತೆಯ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿತ್ತು. ಅವನು

ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಾ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ನೌಕಾ ಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಲೂ, ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಕವಿಗಳೊಡನೆ ಯಾವುದೊಂದು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಲೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮ ನೀತಿಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಆನಂದದಿಂದ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯ ಮಹಾ ಸೇನಾಪತಿ ಅನಂತಪಾಲಯ್ಯ ಗೋವಿಂದರಸ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಸ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ಮಂಡಲಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚಿಂತೆ ಸಮ್ರಾಟನಿಗೆ ಎಷ್ಟೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂಥವನೂ ರಾಜ್ಯಭಾರ ವಹಿಸಬಹುದು. ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಾಗೂ ಶಾಂತಿಯ ನೆಲೆವೀಡಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ನಡೆಯಿಸಲು ಪ್ರಧಾನಾಮತ್ಯನಿಗೂ ಮಹಾ ಸೇನಾನಿಗೂ ಎಷ್ಟೂ ಭಾರವೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ರಾಜನ ಒಲವಿನಂತೆ ಎಲ್ಲ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಚಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಲು ಪೂರ್ಣ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದ್ದರೂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ರಾಜ್ಯಕಾರಣವನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆದಿದೆ ಯೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಗುಪ್ತಚಾರರ ಜಾಲಗೆಯನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದಿದ್ದನು. ಅವರ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಜಯ ಸಿಂಹನ ವೃತ್ತಿ ಭೇದದ ಸಂಗತಿಗಳು ಗೊತ್ತಾದವು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತನ್ನ ನುರಿತ ಗುಪ್ತಚಾರರನ್ನೂ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ, ಅಳಿಯ ಜಯಕೇಶಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ನಿರೋಪದ ಮೇರೆಗೆ ಜಯಕೇಶಿಯು ಬನವಾಸಿನಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಮಾವನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಭಿಟ್ಟ

ಯಾಗಿ ಜಯಸಿಂಹನ ಧೋರಣವೇನಿರುವದೆಂಬದನ್ನೂ ರಾಜ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯೇನಾಗಿರುವದೆಂಬದನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಜಯಸಿಂಹನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಲೂ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿದರೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನಹಾಗೆ ಶಸ್ತ್ರವೆತ್ತಲೂ ಸಿದ್ಧನಿರುವನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿದುದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಜಾಜನರು ಜಯಸಿಂಹನ ಅತ್ಯಾಚಾರದಿಂದ ಸಂತ್ರಸ್ತರಾಗಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಬಹಳೇ ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ಕಾದಬೇಕಾದ ಬಗ್ಗೆ ಆದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನೊಡನೆ ಕಾದುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿತೆಂದು ಅವನು ನೊಂದುಕೊಂಡನು. ಮುಂದೆ ಯಾವ ಉಪಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಾ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನನ್ನು ಮಂತ್ರಣಾಗಾರಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿಗೆ ಹೋದ ಗುಪ್ತಚಾರರ ಪ್ರಮುಖರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಅವರು ತಾವು ಕಂಡ ಹಾಗು ನೋಡಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೈಜೋಡಿಸಿ— “ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ! ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾವು ಸೋಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬನವಾಸಿ ಸಂತಲಿಗೆ ನಾಡುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿದೆವು. ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರುಹಲಿಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಭಯ ವಚನವನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ದಯಪಾಲಿಸಿದರೆ ನಾವು ಕಂಡುದನ್ನೂ ಕೇಳಿದುದನ್ನೂ ಮರೆಮಾಡದೆ ಆರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಎರಗಿದರು.

ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನು ತುಸು ಆಲೋಚಿಸಿ— “ಏಳಿರಿ, ಅಂಜಬೇಡಿರಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ಮಾಡದೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ. ಸತ್ಯಾಶ್ರಯವೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮನೆತನದ ಬಿರುದಾಗಿದೆ. ದಿಟವನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ನನ್ನಿ ಯನ್ನಾಡುವವರು ನನ್ನವರೆಂದೆಣಿಸುವದೇ ನನ್ನ ರಾಜಧರ್ಮವು. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾವಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವಂತರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದೇ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಏಳಿರಿ ಮಾಡದೆ ಹೇಳಿರಿ. ಭಯಪಡಬೇಡಿರಿ ”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಹೀಗೆ ಅಭಯ ವಚನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೂಡಲೆ ಬೇಹಿನವರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಎದ್ದು ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು—
 “ ಜೇಯಾ! ದಯವಿಟ್ಟು ಚಿತ್ತೈಸಿರಿ. ನಾನು ಹೇಳುವ ಸುದ್ದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಕ್ಷರವಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಬನವಾಸಿ ಸಂತಲಿಗೆ ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡವರು, ಸಣ್ಣವರು, ಹಿರಿಯರು, ಕಿರಿಯರು, ಬಡವರು ದೈವುಳ್ಳವರು, ಆಶ್ರಿತರು ವಿರೋಧಿಗಳು, ಹುಡುಗರು, ಹೆಂಗಸರು, ವೈದಿಕರು ಗ್ರಹಸ್ಥರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ವರ್ತಕರು, ಕೂಲಿಯವರು ಒಕ್ಕಲಿಗರು, ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಯಸಿಂಹ ಮಹಾರಾಜರು ಅನ್ಯಾಯ ದಿಂದಲೂ ಬಲಮೆಯಿಂದಲೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ಹರಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ಎಡಬಿಡದೆದೂರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಜನರನ್ನು ಪೀಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹಣವನ್ನು ಅವರು ಹೊಸ ದಂಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ಹೊಸ ಅಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂತೆ. ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಡು ಜನರು ಅವರ ವಶವರ್ತಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ದ್ರವಿಡ ಅರಸನ ಸಹಾಯ ಧೊರಕಿಸಲಿಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿರುವದು. ತಮ್ಮ ದಂಡಿನವರನ್ನು ಒಡೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಲವು ಹಂಚಿಕೆಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವು. ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನದ, ಈ ಎಲ್ಲ ಜೋಡಣೆಯ, ಈ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯ, ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಸದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವದೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಜನರು ಗುಜಗುಡುತ್ತಾರೆ. ನನಗೆ ತಿಳಿದುದನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರೆ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಮಹಾ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುದನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ” ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಚಾರರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ನಿರೋಪ ಕೊಟ್ಟು, ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಅಮಾತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಎಂದೂ ಬರಬಾರದೆಂದು ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವೆನೋ ಅದು ದ್ರತಗತಿಯಿಂದ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ಮಮತೆಯಿಂದಿರಬೇಕು ಅವನ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಯಬೇಕು ಅವನು ಎಷ್ಟೇ ನಿಷ್ಠೆಯೋಜಕನಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಹೆಸರಿಗೆ ಸಾರ್ವಭೌಮ

ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ನಾನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವೇ ಅವನ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನನ್ನ ಸಾಹಸವು ಹೇಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತೆಂಬದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ನಾನು ಜಯಸಿಂಹನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂಬುದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. 'ರಾಜ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಹೊರತು ನನಗಿದ್ದಷ್ಟು ಸೌಕರ್ಯಗಳೂ ನನ್ನಷ್ಟೇ ಸಿರಿಯೂ ನನ್ನಷ್ಟೇ ಗೌರವವೂ ಅವನಿಗುಂಟು. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯಾಗಿ ನಾನು ಅವನ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನು. ಹೀಗಿದ್ದು ಅವನು ನನ್ನನ್ನೇ ಮುರಿಯಲು ಸಾಹಸ ಪಡುತ್ತಿರುವನು. ನನ್ನನ್ನು ಮುರಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜಾ ಜನರನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪಿಮಾಡಿ ಹಣಸೆಳೆದು ಬಲ ಬೆಳೆಯಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಮಹಾ ಮೂರ್ಖನಿರುವಹಾಗೆ ತೋರುವದು. ಈಗ ಅವನು ಹಿಡಿದ ದಾರಿಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸುಖದ ದಾರಿಯಲ್ಲ. ಅವನು ಸರ್ವನಾಶದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಲಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಅಪಾಯವುಂಟು. ನೀವು ಬನವಾಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನಿಗೆ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರಿ. ಅವನು ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವದಲ್ಲದೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಆಘಾತ ಕೊಡುವ ಸಾಹಸ ನಡೆಯಿಸಿರುವನು. ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜನ ಹಾಗೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವನು ಹೀಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವದು ಅವನ ವಿನಾಶಕಾಲದ ಚಿಹ್ನೆ. ಅವನು ನನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನಿರುವ ಮೂಲಕ ಅವನಿಗೆ ಹಾನಿಯಾಗಬಾರದೆಂದೂ, ಅವನು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಸುಖದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದೂ ನನ್ನ ಬಯಕೆಯಿದೆ. ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವದ ಇಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಹನು ಹೀಗೆ ಅಡ್ಡದಾರಿ ಹಿಡಿದಿರುವದು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಪ್ರದ ಸಂಗತಿ. ನೀವು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಅಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ದಂಡೋಪಾಯವು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದೇ. ಅವನ ಹಿತಾಹಿತಗಳು ಅವನ ಸ್ವಾರ್ಥಿನವಿರುವವು. ಪ್ರಜಾರಂಜನಕರನಾಗದೆ ಹೋದ ರಾಜನು ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳಲಾರನೆಂಬದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾರ್ಥ ಲೋಲು

ಪತೆ ಆಸೂಯ ಬುದ್ಧಿ ಒಡಕು ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ನಾಶಕಾರಿ ಯಾದ ಅಸ್ತ್ರಗಳು. ಈ ಆಸೂಯಾ ಬುದ್ಧಿಯು ಭಾರತವನ್ನು ಅವನ ತಿಗಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ಜಡ ಸ್ವಾರ್ಥವು ಭಾರತದ ಗೌರವವನ್ನು ಮಾಯ ಮಾಡುತ್ತಲಿದೆ: ಒಡಕು ಭಾರತದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತಲಿದೆ; ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರರ ತರುವಾಯ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಂತೋಷಬಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಾರದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ ಎಂದು ಅನ್ನುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಜಯಸಿಂಹನ ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಬಂದಿತು. ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾಲಗತಿಯನ್ನಬೇಕೋ ದೈವಗತಿಯನ್ನಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದು”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಮೇಲೆ ಪ್ರಧಾನಾ ಮಾತ್ಯ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನು ಶಾಂತಸ್ವರದಿಂದ— “ ಜಯಸಿಂಹ ಮಹಾ ರಾಜರು ಅನಭಿಜ್ಞರು. ಅವರಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಅನುಭವವಿಲ್ಲ. ಕೈಕೆಳಗಿನ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥಪೆರರಿರುವರು. ದುರುಪದೇಶದ ಪರಿಣಾಮವೇ ಇದೆಂದು ನಾನು ಊಹಿಸುವೆನು. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಹಾಗು ಶಕ್ತಿಯ ಪರಿವೆ ಯಿಲ್ಲ; ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪದ ಆಳತೆಯಿಲ್ಲ. ಬಲ ಬೆಳೆಯಿ ದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಹಸ್ತಗತವಾಗುವದೆಂದೂ, ತಾವೇ ಏಕ ಭತ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಅವರ ಹಂಬಲವಿದೆ. ಇದು ಕೈಗೂಡದ ಹಂಬಲ, ಹುಚ್ಚು ಹಂಬಲ, ಯೋಗ್ಯ ಬುದ್ಧಿವಾದದಿಂದ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಸುಧಾರಿಸಬಹುದು; ಹೃದಯವು ವಿಕಾರರಹಿತ ವಾಗಬಹುದು”

ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಮೇಲೆ ಜಯಸಿಂಹನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಮಾತುಕತೆಗಳು ನಡೆದವು. ತರುವಾಯ ಓಲಗದ ವೇಳೆಯಾದುದರಿಂದ ಉಭಯತರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದರು.

೧೯ ಸಂಗ್ರಾಮವು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಿ !

ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನು ಬನವಾಸಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನುನಡೆಯಿಸಿದ ಕಾರಸ್ಥಾನದಬಗ್ಗೆ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಕದಂಬರಾಜ ಜಯಕೇಶಿಯು ಇಲ್ಲಿ ತಾನು ನಡೆಯಿಸಿದ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಮೂಲಕ ಅವನು ಹೆದರಿ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ತನ್ನಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿರುವನೆಂದು ಜಯಸಿಂಹನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನಿಗೆ— “ಮಹಾಮಂತ್ರಿಗಳೆ, ನಿಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಸಮದೃಷ್ಟಿಯವರಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇಕೆಕೊಡಬಾರದು? ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರರನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನಚ್ಯುತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಾಹಸ ಬಟ್ಟ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರನ್ನು ನಾನೇಕೆ ಸಿಂಹಾಸನಚ್ಯುತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದು? ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾವೇ ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲದ ಆಧಿಪತ್ಯವಹಿಸಲಿ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೈಭವ ಬೆಳೆಯಿಸಲೂ ಅದನ್ನು ಶಾಂತಿ ಪೂರಿತಮಾಡಲೂ ತಾವು ಹೆಣಗುತ್ತೇವೆಂದು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮಾತಾಡುವ ಅವರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟುತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಲಿ ನೋಡೋಣ.”

ಜಯಸಿಂಹನ ಹುಚ್ಚುತನದ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನಿಗೆ ನಗುಬಂದಿತು. ಪರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲವಿಕಾರಗಳನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಗಂಭೀರತೆಯಿಂದ— “ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರು ಅಪಾತ್ರರಿದ್ದಮೂಲಕ ಅವರಿಗೆ ದುರವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗದ ಅರಸನು ಅರಸನಾಗಿ ಬಾಳಲು ಅನರ್ಹನು. ಬನವಾಸಿಮಂಡಲವನ್ನಷ್ಟು ಅಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದ ನೀವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸುವಬಗೆ ಹೇಗೆ? ನಿಮ್ಮ ಮಂಡಲದ ಹೊರಗೆ ಶಾಂತಿಸೌಖ್ಯಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವವು! ನಿಮ್ಮ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದತ್ತ ಹಾಹಾಕಾರವು ಕೇಳಬರುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಜೆಗ

ಳಿಗೂ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳಲ್ಲನೇಕರಿಗೂ ನೀವು ತಲೆಭಾರಾಗಿರುವಿರಿ. ಹಿಂದೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರು ಹೇಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಾಶದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಉಪಕ್ರಮವೂ ಕಂಡುಬರುವದು. ಜಡಸ್ವಾರ್ಥ ಅಸೂಯಾಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಎಂದೂ ಫಲದಾಯಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರು ನಿಮ್ಮ ವಿಕ್ರಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ವೈಭವಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಅವರ ಸಹೋದರರಿರುವಮೂಲಕವಾಗಿ ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲದಂತಹ ದೊಡ್ಡಮಂಡಲವನ್ನು ಅರಸರಂತೆ ಆಳುವ ಸೌಕರ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆತಿವೆ; ಯುವ ರಾಜಪದವಿ ದೊರೆತರೆ ನೀವು ಸೇನಾಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿರಬಹುದು; ಆನೆ ಒಂಟಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು; ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಹಲಕೆಲವು ಸೈನಿಕರನ್ನಾಗಲಿ ದಂಡನಾಯಕರನ್ನಾಗಲಿ ದ್ರವ್ಯಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಒಡೆದುಕೊಂಡಿರಬಹುದು; ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಅರಸರ ಹಾಗೂ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು. ಎಷ್ಟುಬಗೆಯಾಗಿ ನೀವು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ನಿಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯ ಪಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಲಾರದು ನೀವು ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಿದರೆ ನಿಮಗೆ ಸುಖವುಂಟು, ಶಾಂತಿಯುಂಟು ವೈಭವವನ್ನನುಭವಿಸಲು ಅವಕಾಶವುಂಟು, ಹಾಗೆಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ನೀವು ಸರ್ವನಾಶ ಹೊಂದುವಿರಿ; ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಅಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಿರಿ; ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಅದರ ಏರಿಕೆಗೂ ಬಾಧೆ ತರುವಿರಿ! ನೀವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಬುದ್ಧಿ ಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿರಿ. ನಾನು ಮಹಾರಾಜರ ಪಕ್ಷವಹಿಸಿ ಮಾತಾಡುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡೆ. ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹಿತವೇ ಹೆಚ್ಚುಂಟು. ನಾನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವದೇನೆಂದರೆ, ನೀವು ಸಮ್ರಾಟದ ಸಹಕಾರ ಹೊಂದಿರಿ; ಅವರೊಡನೆ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿರಿ; ಪ್ರಜೆಗಳು ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಟದಲ್ಲಿ ಲೋಲಾಡುವಂತೆ ಆಳಿರಿ. ರಾಜನಿರುವದು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವದಕ್ಕಲ್ಲ; ಅವರನ್ನು ಉಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಶಾಂತಿ ಸಮಾಧಾನ

ಗಳು ದೊರಕುವಂತೆ ಆಳುವದೇ ರಾಜನ ಕರ್ತವ್ಯ ನೀವು ಬಲ್ಲವರಿರು
 ವಿರಿ. ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರಿರುವಿರಿ. ನನಗೆ ನೀವು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಸಾರ್ವ
 ಭೌಮರು ಹೇಗೋಹಾಗೆ. ಅಂತಿಯೇ ಎಲ್ಲಮಾತುಗಳನ್ನು ಮರೆಮಾಡದೆ
 ಬಿನ್ನವಿಸಿರುವೆನು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅಶಾಂತಿಯ ಬೀಜಗಳನ್ನು
 ಹೇಗೆಹೇಗೆ ಬಿತ್ತಿ ನಿಮ್ಮ ಆಳಿಕೆಯ ಆಯುಷ್ಯ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಆಕುಂಚ
 ಗೊಳಿಸುತ್ತ ನಡೆದಿರುವರೆಂಬದರೆ ಕಲ್ಪನೆ ನಿಮಗಿಲ್ಲ. ಅದು ನಮಗೆ ತಿಳಿ
 ದಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವಿದೆ; ಶಸ್ತ್ರಗಳಿವೆ; ರಾಜಮಹಾರಾಜರ ಬೆಂಬಲ
 ವಿದೆ; ನಾವು ಹೇಗೆನಡೆದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು; ನಾವು ಸಮರ್ಥ
 ರಿರುವದರಿಂದ ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಮಗೆ ಏನುಮಾಡುವರು ಮೊದ
 ಲಾದ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವದು ರಾಜನ ಶುದ್ಧ ತಪ್ಪು ವಿಚಾರ.
 ಅನೇಕ ಇರುವೆಗಳು ಕೂಡಿ ಸೊಕ್ಕಿದ ದೊಡ್ಡ ಹಾವನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡು
 ವವು. ಶಾಂತಿಯೇ ಜೀವನ, ಅಶಾಂತಿಯೇ ಮರಣ ಈ ತತ್ವವನ್ನು ನೆನ
 ಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಡೆದರೆ ರಾಜನು ಬಾಳುವನು, ಆಳುವನು. ಇಡೀ ಭರತ
 ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ, ಹಾಗು ಅನೇಕ ಪ್ರಚಂಡ
 ಪ್ರತಾಪ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ತಿಸಿ ಹಣೆಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡ ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಾಪ
 ಶಾಲಿಗಳಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರೆದುರಿಗೆ ನೀವೆಂದರೆ ಎಷ್ಟರವರು? ಸೂರ್ಯನ
 ಮುಂದಿನ ಹೊನ್ನೇಹುಳ! ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವುಂಟು
 ಮಾಡಲು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಆಡುವದು
 ನನ್ನಮನಸ್ಸಿಗಾದ ನೋವಿನಸಲುವಾಗಿ! ನಿಮಗೆ ನೋವಾಗಬಾರದೆಂಬ
 ಉಚ್ಛಬಾವನೆಯುಳ್ಳವನಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಟ್ಟಂಗಿಗಳಹಾಗೆ ಧಣು ಧಣು!
 ಭಲೆ ಭಲೆ! ಶಾಬಾಸ್ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸನೆ ಮಾಡಿ ನಾನೇನು ಸ್ವಾರ್ಥ
 ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ; ನನಗೆ ಅದು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರ
 ಆಜ್ಞೆಯಮೇರೆಗೆ ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟುತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ನಾನಾಡಿದ ಮಾತು
 ನಿಮ್ಮ ಸೇವಕನಾದ ನನ್ನವಲ್ಲ; ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ
 ಮಹಾರಾಜರವು. ಹೇಳುವಷ್ಟು ಹೇಳಿರುವೆನು! ತಾವು ಕೇಳುವಷ್ಟು
 ಕೇಳಿರಿ. ಕೇಳಲಾರದವನ್ನು ಬಿಡರಿ ಬಿಡುವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡರಿ. ಬಿಡ
 ವಾರದವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಿಡಿಯದೇ ಬಿಡಬೇಡಿರಿ. ”

ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಕೂಡಲೆ ಜಯಸಿಂಹನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕೆಡಹುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿದನು. ಅವನು ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ— “ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನವರೆ, ನೀವು ಶಿಷ್ಟಾಯಿಗೆಂದುಬಂದು ಈ ರೀತಿ ನನ್ನಗೌರವಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆಗೂ ಬಾಧಿತರುವಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಯಾವಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಜಾಗ್ರತಪಡಿಸಿದಿರಿ. ನೀವು ಶಿಷ್ಟಾಯಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ; ಸಂಗ್ರಾಮದ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಿರಿ. ನೀವು ಹೆಚ್ಚುಮಾತು ಬೆಳೆಯಿಸದೆ ಬಂದದಾರಿಗೆ ಸುಂಕವಿಲ್ಲವೆಂಬಹಾಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅಳವನ್ನು ನಾನು ಅರಿತಿರುವೆನು. ಅವನ ಪೊಳ್ಳುಬೆದರಿಕೆಗೆ ಬೆದರಲು ನಾನೇನು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನಹಾಗೆ ಹೇಡಿಯಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಹಾಗೆ ಅಳ್ಳೆದೆಯವನಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವಿದೆ; ಶಸ್ತ್ರಗಳಿವೆ; ಇಂತಹ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರನೇಕರನ್ನು ಸದೆ ಬಡೆಯುವ ಕಲಿತನವಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿ ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜನೆಂಬದನ್ನು ಆ ವಿಕ್ರಮನು ಒಪ್ಪಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ರಣಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಬೇಕು. ಇದೇ ನನ್ನ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಒಂದೇ ಉತ್ತರವು!”

ಜಯಸಿಂಹನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನು ಮರುಗಿದನು. ಮೂರ್ಖನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯನು ಹೇಳಿದರೆ ಬೋರ್ಕಲ್ಲಮೇಲೆ ಮಳೆಗರೆದಹಾಗೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು ಅವನು “ಮಹಾರಾಜರೆ, ನಿಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಯವು ಈ ಮೇರೆಗೆ ಇದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ರಣವೇ ಉತ್ತರವು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಿ ಹರಿದುಹಂಚುವ ಘಾತಕೀ ಸಾಹಸವನ್ನು ಎಂತಹರೂ ಮಾಡಲಾರರು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತುಂಡು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ನಿಮಗೂಇಲ್ಲ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣಗೊಳಿಸಿ ಏಕೀಕರಣ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅನುಬಲಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದು ಸುಜ್ಞರ ವಿಚಾರ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಏಕರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಖಂಡ

ತುಂಡಾಗಿ ಮಾಡುವದು ಯಾರಿಗಿತಾನೆ ಲಾಭದಾಯಕವು? ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಅರಸರು ರಾಜ್ಯವೈಭವಗಳನ್ನನುಭವಿಸಲು ಆತುರರಾಗಿ ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ದ್ಯುಕ್ತರಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳ ಬಲವಾದ ವಿರೋಧವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯಮಹಾರಾಜರ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜರ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಮಹಾರಾಜರ ಕಲಿತನದಿಂದ ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗಿರುವದನ್ನು ನೀವು ಅರಿತಿಲ್ಲವೆ? ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಾನದಿಂದ ನಿಮಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಬನವಾಸಿ ಮಹಾಮಂಡಲವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಂಗವನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೊಂದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಹೇಳಿರಿ. ಹೀಗಿದ್ದು ನೀವು ಹೀಗೆ ಹಟಹಿಡಿದಿರುವದು ಯಾವ ಉತ್ಪಾತದ ಲಕ್ಷಣವೋ ನಾನು ಕಾಣೆ.”

“ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನವರೆ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳ ಸೊತ್ತೆಂದು ನೀವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಿರಷ್ಟೇ? ಅದೇ ವಿಕ್ರಮದಿಂದ ನಾನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಏಕೆ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದು?”

“ ವಿರೋಚಿತ ಭಾಷಣವಿದು. ಇಂತಹರು ವೀರತನದಿಂದಲೆ ಗೆಲ್ಲಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅರ್ಧ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಿಕೊಡುವ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವದು ಅವಾಸ್ತವವು. ನೀವು ಸಿಟ್ಟಿಗೇಳದಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೊಂದು ಸೂಚನೆ ಮಾಡಬಯಸುವೆನು.”

“ ನಿಮ್ಮ ಸೂಚನೆ ಯೇನು? ಬೀಳಲಿ ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಪ್ರಕಾಶ!”

“ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಡಕುಹುಟ್ಟುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ನಿಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಕೀಯರಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರೆ ನೀವೂ ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಿರಿ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರು ನರ್ಮದೆಯವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು

ಬೆಳೆಯಿಸಿರುವದಲ್ಲದೆ ಉತ್ತರಾಪಥದಲ್ಲಿ ಸಹ ತಮ್ಮ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವರು. ನೀವು ಉತ್ತರಾಪಥದಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮ ವೀರತೆಯ ಸಿರಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆ ನೀವು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕಾರ್ಯಸಾಧಿಸಿದಂತಾಗುವದು. ನೀವು ಹೀಗೆಮಾಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುವದು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಖ್ಯಾತಿಯು ಹೆಚ್ಚಳಹೊಂದುವದು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವದು. ಉಭಯ ಬಂಧುಗಳು ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸದೆ ಪವನಹುತವಹರಂತೆ ಕೂಡಿ ದಂಡಯಾತ್ರಿ ಕೈಕೊಂಡರೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ವಿಶಾಲಕರ್ನಾಟಕವಾಗಿ ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸುವದು.”

“ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನವರೆ, ನಾನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಯುವಷ್ಟು ಮೂರ್ಖನಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂಕೂಡಿ ದಂಡಯಾತ್ರಿಮಾಡಬೇಕು, ರಾಜ್ಯಗಳಿಸಬೇಕು. ಪಾದಾಕ್ರಾಂತ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲ ಸಮ್ರಾಟನದು, ನಾವುಮಾತ್ರ ವಿಧವೆಯರಂತೆ ಒಂದುಮಂಡಲವನ್ನೋ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನೋ ಉಂಬಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಾಲಹರಣಮಾಡಬೇಕು. ಇದೇ ಅಲ್ಲವೆ ನಿಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ. ಶಾಬಾಸ್ ಈ ಬುದ್ಧಿವಾದಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನಿಮಗೆ ಹೇರಳವಾದ ಪ್ರತಿಫಲವಿತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ ! ಇನ್ನು ನೀವು ದಯಪಾಲಿಸಿರಿ. ಜಯಸಿಂಹಮಹಾರಾಜಾರ ದಂಡು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಮುತ್ತುವದಕ್ಕೆ ಬೇಗನೆ ಬರುವದಿರುವದೆಂದು ಪ್ರಕಟೀಕರಿಸಿರಿ !”

ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯನು ಜಯಸಿಂಹನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲು ಬಹಳೇ ಹೇಸಿಕೊಂಡನು. ಇನ್ನು ಮಾತುಬೆಳೆಯಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲೆಂದು ಬಗೆದು ಅವನ ನಿರೋಪಹೊಂದಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ದಾರಿಹಿಡಿದನು. ಮಂತ್ರಿಯು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದ ಮಾರನೆಯದಿನವೆ ಜಯಸಿಂಹನು ಸಂಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಯಾಣಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ದಿನಾವಧಿ ಮಾಡಿದರೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸಮರಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದ ತಿಳಿದು, ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಆಸ್ಪದವೂ ದೊರೆಯದಹಾಗೆ ಕಲ್ಯಾಣದಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಜಯಸಿಂಹನ ಹಂಚಿಕೆಯಿತ್ತು.

ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಧಾನಿಯು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ತಲುಪಿದನು. ಅವನು ಜಯಸಿಂಹನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಉನ್ಮಾಗ್‌ಗಾಮಿಯಾದ ಅವನು ದಂಡೋಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ದಾರಿಗೆ ಬರಲಾರನೆಂಬದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹುಸರಿಯಾಗಿ ಮಿಡುಕಿದನು. ತನಗೆ ಸಹೋದರರ ಬಲವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದನು. ಇನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲೆಂದು ಬಗೆದು, ಬೇಗನೆ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಹಾ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಹೊರಟನು. ತಮ್ಮನ ಸೈನ್ಯವು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ತಲುಪದಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಸೀಘ್ರಗಾಮಿಯಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಜಯಸಿಂಹನ ಸೈನ್ಯವು ಕೃಷ್ಣಾವೇಣಿ ನದಿಯನ್ನು ತಲುಪುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇವನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪಿದನು. ಸಹೋದರರ ಮಹಾಸೇನೆಗಳು ನದೀ ತಟಾಕದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟವು ಬೇಗನೆ ಕೈಗೆಕೈ ಹತ್ತಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಉದಾರನೂ ಮಹಾನುಭಾವನೂ ಆದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕೊನೆಯಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿನೋಡಬೇಕೆಂದು ಮಹಾಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಅನಂತ ಪಾಲಯ್ಯನನ್ನೂ ಜಯಸಿಂಹನ ಕಡೆಗೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಾಗಿ ಕಳುಹಿದನು.

ಅನಂತಪಾಲಯ್ಯನು ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಭಿಟ್ಟಿಯಾದನು. ಜಯಸಿಂಹನು ಅವನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು “ಮತ್ತೇನು? ಮಹಾ ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಆಗಮನವಾಯಿತು? ರಣದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಭಿಟ್ಟಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನಾವಶ್ಯಕವೆನಿಸುವದು.”

“ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಶಿಷ್ಟಾಯಿಗಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವರು ನಮ್ಮನಮ್ಮೊಳಗೆ ಕಲಹವು ಒಳಿತಲ್ಲವೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆಯು ನಿಮ್ಮಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಸುಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸಂಗ್ರಾಮದ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಖದಿಂದಿರಲು ಇನ್ನೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಕೈಗೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಶಿಷ್ಟಾಯಿ ಸಂಧಾನಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಉಳಿ

ಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ಮಹಾರಾಜರು ನಿಮಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವರು.”

“ಹೀಗೆನು?” ತಿರಸ್ಕಾರವ್ಯಂಜಕಸ್ವರದಿಂದ ಜಯಸಿಂಹನು “ಹೀಗೆ ಶಿಷ್ಟಾಯಿಯ ವೇಷ ಹಾಕಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಗುಡ್ಡದಂತಹ ಮಾತಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಸೋತೆನೆಂದು ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಜೀವವುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರುಬೇಡವೆನ್ನುವರು?”

“ಓಹೋ!” ಅನಂತಪಾಲಯ್ಯನು ಸೋಜಿಗದಿಂದ “ಮಹಾರಾಜರ ಶಿಷ್ಟಾಯಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಿರಿ!”

“ಹೀಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಬೇಕು? ಪದದ ಅರ್ಥ ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ!”

ಜಯಸಿಂಹ ಮಹಾರಾಜರೆ, ಯುದ್ಧದ ಪರಿಣಾಮವು ನಿಮಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ.”

“ಪರಿಣಾಮ ಏನಾಗುವದೆಂಬದು ನನಗೂ ತಿಳಿದಿದೆ.”

“ನೀವು ಏನುತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಿರಿ?”

“ಕಲ್ಯಾಣವು ನನ್ನ ವಶವಾಗುವದೆಂದೂ, ವಿಕ್ರಮನು ಶರಣು ಬಂದು ನನ್ನ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಲೊಪ್ಪನೆಂದೂ ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು.”

“ಪಲಾಯನ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪಣತೊಟ್ಟು ಕಾಳಗಗೊಟ್ಟರೆ ಒಂದುಪಿಳ್ಳೆಕೂಡ ಸುದ್ದಿಹೇಳಲು ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವೆನು.”

“ನೀವು ಮಹಾ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಈತರದ ಅಧಟತನದ ಭಾಷೆಯು ನಿಮ್ಮಪದವಿಗೆ ಶೋಭಿಸುವಂತಿದೆ. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವ ಕಾರಣ ವಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಂಗ್ರಾಮವು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಿ”

“ನಿರ್ಣಯಕೊಡಲು ರಣವು ಸಿದ್ಧವಿದೆ.”

ರಣಮಾರಿಯು ಹೆಣಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು ಆಹುತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಆತುರಳಾಗಿರುವಳು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ನಿರೋಪಕೊಡಿರಿ.” ಎಂದು ಅನಂತಪಾಲಯ್ಯನು ನುಡಿದು, ಉತ್ತರದ ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸಹಮಾಡದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೨೦ ಕೃಷ್ಣವೇಣೀ ಕಾಳಗ

ಜಯಸಿಂಹನು ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಅನೇಕ ಊರುಗಳನ್ನು ಸುಲಿಯುತ್ತಲೂ ಕೊಳ್ಳೆ ಇಡುತ್ತಲೂ ಬಂದಿದ್ದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಸಂತಪ್ತನಾದನು. ಇನ್ನು ತಮ್ಮನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಹನ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ರಾಯಭಾರಿಯು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯಿಸಿದನು. ಅದಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ತಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಸುಬುದ್ಧಿ ಉದಯವಾಯಿತೆಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸಂತೋಷಬಟ್ಟನು. ಅವನು ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಸುವನೆಂದು ತಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರು ಹೇಳಿರುವರೆಂದು ಉಸುರಿದನು. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಸಂಗ್ರಾಮವು ನಿಂತು ಶಾಂತಿಯು ನೆಲೆಗೊಂಡರೆ ಸಾಕೆಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಆನಂದಗೊಂಡು, ಬೇಗನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಜಯಸಿಂಹನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಕೃಷ್ಣವೇಣೀ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಭಯತರ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯಗಳು ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ಎರಡೂ ಸೈನ್ಯಗಳು ಯುದ್ಧ ನಿಂತಿತೆಂದು ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವೇಳೆಗಳೆಯತೊಡಗಿದರು. ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಾಗುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ನಡೆದಮೇಲೆ ವೈರಕ್ಕೆ ಎಡೆಯೆಲ್ಲಿ? ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸೈನಿಕರೂ ದಂಡನಾಯಕರೂ ಜಯಸಿಂಹನ ಪಾಳ್ಯಕ್ಕೂ ಜಯಸಿಂಹನ ಸೈನಿಕರೂ ದಂಡನಾಯಕರೂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಪಾಳ್ಯಕ್ಕೂ ಬರಹೋಗುವದನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಾರಾಜರು; ಇಬ್ಬರೂ ಬಂಧುಗಳು. ಹೀಗಿದ್ದಮೇಲೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ನಡೆದಾಗ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಎಡೆಯೆಲ್ಲಿ? ಈ

ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಕಂಡು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಜಯಸಿಂಹನು ಇಂದು, ನಾಳೆ, ಎಂದು ದಿನಗಳೆಯ ತೊಡಗಿದನು. ಹೀಗೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಇನ್ನೂ ಒಡಂಡಡಿಕೆಯ್ಲಿ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ನೋಣ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದು ಅವನಿಗೆ ಬೇಸರಿಕೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಜಯಸಿಂಹನು ಹೀಗೆ ಧಿನಾವಧಿ ಮಾಡುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ವಿಧದ ಅನುಮಾನವುಂಟಾಯಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಗುಪ್ತ ಚಾರರ ನಾಯಕನನ್ನು ಜಯಸಿಂಹನ ಪಾಳ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚಲನವಲನೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸಿದನು. ಈ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಅವನ ಯತ್ನವು ಫಲಿಸಿತು. ಗುಪ್ತಚಾರರ ನಾಯಕನು ಜಯ ಸಿಂಹನು ನಡೆಸಿದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಗುಪ್ತ ಚಾರನು ಜಯಸಿಂಹನ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಮೇಲೆ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ— “ಜೀಯಾ, ಜಯಸಿಂಹ ಮಹಾರಾಜನು ವಿಸ್ಮಯ ಜನಕ ಹಾಗೂ ಉದ್ವೇಗ ಜನಕ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿರುವರು. ಅವರು ಬಹಳೇ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಕಾರಸ್ಥಾನ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ನಡೆಯಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣಕೃತ್ಯಗಳ ಗಂಧವು ಇತರರಿಗೆ ತಗಲದಂತೆ ಅವರು ಬಹಳೇ ಜಾಗ್ರತೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸುಲಿದು ತಂದ ಹಣವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಎಷ್ಟೋ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಣ-ಪುಟ್ಟ ದಂಡನಾಯಕರಿಗೆ ಲಂಚಕೊಟ್ಟು ಒಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂರಿ ವೇತನ ಕೊಡುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿ ಎಷ್ಟೋ ಸೈನ್ಯದ ಮನವೊಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗವು ನಡೆದರೆ ತಮ್ಮಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರ ವೆತ್ತದೆ, ಆಯತ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಜನರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಡಕಿನ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವ ಕೆಡಕುತನವನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯ ಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿದೆ. ನೀವು ತಮ್ಮನೆಂದು ಅಂತಃಕರಣ

ತೋರಿಸುವಿರಿ; ತಮ್ಮನು ಕರಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತರೆಯಾಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇದ್ದಹಾಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಕೆಲ ದಿನಗಳು ಕಳೆದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸೇನೆಯು ಶಕ್ತಿಗುಂದಿ ಪರಾಭೂತವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ವೊದಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ”

ಗುಪ್ತಚಾರರ ಮುಖ್ಯನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಮಿತಿಮೀರಿ ರೇಗಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಸೇನಾಪತಿ ಅನಂತಪಾಲಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಅನಂತಪಾಲಯ್ಯನು— “ ಜಯಸಿಂಹ ಮಹಾರಾಜರ ವರ್ತನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹಉಂಟಾಗಿ ನಾನು ಅವರ ಚಲನ ವಲನಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ಗುಪ್ತಚಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೆನು. ಅವರು ಅಕಲ್ಪಿತವಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವ ತಂತ್ರ ಹೂಡಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ನನ್ನ ಗುಪ್ತಚಾರನು ಇದೀಗ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೋದನು. ”

“ ಅನಂತಪಾಲಯ್ಯನವರೇ, ಮೋಹವು ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ನಿಜವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಯಿತು. ನೀವು ಅವಕಾಶಮಾಡದೆ ಕಾಳಗವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರಿ. ತಡಮಾಡಿದರೆ ಕೆಲಸ ಕೆಡುವ ಸಂಭವವಿದೆ ” ಎಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಪ್ರಧಾನಾಮಾತ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸೈನ್ಯವು ಜಯಸಿಂಹನ ಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಅಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಜಯಸಿಂಹನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಒಬ್ಬ ದೂತನನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಸಂಧಾನ ನಡೆದಾಗ ಕಾಳಗ ಹೂಡುವದು ಅಸಮಂಜಸವೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿದನು. ಆಗ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಜಯಸಿಂಹನಿಗೆ— “ ಸಂಧಾನದ ಸೋಗುಹಾಕಿ ಗೃಹಭೇದಿತನದಂತಹ ಕುಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವದೂ ಅಸಮಂಜಸ, ಮೋಸಗಾರಿಕೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಧಿಸಲು ಶಸ್ತ್ರವೆತ್ತುವ ಪ್ರಸಂಗ ವೊದಗಿತು ” ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿದನು.

ಘನಘೋರವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವೆಸಗಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ದಳವು ಜಯಸಿಂಹನ ದಳದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ನಿಕರವಾಗಿ ಕಾದತೊಡಗಿತು, ಜಯ ಸಿಂಹನ ದಳವಾದರೂ ಸಣ್ಣದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ದಂಡಿ ನೊಡನೆ ತುಮುಲವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಾಮ ನಡೆಯಿಸಿತು. ಜಯಸಿಂಹನು ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ನೂರಾರು ಆನೆಗಳನ್ನೂ ಅಶ್ವಾರೋಹಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ಆ ತಂಡಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನಾಯಕನಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ದಂಡಿನ ಒಂದು ಭಾಗದಮೇಲೆ ರಭಸದಿಂದ ಏರಿ ಹೋದನು. ಜಯಸಿಂಹನ ಈ ಏರಾಟದಿಂದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸೈನ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಚದರಿತು. ಕೂಡಲೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಅಶ್ವಾರೋಹಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಚದರಿದ ಸೈನ್ಯದ ಭಾಗದಕಡೆಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಪ ತಿಯು ಕದಂಬ ತೈಲಪದೇವನಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಚದರಿದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹುರುಪಿನಿಂದ ಒಂದು ಗೂಡಿಸಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅಶ್ವಾರೋಹಿ ಸೈನ್ಯವೂ ಕದಂಬ ತೈಲಪನ ಸೈನ್ಯವೂ ಒಂದುಗೂಡಿ ಜಯಸಿಂಹನ ಗಜಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಭಯಂಕರವಾದ ಕಾಳಗವು ನಡೆಯಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಜಯಸಿಂಹನ ಸೈನ್ಯವು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಹನ ವಿಜಯಾನಂದವು ಮಾಯವಾಯಿತು. ಅವನ ಸೈನ್ಯವು ಅಳತೆಗೆಟ್ಟು ಇಳೆಗುರುಳತೊಡಗಿತು. ಹೆಣಗಳು ರಾಶಿ ರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದವು. ನೆತ್ತರವು ಸರವುಗಟ್ಟಿ ಹರಿಯಿತು. ರಣನೂರಿಯ ಈ ಕೋಲಾಹಲವು ಜಯಸಿಂಹನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಧೃತಿಗುಂದಿಸಿತು. ಪಲಾಯನದ ಹೊರತು ಅದಕ್ಕೆ ಅನ್ಯ ಮಾರ್ಗವೇ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅದು ದಾರಿ ದೊರೆತ ಕಡೆಗೆ ಓಡತೊಡಗಿತು. ಜಯಸಿಂಹನು ಇನ್ನು ತನಗೆ ಉಳವಿಲ್ಲೆಂದು ಬಗೆದು ತನ್ನ ಆನೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಿದನು. ಅವನು ಓಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದೊಡನೆಯೇ ಕದಂಬ ತೈಲಪನು ತನ್ನ ದಳದೊಡನೆ ಅವ ನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದಕೂಡಲೇ ಉನ್ನತ್ತ ಆನೆಯು ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೆಡಹಿ ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಕದಂಬ ತೈಲಪನು ಅವನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕೃಷ್ಣವೇಣೀ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವಿಜಯವನ್ನು

ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಜಯಸಿಂಹನ ಅನೆ ಕುದುರೆಗಳೂ ಶಸ್ತ್ರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಅಳಿದುಳಿದ ದಂಡೂ ಅವನ ಕೈವಶವಾಯಿತು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅಪರಾಧಿಯಂತೆ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತ ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ನೋಡಿ—“ ತಮ್ಮಾ ಜಯಸಿಂಹಾ, ನಿನ್ನ ಮನದ ಹಂಬಲವೇನಿದೆ? ಬನವಾಸಿಯ ನಾಡೊಂದೆ ನಿನಗೆ ಸಾಲದಾಗತ್ತೇ? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಉನ್ಮಾಗ್ಗಮಿತನದಿಂದ ಆಚರಿಸಿದೆಯಾ? ನೀನು ನಿನ್ನ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಗಳಿಸಿದ್ದೇನು? ”

“ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಬಲವಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿತ್ತು; ಆದರೆ ನನ್ನ ದುರ್ಬಲವು ಅದನ್ನು ನನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ”

“ ಜಯಸಿಂಹ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಣ್ಣದಾದ ಬನವಾಸಿ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಅಳಲಾಗದವನಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ನೆರವೇರಬೇಕು? ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಅವರ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದರೆ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಯೇನುಂಟು? ”

“ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಕೊನೆಗೆ ತಿಂಗಳೆರಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ವರ್ಷೋಪ್ಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದೇ ನನ್ನ ಗುರಿ! ಇಡೀ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಈ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡುವವನೇ! ”

“ ಜಯಸಿಂಹ, ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡು. ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವೆನು ತಪ್ಪಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಹೊಂದಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ದಾರಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯುವರಾಜನಾಗಿ, ಮಹಾಮಂಡಲಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ, ಸಾಮ್ರಾಟನಂತೆ ವೈಭವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಮೆರೆಯಲು ಸಂಧಿಯುಂಟು. ”

“ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿಯಿದೆ. ಬೇರೆಯವರ ಉಪದೇಶದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ನನಗಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಡೆತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕವನೇ. ಇದರ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಮಾತಿಲ್ಲ. ”

“ ಇದೇ ನಿನ್ನ ಕೊನೆಯ ನಿರ್ಧಾರವೆ? ”

“ ಇದೇ ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರ, ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಆಸನದಿಂದೆದ್ದನು. ತರುವಾಯ ತೈಲಪದೇವನಿಗೆ—
“ ಇವನನ್ನು ಬಿಗಿಯಾದ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿ, ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಗುಚಿತವಾದ
ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಇಡೀ ಆಯುಷ್ಯದ ತುಂಬ ಸೆರೆ
ಯಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದೇ ಇವನ ದೈವದಲ್ಲಿದ್ದವಾಗ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು
ಇತರರಿಂದಾಗದು ”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಈ ಮೇರೆಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟನು.
ಪರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಜಯಸಿಂಹನು
ಬಂಧನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಬನವಾಸಿಯ ಮಂಡಲದ ಅಧಿಪತ್ಯವು
ಕದಂಬ ತೈಲಪನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ವಿಕ್ರಮಾ
ದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದನು.

೨೧ ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಯತ್ನ

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನಿಶ್ಯತ್ರುವೂ ನಿಶ್ಚಿಂತನೂ ಆದನು. ಅವನು ನೂತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಚಂದ್ರಲೇಖಾ ದೇವಿಯೊಡನೆ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನಹೆಸರಿನ ಒಂದು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅವನು ವಿಷ್ಣು ಕಮಲಾ ವಿಲಾಸಿಯ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಗುಡಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸರೋವರವನ್ನೂ ಸುತ್ತಲೂ ವಿಕ್ರಮಪುರವೆಂಬ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನೂ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿಕ್ರಮಪುರ ರಾಜಧಾನಿಯೊಳಗಿನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳಕಡೆ ತೊಡಗಿದ್ದರೂ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾವನಾದರೂ ಮಾಂಡಲಿಕನು ಉನ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿಯಾದರೆ ಅಗಿಂದಾಗ ಹೋಗಿ ಅವನ ಶಾಸನ ಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದೇ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಗಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರಾಜನು ದೊಡ್ಡದಂಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವನನಿರುವನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ನಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ದಂಡೆತ್ತಿಹೋಗಿ ವೆಂಗಿಯ ಅರಸನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಕಂಚಿಯನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಆಸ್ತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಮರಳಿ ವಿಕ್ರಮಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ವಿಕ್ರಮಪುರವು ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದಪಟ್ಟಣವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿತು. ವಿಷ್ಣು ಕಮಲಾವಿಲಾಸಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರವು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕ್ರೀಡಾ ಸರೋವರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಅವನು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯೊಡನೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೌಕಾ

ವಿಹಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಮನಾಭಯ್ಯ ಪ್ರಧಾನಾಮಾತ್ಯನು ಜಾಣನೂ ರಾಜಕಾರಣ ಧುರೀಣನೂ ಏಕನಿಷ್ಠನೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಳಿಕೆಯ ಬಹುಭಾಗ ಚಿಂತೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಸುಖಸಂಕಥಾ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿದ್ದಿತು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ವಿಕ್ರಮಪುರದ ತನ್ನ ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ವಸತಿಮಾಡಿದ್ದನು. ಒಂದುದಿನ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಂಡರು ಅವನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಈ ಗದ್ದಲದಿಂದ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಳು. ಅವಳು ಪತಿಯವಿರೋಧಿಗಳಾರೋ ಬಂದಿರುವರೆಂದು ಬಗೆದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿದಳು. ಹೊರಗೆ ಕಾವಲು ಗಾರರ ಚೇತ್ಕಾರ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಹತ್ತಿತ್ತು. ಪುಂಡರನಾಯಕನು ಅಟ್ಟಾಳಿಕೆಯನ್ನೇರಿ ಭಿತ್ತಿವಾತಾಯನದಲ್ಲಿ ಇಣಕಿಹಾಕಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನಗ್ನ ಖಡ್ಗಧಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಾದೇವಿಯು ಭಯವಿವ್ಧರಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ!

“ಚಂದ್ರಲೇಖೆ! ಬಾಗಿಲತೆರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕಾಶ್ಮೀರದೇಶದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದು ನಿನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು. ನೀನು ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಮುರಿದಾದರೂ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವೆನು. ಕಲ್ಯಾಣದಂತಹ ಭದ್ರವಾದ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆ ಪೂರೈಸುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಈ ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿಯು ನನ್ನ ಸಸೈನ್ಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.”

“ನರಾಧಮಾ! ಪರನಾರಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಇಷ್ಟುಶ್ರಮಬಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಬಂದಿರುವೆಯಾ? ಒಳಿತಾಯಿತು.” ಎಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನುಡಿದು ಚಂದ್ರಲೇಖೆ, ನೀನು ಒಳಗಿನೆಡೆ. ನಾನು ಈ ಹರ್ಷನವಾರುಸತ್ಯ ಮಾಡುವೆನು.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಹೊರಟನು. ಆಗ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಅಡ್ಡಬಂದು — “ನಾಥಾ! ಇದು ಅಸಮಯ! ಹೊರಗೆ ಹರ್ಷರಾಜನ ಸೈನ್ಯವಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಕಾವಲುಗಾರರೂ ಸೈನಿಕರೂ ಹರ್ಷನ ಸೈನ್ಯದ ಖಡ್ಗಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಏಕಾಕೆಯಾಗಿ ಶತ್ರು ಸಮೂಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದು ಘಾತಕವು.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಏನನ್ನೋ ಹೇಳಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಯ ಒಳದಾರಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದಳು. ಆಗ ಅವಳು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಂಜುಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೆಲಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸೇನಾಪತಿಯ ಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೋಲಾಹಲದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಸೇನಾಪತಿಯು ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಲಕೆಲವು ಸೈನಿಕರೊಡನೆ ನೆಲಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಗೆ ಬಂದರು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅರಮನೆಯ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕದನವೆಸದಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸೈನಿಕರನೇಕರು ಅಲ್ಲಿಗೆಬಂದು ಹರ್ಷನ ಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸೈನ್ಯದ ಆವೇಶದ ಹೊಡತಕ್ಕೆ ಹರ್ಷನ ಸೈನ್ಯವು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನು ಅಳಿದುಳಿದ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರೊಡನೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದನು. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಾದುದರಿಂದ ಹರ್ಷನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ.

ವಿಜಯಯಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನೋದತೊಡಗಿದ್ದಳು. ವಿಕ್ರಮನು ಒಳಗೆಹೋಗಿ “ಆ ಪತ್ರ ವಾವುದು?” ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

“ಅವನದೇ, ಆ ಕಾಮಾಂಧ ಹರ್ಷನಪತ್ರ!” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯು ಪತ್ರವನ್ನು ಪತಿಯ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿದಳು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅದನ್ನು ಓದಿದನು.

“ ಪ್ರಿಯ ಚಂದ್ರಲೇಖಿ !

ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪವಾಡಿದ್ದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ನೀನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನೇ ವರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಅರಿತಿರುವೆನು. ನೀನು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನೂ ವಿಕ್ರಮಪುರ ಕಲ್ಯಾಣಗಳನ್ನೂ ಪೂರ್ಣಮರೆಯುವೆ. ಕರ್ನಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಹರ್ಷನ ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಲಕಳೆಯಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡು. ಕಾಶ್ಮೀರವೆಂದರೆ ಭೂಲೋಕದನಂದನವನ. ನಂದನವನದ ಅಧಿಕಪತಿಯಾದ ಈ ಹರ್ಷರಾಜನು ನಿಜವಾಗಿ ಹರ್ಷದಾಯಕನಿರುವನು. ನೀನು ಇನ್ನಾದರೂ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ತೊರೆದು ನನ್ನಸಂಗಡ ಹೊರಡು ಇಂದು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೆ ನ್ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಗೆ ಬರುವೆನು.

ನಿನ್ನ ಚಿರಸಹವಾಸವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸುವ
ಹರ್ಷರಾಜ.”

ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು — “ಇದು ಎಲ್ಲಿತ್ತು ?”

“ ಭಿತ್ತಿವಾತಾಯನದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು.”

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಪತ್ರವನ್ನು ಹರಿದುಚೆಲ್ಲಿ “ಮೂರ್ಖ ಶಿರೋಮಣಿ !” ಎಂದು ಸಂತಾಪದಿಂದನುಡಿದು, ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮಂಚದಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು “ ಇಂದಿನ ಘಟನೆಯಿಂದ ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿಯೇನು ?”

“ ನಾನು ವೀರಪತ್ನಿಯಿರುವೆನು. ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಯಾಗಿ ಕಾಳಗಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.”

“ ಶಾಬಾಸ್ ಆರ್ಯರಮಣಿ !” ಎಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದು “ ನೀನು ನೆಲಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋಗಿ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕರೆತ

ರುವ ಸಾಹಸಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಏಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ತೀರದು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ದುಷ್ಟರು ಬಾಗಿಲ ಮುರಿದು ನಿನಗೆ ಅಪಾಯ ವನ್ನೆಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡುವರೋ ಎಂದು ಬಗೆದು, ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕಳುಹಿದನು.”

“ನನಗೆ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಇದೆಯು ಯಾವನಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಹರ್ಷರಾಜನು ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರೆ ಖಡ್ಗದಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಕಾದಿಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನು, ಇಲ್ಲವೆ ಮಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೆನು.”

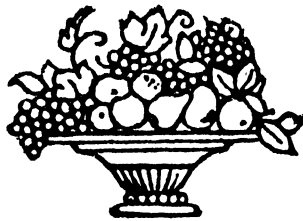
“ಚಂದ್ರಲೇಖಿ, ನೀನು ನನಗೆ ಶೋಭಿಸುವಂತಹ ಪತ್ನಿಯಿರುವೆ!” ಎಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನುಡಿದು “ಈ ವಿಕ್ರಮಪುರವು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಕೋಟಿಕೊತ್ತಳಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅರಕ್ಷಿತ ಠಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ರುವದು. ಇಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೆ ಹರ್ಷನ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ನಡುನಾಡಾದ ಈ ಭಾಗ ದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಕಾಟವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾನಸಿಕತೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕೋಟಿಕಟ್ಟಿ ಭದ್ರಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇ ಕಾಯಿತು.”

“ನಾಥ, ರಾಜಕಾರಣ ಪಾರಂಗತರಾದವರು ಕೂಡ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೈಮರೆಯುವದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ನಾನು ನಿಮಗೆ ನಿಷ್ಕರ ವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಾದರೆ ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ವಹಿಸಿ ವಿಷ್ಟ ಕಮಲಾವಿಲಾಸಿನಿ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯೊಡನೆ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುವದರಿಂದ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಸಾಮ್ರಾಟನ ಕರ್ತವ್ಯ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸಮ್ರಾಟರಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಭಾರವೆಷ್ಟಿದೆಯೆಂಬ ದನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತರಾಗಬೇಕು. ದೊಡ್ಡ ಹೊಣೆಗಾರರಾದ ನೀವು ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ಒಂದುವೇಳೆ ಮರೆತರೆ ಘಾತುಕನೆನಿಸಲಾರದು! ಆದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊಣೆಯೇನೆಂಬದನ್ನು ಮರೆ ತರೆ ಮಾತ್ರ ಉತ್ಪಾತವಾಗುವದು ಖಂಡಿತ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಬಿಟ್ಟದೇವನು ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರಭಾರ ನಡೆಯಿಸು

ವವನಹಾಗೆ ನಟಿಸುತ್ತಿರುವನು; ಉತ್ತರಾಪಥದ ರಾಜರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇರೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ದೂಡಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಏಷಯಗಳನ್ನು ನೀವು ಮರೆತರೆ ಹೇಗೆ?”

ಚಂದ್ರ ಲೇಖಿಯ ಮಾತುಗಳು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಅಂಜನ ಹಚ್ಚಿದಂತಾದವು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಚಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆ ತಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮಾತುಗಳು ಅಯತಾರ್ಥವಲ್ಲವೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— “ಮಾರಸಿಂಹ ಪುತ್ರೀ! ನೀನು ನನ್ನ ನೇತ್ರಕ್ಕೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಅಂಜನ ಹಚ್ಚಿದೆ. ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ವಿಲಾಸಾಂಧನಾಗಿ ನಿಷ್ಠೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೊಳಗಾಗತೊಡಗಿದ್ದೆನು. ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಆದರ್ಶ ಆರ್ಯಾಂಗನೆ!” ಎಂದು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ವಿಕ್ರಮಪುರದ ಕೋಟೆ-ಕೊತ್ತಳಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ಮಚಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಚಂದ್ರಲೇಖಿಯೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೨೨ ಸುವರ್ಣ ಯುಗ !

ಪುಣ್ಯ ಶ್ಲೋಕಿಯಾದ ವೀರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿರುವ ಭಾರತಿ ವರ್ಷವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಏಕಭ್ರಾಧಿ ಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ, ನೊದಲಾದ ಮಹಾ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಇವನ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಶಾಂತಿಯು ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಯಾವಥರದ ಕೊರತೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವನ ರಾಜ್ಯವು ರಾಮರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಚಕ್ರಗಳ ಕಾಟವಾಗಲಿ, ಸ್ವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಅಂತಃಕಲಹಗಳಾಗಲಿ ತಲೆದೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಖಸಮೃದ್ಧವೂ ಶಾಂತಿಯುಕ್ತವೂ ಅದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸುವರ್ಣಯುಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಉತ್ತರ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ನರ್ಮದೆಯಾಚೆಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಈ ತ್ರಿಭುವನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾಪಥದ ಜನರು ತಲೆಬಾಗಿದರು. ಮಹಾರಾಜ ಷರಮೇಶ್ವರ ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಗಿಂತ ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಉನ್ನತ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯೆಂದೂ ಉತ್ತಂಗ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂದೂ ಹೊಗಳಿದರು. ಅವನು ಉತ್ತರಾಪಥದ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲ ಸುಖಸಂಕಥಾ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆದನು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶಾಂತಿಯೇ ಹೀಗೆ ಅವನಿಗೆ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಕಾಲಕಳೆಯಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಉತ್ತರಾಪಥಕ್ಕೆ ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯಾದ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವ ವಿದ್ಯಾಪತಿ ಕಾಶ್ಮೀರಭಟ್ಟ, ಮಹಾಕವಿ ಶ್ರೀ ಬಿಲ್ವಣನು ವೈರಾಗ್ಯ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತನ್ನ

ಆಶ್ರಯದಾತನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಹೋಗುವಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಚರಿತ್ರವಾದ “ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಚರಿತ” ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅವನ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿದನು.

ಈಗ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ವೃದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಯುವರಾಜ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮೇಲೆಯೂ ಅವಾತ್ಮ್ಯ ಸೇನಾನಿಗಳಮೇಲೆಯೂ ವಹಿಸಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯ ಹೊಯ್ಸಳಬಿಟ್ಟಗನೂ ಪಾಂಡ್ಯಶಿಲಾಹಾರ ಕದಂಬ ಮೊದಲಾದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಲು ಹವಣಿಸಿದರು. ಹೊಯ್ಸಳ ಬಿಟ್ಟಗನ ಆಸ್ತ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಗಂಗರಾಜನು. ಚೋಳರಾಜನೊಡನೆ ಕಾಲು ಕೆದರಿ ಜಗಳ ತೆಗೆದು ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಓಡಿಸಿ ಗಂಗವಾಡಿಯನ್ನು ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದನು. ಹಾಗೂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ದಂಡನಾಯಕರು ದಕ್ಷಿಣದ ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಟು ಕಣ್ಣೆ ಗಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಳಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಈ ಗಂಗರಾಜನು ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಪಾಳ್ಯದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿದಕೂಡಲೇ ಅವನು ಸಿಂಧವಾಡಿಯ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾದ ಅಚುಗಿಯನ್ನು ಗಂಗರಾಜನಮೇಲೆ ಕಳುಹಿದನು. ಈ ಅಚುಗಿಯು ಗಂಗರಾಜನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ, ಕದಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮನನ್ನು ಗೆದ್ದು ಗೋವೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಪಾಂಡ್ಯರನ್ನು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿಸಿ, ಮಲಪರನ್ನು ಚದರಿಸಿ ಕೊಂಕಣವನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗೋವೆಯ ಉಪ್ಪಿನ ಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾವಳಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ಭೋಜನೆಂಬವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದು, ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಮುಪ್ಪಿನ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ಸುಖದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಅವನಿಗೀಗೆ ತೊಂಭತ್ತೊಂದನೆಯ ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಶಿಲಾಹಾರ ರಾಜಕುಮಾರಿ ಚಂದ್ರಲೇಖಾದೇವಿಯ ಜಯಕರ್ಣನೆಂಬ ಮಗನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದ್ದನು. ಇವನಿಗೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರ ಯುವರಾಜ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳು ಸಮೀಪಿಸಿದ ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನೂ ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನೂ ಪ್ರಧಾನಾಮಾತ್ಯ ಸೇನಾನಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರೇಮಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, “ನನ್ನ ಸೇವೆಯ ದಿನಗಳು ಮುಗಿದವು. ನಾನು ರಾಜನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸೇವಕನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟೆನು. ಇನ್ನು ನನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಪತಿಯು. ಇವನಾದರೂ ನನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು. ಹಾಗೂ ಅಂತಹ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಕೊಡಲೆಂದು ನಾನು ನನ್ನ ಕುಲದೇವತೆಯಾದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳಾವುವೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಉಳಿದಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳೇನಾದರೂ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ನನ್ನ ಮಗನು ಪೂರೈಸಬಹುದೆಂದು ಆಶಿಸುವೆನು.”

ವಿಕ್ರಮಾಂತ್ಯನ ಕೊನೆಯ ಭಿಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಿಂದ ಮನೆತನದ ಅಚುಗಿ, ಹೊಯ್ಸಳ ಬಿಟ್ಟದೇವ, ಮನೆಯ ಅಳಿಯ ಕದಂಬ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಎರಡನೆಯ ಜಯಕೇಶಿ, ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ಪಾಂಡು ದೇವ, ಜೀಮೂತವಾಹನ ಮನೆತನದ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾದ ಬಾಸವೂರ ಪೆರ್ಮಾಡಿ, ಪುಲಿಗಿರಿಯ ಮಂಡಲಾಧಿಪತಿ ನಾಗವರ್ಮಯ್ಯ ಪೊದಲಾದವರು ಬಂದಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣದ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ಬಂದು ಸೌಹಾರ್ದತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು

ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡನು. ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವಬಗ್ಗೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಪಡಿಸಿದರು. ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲರೂ ಏಕಕಂಠವಾಗಿ ತ್ರಿಭುವನಪುಲ್ಲ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರ ಆಳಿಕೆಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸುವರ್ಣ ಯುಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತೆಂದು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದರು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಚಾಲುಕ್ಯರ ವೈಭವವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಅಚಂದ್ರಾರ್ಕಗೊಳಿಸಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅರಸರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಾಗಲಿಲ್ಲೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇವನು ತನ್ನ ವಯಸ್ಸಿನ ತೊಂಭತ್ತೊಂದನೆಯ ವರ್ಷ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೬ರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದನು.

ಇವನ ತರುವಾಯ ಇವನ ಮಗ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಭೂಲೋಕ ಮಲ್ಲನೆಂಬ ಬಿರುದು ಧರಿಸಿ, ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣಮಾಡಿ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುಖ-ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಆಳತೊಡಗಿದನು. ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ತರುವಾಯ ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಿಗಳೂ ಪ್ರತಾಪಸಿಧಿಗಳೂ ಆದ ಅರಸರು ಚಾಲುಕ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದಿಷ್ಟು ಹೇಳಿ ಕಥಾನಕವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವೆನು.

